

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Diplomová práce

Řízení proti uprchlému

Klára Tláskalová

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Studijní program Právo a právní věda

Studijní obor Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Řízení proti uprchlému

Zpracovala: Klára Tláskalová

Vedoucí práce: JUDr. Petr Kybic, Ph.D.

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Klára TLÁSKALOVÁ**
Osobní číslo: **R19M0413P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Řízení proti uprchlému**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Zvláštní druhy řízení, základní definice a pojmy související s problematikou řízení proti uprchlému
2. Průběh řízení proti uprchlému v jednotlivých fázích trestního řízení a jeho specifika
3. Problematika vyhledávání uprchlých osob a jejich vydávání, praktické otázky

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 1. vydání. Praha: Legas, 2009, 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6
- Šámal, P., Král, V, J., Půry, J.: Trestní řád, komentář I. díl. 6. vydání, Praha C.H.Beck, 2008, 1501 s. ISBN 978-80-7400-043-0
- Schelleová I. a kol.: Právní postavení mladistvých. 1. vydání, EUROLEX BOHEMIA s.r.o 2004. 250 s. ISBN 80-86432-82-3
- Jan Lata: O trestání uprchlých, Trestně právní revue 7/2010, s.215
- Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním
- Judikatura Nejvyššího soudu České republiky a Ústavního soudu České republiky

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Petr Kybic, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **15. března 2023**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. července 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Řízení proti uprchlému" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce.

V Plzni dne 25. března 2024

Klára Tláskalová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé práce, panu JUDr. Petru Kybicovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a pomoc při zpracovávání této diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za pomoc a podporu v průběhu celého studia.

OBSAH

1	ÚVOD.....	1
2	ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOBY ŘÍZENÍ.....	3
3	ŘÍZENÍ PROTI UPRCHLÉMU	6
3.1	Základní definice a podmínky vedení řízení proti uprchlému	6
3.2	Řízení proti uprchlému ve vztahu k základním zásadám trestního řízení....	9
3.2.1	Zásada presumpce nevinny a zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností	10
3.2.2	Zásada ústnosti a bezprostřednosti.....	11
3.2.3	Zásada zajištění práva na obhajobu a postavení obhájce v řízení proti uprchlému.....	14
3.2.4	Zásada kontradiktornosti trestního řízení.....	17
3.3	Řízení proti uprchlému v různých fázích trestního řízení.....	20
3.3.1	Přípravné řízení	20
3.3.2	Řízení proti uprchlému po podání obžaloby či návrhu na potrestání	22
3.3.3	Řízení proti uprchlému před soudy.....	24
3.3.3.1	Řízení před soudem prvního stupně	25
3.3.3.2	Řízení před odvolacím a dovolacím soudem.....	26
3.3.3.3	Řízení před Ústavním soudem.....	28
3.3.3.4	Trestní příkaz.....	32
3.4	Ukládání trestů uprchlým osobám	33
3.5	Promlčení trestní odpovědnosti.....	38
3.6	Pominutí důvodů pro vedení řízení proti uprchlému	40
3.6.1	Znovupravení důkazů.....	43
3.6.2	Pominutí důvodů po pravomocném rozsudku	44
3.6.3	Zásada zákazu reformace in peius	46
3.6.4	Obnovená řízení dle ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu	46
3.7	Řízení proti uprchlému ve věcech mladistvých	48
3.8	Omezení osobní svobody obviněného v cizině jako důvod nezákonného vedení řízení proti uprchlému.....	49

3.9	Omezení osobní svobody jako důvod pro pominutí důvodů pro vedení řízení proti uprchlému	51
3.10	Započítání vazby a trestu vykonaných v cizině	54
3.11	Přehled vedených řízení proti uprchlému u Krajského soudu v Plzni	61
4	PROBLEMATIKA VYHLEDÁVÁNÍ A VYDÁVÁNÍ/ PŘEDÁVÁNÍ UPRCHLÝCH OSOB.....	68
4.1	Pojem extradice.....	68
4.1.1	Vydávací řízení	70
4.1.2	Předávací řízení a evropský zatýkací rozkaz	74
4.2	Mezinárodní odbor trestní	79
5	ÚVAHY DE LEGE FERENDA	84
6	ZÁVĚR	86
	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ.....	88
	RESUMÉ	97

1 ÚVOD

Tématem své diplomové práce jsem zvolila „řízení proti uprchlému“. Motivací k popsání této problematiky pro mě byl odborný zájem o trestní právo (především trestní právo procesní), kdy jsem se chtěla podrobněji zabývat ne zcela běžně se vyskytujícím jevem. Rozmanitost tohoto tématu a zároveň jeho komplikovanost pro mě při výběru byla klíčová. V neposlední řadě by pro mě toto téma mohlo být také přínosem z hlediska bližšího seznámení se s úskalími možné budoucí profese. Tento zvláštní způsob řízení se v praxi nevyskytuje hojně, avšak vyznačuje se řadou podstatných odchylek a může mít přeshraniční dosah.

V rámci tohoto způsobu vedení řízení existuje mnoho variant úskalí, která se mohou objevit. Od různých fází řízení, kdy mohou nastat důvody pro vedení řízení proti uprchlému, přes jeho průběh, až po nový proces při pominutí důvodů pro vedení řízení proti uprchlému.

Cílem diplomové práce bude především podrobný popis a analýza této problematiky nejen pomocí odborné literatury, ale také judikatury, která má na tento zvláštní způsob řízení silný vliv. V současné době neexistuje odborná literatura, která by se zabývala pouze řízením proti uprchlému. Vzhledem k této okolnosti je použití judikatury naprosto klíčové. V rámci nepředpokládaných skutečností, které nejsou ze strany zákona ani doktríny řešeny, musela být situace řešena právě pomocí judikatury. Pro kvalitní zorientování v této problematice bude použita metoda deskripce.

V průběhu shromažďování podkladů pro diplomovou práci jsem se rozhodla, že chci tuto problematiku přiblížit nejen z vědeckého, ale rovněž z praktického hlediska. Proto jsem oslovila krajský soud v Plzni k poskytnutí podkladů, které následně použiji v rámci tvorby statistiky a širšího rozebrání informací, kdy bude použita metoda analýzy. Pro tvorbu celorepublikové statistiky a porovnání dat jsem kontaktovala všechny krajské soudy České republiky, nicméně tři z nich mi nebyly schopné poskytnout kompletní a přesnou statistiku vedení řízení proti uprchlému. Vzhledem k tomu jsem zaslané údaje od ostatních ve své práci nepoužila. Z tohoto důvodu jsem nemohla využít metodu komparace.

V první části dojde k obecné definici zvláštních způsobů řízení, vlivu řízení proti uprchlému na základní zásady trestního řízení a definice jednotlivých bodů tohoto procesu. Již samotný pojem „řízení proti uprchlému“ si zaslouží podrobný a přesný popis, neboť naprostým základem tohoto řízení je,

aby již prvotní určení skutečnosti, že pachatel skutečně je uprchlou osobou, bylo zcela bezchybné. Pokud již na začátku samotného řízení dojde k chybnému úsudku, že se někdo vyhýbá trestnímu řízení, a tudíž má být vedeno řízení proti uprchlému, má tato skutečnost silný dopad do práv obviněného.

Následně dojde k popisu průběhu řízení proti uprchlému a jeho specifikům. V rámci řízení proti uprchlému vyvstávají dodnes zajímavé dotazy, které, jak jsem již uvedla, jsou řešeny judikaturou Nejvyššího a Ústavního soudu. Ráda bych také k některým těmto dotazům připojila svůj vlastní názor, ačkoli se samozřejmě nemohu srovnávat s odborníky s letitou praxí. Chtěla bych však nastínit své vlastní subjektivní myšlenky, které se pokusím adekvátně vysvětlit a podpořit patřičnými argumenty.

Část své práce věnuji rovněž problematice vydávání/ předávání uprchlých osob z ciziny. Dojde k základní definici tohoto procesu, a také k zodpovězení praktických otázek. V rámci přípravy podkladů pro diplomovou práci jsem kontaktovala Ministerstvo spravedlnosti, konkrétně mezinárodní odbor trestní. Ten se zabývá problematikou mezinárodní justiční spolupráce. V rámci řešené problematiky je stěžejní úloha tohoto odboru při vyhledávání a vydávání uprchlých osob. Spolupráce probíhala osobním setkáním a následnou písemnou korespondencí, kdy mi byly poskytnuty odpovědi na dotazy, které se týkaly převážně praktické stránky.

2 ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOBY ŘÍZENÍ

Zvláštní způsoby řízení upravuje hlava dvacátá zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“). Již z povahy ustanovení § 290 trestního řádu vyplývá, že zvláštní způsoby řízení vykazují jakési odchylky od klasického (standartního) způsobu vedení trestního řízení. Zvláštní způsoby řízení je tedy možné definovat jako typy řízení, pro které jsou charakteristické výraznější odchylky od klasického způsobu vedení řízení.¹

Ustanovení upravující obecný způsob vedení řízení se tedy využijí pouze v případě, že danou problematiku (a odpovědi na některé z ní vyplývající otázky) neupravují ustanovení zvláštní.

Zmíněné odchylky jsou různého charakteru a způsobeny jsou zvláštní povahou příslušného druhu trestního řízení. Jejich nezbytnost je dána především zaručením ústavního práva na spravedlivý proces.

V případě užití obecných ustanovení, týkajících se trestního řízení, by nemuselo v rámci zvláštních způsobů řízení dojít k naplnění záměru a smyslu trestního procesu.²

Mezi zvláštní způsoby řízení řadíme:

- a) řízení ve věcech mladistvých (§ 291 trestního řádu)
- b) řízení proti uprchlému (§ 302-§ 306a trestního řádu)
- c) podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307-§ 308a trestního řádu)
- d) narovnání (§ 309-§ 314 trestního řádu)
- e) řízení před samosoudcem (§ 314a-§ 314g trestního řádu)
- f) řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu (§ 314h-§ 314k trestního řádu)
- g) řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a příkazu k zajištění telekomunikačního provozu (§ 314l-§ 314n trestního řádu)
- h) řízení o schválení dohody o vině a trestu (§ 314o-§ 314s trestního řádu)³

¹ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 778

² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3437-3440

³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Jako specifickou podkategorii zvláštních druhů řízení lze uvést tzv. odklony. Pojem odklonu není ani v trestním řádu, ani v trestním zákoníku nijak definován. Současně ani doktrína není v definici odklonů jednotná. Obecně mezi odklony v širším smyslu lze zařadit všechny typy alternativ od klasického průběhu řízení. V užším smyslu zařazujeme jen ty odklony, které mají prvky tzv. restorativní justice, jejichž cílem je odstranění, případně zmírnění následků trestné činnosti mezi pachatelem a osobou, která byla jeho činem poškozena.⁴

Pro lepší představu odchylek, které se vyskytují v rámci zvláštních způsobů řízení, mírně rozvedu pouze pár příkladů zvláštních způsobů řízení.

Při řízení ve věcech mladistvých se postupuje dle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“).⁵ Jedná se o řízení proti osobám, které dovršily patnáctý rok věku a nepřekročily osmnáct let. Společnost věnuje zvýšenou pozornost především výchovné složce trestního procesu. Přihlíží se ke specifickým vlastnostem mladistvých a důraz se kladu na snahu o co největší eliminaci dalšího negativního narušování charakterových rysů mladistvého. Zohledňuje se skutečnost, že ve svém nízkém věku jsou k ovlivnění náchylnější. Z těchto důvodů se klade důraz na spolupráci s výchovnými orgány, aby se mladistvá osoba mohla do budoucna co nejlépe socializovat a vést řádný život.⁶

Jedním z nejnovějších zvláštních způsobů řízení je řízení o schválení dohody o vině a trestu. Tento institut byl zaveden novelou trestního řádu, která byla provedena zákonem č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinné od 1. 9. 2012.⁷ Zavedení této odchylky bylo odůvodněno především snahou o „ulevení“ náporu justici, zefektivnění a zjednodušení soudních procesů, což se v praxi projevuje jako ulehčující jev nejen pro orgány činné v trestním řízení, ale také pro samotné obviněné. Tímto dochází k naplnění zásady rychlosti, tedy dojde k projednání věci „bez zbytečných průtahů“, jak ukládá

⁴ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 779-780

⁵ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 780

⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3441-3442

⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2259

článek 38 odst. 2 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina základních práv a svobod“) a také ustanovení § 2 odst. 4 trestního řádu.⁸

Řízení proti uprchlému, které je tématem této práce, má rovněž zvláštní povahu. Jedná se o postup orgánů činných v trestním řízení a dalších oprávněných subjektů, který je upravený trestním řádem, v případě, že osoba není přítomna při trestním řízení.⁹ Svou nepřítomnost sama úmyslně zavinila s cílem vyhnout se trestnímu stíhání. Není tedy možné akceptovat skutečnost, že by se obviněný útekem ze země či svým skrýváním vyhnul trestnímu opatření. Zároveň je však i nadále nesmírně důležité, aby i přes nepřítomnost obviněné osoby nedocházelo k porušování jejich zaručených práv, především práva na spravedlivý proces.¹⁰

⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2260-2261

⁹ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4, s. 389

¹⁰ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 792-793

3 ŘÍZENÍ PROTI UPRCHLÉMU

3.1 Základní definice a podmínky vedení řízení proti uprchlému

Řízení proti uprchlému je, jak již bylo uvedeno, jedním ze zvláštních druhů řízení, které je upraveno v hlavě dvacáté trestního řádu, konkrétně v ustanoveních § 302-§ 306a trestního řádu.

Jedná se o institut, který by měl být využíván pouze ve výjimečných případech, kdy obviněný není dostupný orgánům činným v trestním řízení.¹¹

Ustanovení § 302 trestního řádu uvádí, že ho „*lze konat proti tomu, kdo se vyhýbá trestnímu řízení pobýtem v cizině nebo tím, že se skrývá.*“¹² Z této definice je zřejmé, že uprchlou osobou může být pouze fyzická osoba, která spáchala na území České republiky trestný čin. Je však důležité uvést, že totožnost obviněného musí být známá natolik, aby nemohlo dojít k záměně s jinou osobou. Současně nelze vést tento druh řízení proti neznámému pachateli.¹³

Dále není určující, zda se jedná o osobu plně zletilou, nebo mladistvou. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje ustanovení vylučující vedení řízení proti uprchlé mladistvé osobě¹⁴ (průběh řízení proti uprchlé mladistvé osobě bude rozveden níže). Řízení proti uprchlému se nemůže týkat právnické osoby, neboť to je z povahy věci vyloučeno.¹⁵ Zmíněné vyplývá z ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „zákon o trestní odpovědnosti právnických osob“). K tomuto je důležité uvést, že projev vyhýbání se právnické osoby trestnímu stíhání nelze spatřovat v přemístění jejího sídla do ciziny. To nijak nebrání trestnímu stíhání.¹⁶

Specifičnost tohoto institutu je dále dána především tím, že je možné vést trestní řízení také proti osobě, která nebyla vyslechnuta, a to během celého stádia

¹¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3452

¹² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3452

¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3452

¹⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 635

trestního řízení.¹⁷ Jinými slovy je možné vést trestní řízení proti osobě, která opustila zemi nebo se začala skrývat i bezprostředně po spáchání trestného činu.

Ustanovení § 302 trestního řádu uvádí dvě možnosti, kdy se obviněný vyhýbá trestnímu stíhání. Jedná se o „pobyt v cizině“ a „skrývání se“, obojí se musí odehrávat s cílem vyhnout se trestnímu stíhání. Každý z těchto pojmů více rozeberu.

Osoba se vyhýbá trestnímu řízení *pobytem v cizině* především tehdy, když opustila území České republiky, eventuálně se v cizině s tímto úmyslem zdržuje. S ohledem na uvedené je však nutné zdůraznit, že pobyt v cizině sám o sobě není důvodem pro konání řízení proti uprchlému. Klíčové je, že musí být zjištěna iniciativa (snaha) uprchnout, a tak se vyhnout trestnímu stíhání.¹⁸ „*Závěr o tom, že se pachatel zdržuje v cizině v úmyslu vyhýbat se trestnímu stíhání, lze učinit pouze na základě konkrétních zjištění o jeho chování v daném případě.*“¹⁹ V tomto případě není relevantní ani skutečnost, zda uprchlá osoba je státním občanem České republiky, nebo není, případně zda se jedná o osobou bez státní příslušnosti.²⁰ Tento závěr uvedl Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 13. 4. 1995, sp.zn. 8 To 10/94. V něm je výslovně řečeno, že konat řízení proti uprchlému lze rovněž proti každému cizinci, který se zdržuje ve svém domovském státě. I v takovém případě se totiž může vyhýbat trestnímu stíhání. Může například odmítat přebírat zásilky od orgánů činných v trestním řízení České republiky. I přes to je vždy nezbytně nutné zkoumat úmysl obviněného. Nelze tedy automaticky konstatovat, že pouhé nepřebírání zásilek je dostatečným důvodem pro zahájení řízení proti uprchlému. Orgány činné v trestním řízení jsou i v takových případech povinny zjišťovat, zda je maření doručování písemností účelové či nikoli.²¹ Tento závěr uvedl a potvrdil rovněž Ústavní soud, a to ve svém usnesení sp. zn. I. ÚS 2037/19 ze dne 4. 9. 2019.

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3452

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3453

¹⁹ PÁCAL, Jiří. K pojmu vyhýbání se trestnímu řízení jako předpokladu řízení proti uprchlému podle § 302 TrŘ. *Právní zpravodaj* [online]. 2003, (4), s. 15 [cit. 2024-02-14]. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhfpweyk7gnpxgxztgm&groupIndex=1&rowIndex=0&efSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhfpweyk7gnpxgxztgm&groupIndex=1&rowIndex=0&efSource=search)

²⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3453

²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 1995, sp.zn. 8 To 10/94

Dále pro účely řízení proti uprchlému není rozhodné, zda se obviněný v cizině zdržuje legálně či nelegálně.²²

Konat řízení proti uprchlému je možné až v případě, kdy není dle mezinárodních smluv možné převzít trestní stíhání, nejsou dány předpoklady pro předání věci do ciziny a nelze vyžádat převezení obviněného z ciziny.²³ Toto se vztahuje na situace, kdy je znám pobyt obviněného, avšak není možné cizí stát požádat o převzetí trestního stíhání, vyžádat obviněného z ciziny ani ho převzít z jiného členského státu Evropské unie²⁴ (problematika vydávání/ předávání uprchlých osob bude popsána v jedné z kapitol).

Skrývání představuje takové vyhýbání se trestnímu řízení, kdy se pachatel trestného činu sice zdržuje na území České republiky, avšak se pohybuje v takových místech, aby zabránil svému dopadení.²⁵ Toto chování lze srovnávat s důvody vazby dle ustanovení § 67 písm. a) trestního řádu, tedy tzv. áčkové, útěkové vazby. Stejně jako v případě vyhýbání se trestnímu stíhání pobytem v cizině je nutné zkoumat motiv nebo úmysl pachatele.²⁶ Nelze spatřovat jako úmysl skrývání se před trestním stíháním skutečnost, že obviněný není pevně ukotven místem pobytu. Ani časté střídání zaměstnání či místa pobytu obviněného nelze automaticky považovat za vyhýbání se trestnímu stíhání. A to současně za předpokladu, že si řádně plní zákonem uložené povinnosti jako například přihlášení k trvalému pobytu.²⁷ Tento závěr uvedl Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 28. 5. 2002, sp.zn. 4 Tz 34/2002. Orgány činné v trestním řízení jsou tedy povinny učinit veškeré možné úkony ke zjištění pobytu obviněného a jeho zajištění pro účely trestního řízení, aniž by se automaticky zahajovalo řízení proti uprchlému.²⁸ Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 10. 12. 2003, sp.zn. 6 Tdo 1426/2003, uvedl: „Rozhodně nemůže pro zahájení řízení proti uprchlému postačovat pouhé konstatování, že se obviněný nezdržuje v místě svého

²² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3453

²³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3453

²⁴ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 634

²⁵ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 634

²⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3453-3454

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2002, sp.zn. 4 Tz 34/2002

²⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3453-3454

*bydliště, byť by taková úvaha mohla vycházet z opakovaně nevyzvednutých obsílek či předvolání zasílaných mu policejními orgány nebo soudem. Vždy je potřeba činit i další úkony a kroky, které mohou dát odpověď na otázku, na jakém místě se obviněný nalézá či proč se v místě svého bydliště nenachází.*²⁹

V závěru považuji za důležité zdůraznit, že podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 1997, sp.zn. 2 Tzn 32/97, lze vést řízení proti uprchlému až ve chvíli, kdy dojde k vyčerpání všech ostatních prostředků, kterými je možné zjistit pobyt obviněného a zajistit jeho přítomnost pro trestní řízení. Mezi takové prostředky lze zařadit předvedení, příkaz k zatčení a s ním spojené rozhodnutí o vazbě. Následně by měly orgány činné v trestním řízení vznést dotazy na příslušné orgány, zda není dotyčná osoba u nich hlášena k pobytu, nenachází se ve vazbě či výkonu trestu.³⁰

3.2 Řízení proti uprchlému ve vztahu k základním zásadám trestního řízení

Trestní řád v ustanovení § 1 odst. 1 uvádí: „*Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni*“.³¹

K zajištění řádného fungování trestního procesu jsou proto vymezeny principy, na nichž stojí trestní systém. Můžeme je definovat jako, že se jedná o základ, na němž je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů.³² „*Základní zásady trestního řízení jsou zpravidla v trestním řádu výslovně či mlčky vyjádřena, především ústavně podmíněná východiska tvorby, interpretace i aplikace systému procesních norem v trestním řízení.*“³³ Základní zásady trestního práva jsou vnímány jako ústavní limity trestního řízení, především atributy práva na spravedlivý proces.³⁴

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2003, sp.zn. 6 Tdo 1426/2003

³⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 1997, sp.zn. 2 Tzn 32/97

³¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

³² MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-387-2, s. 65

³³ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník* [online]. 3., podstatně rozš. vyd. C.H. Beck, 2009 [cit. 2024-03-07]. ISBN 978-80-7400-059-1. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhf64zrgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhf64zrgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search)

³⁴ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-387-2. s. 63

Primární zakotvení je tedy již na ústavní úrovni v Ústavním zákoně č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava ČR“), Listině základních práv a svobod a také v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, Řím, 4. 11. 1950 (dále jen „EÚLP“). Faktické zásady trestního řízení jsou následně specifikovány a rozvedeny v trestním řádu, konkrétně v ustanovení § 2 trestního řádu.

V souvislosti s institutem řízení proti uprchlému je důležité uvést, že ne zcela přesně odpovídá zavedeným zásadám. Dá se říct, že některým může odporovat.

Ústavní soud výslovně uvedl ve svém nálezu ze dne 3. 3. 2005, sp.zn. III. ÚS 686/04: „*Na řízení proti uprchlému je třeba hledět jako na řízení, které do značné míry omezuje ústavní principy spravedlivého procesu.*“³⁵

Odchytky oproti obecným zásadám trestního řízení se uplatňují ve všech stádiích trestního řízení a vyplývají z ustanovení § 303-306a trestního řádu.³⁶

Níže popíšu pouze ty zásady trestního řízení, které považuji za nejvíce provázané s řízením proti uprchlému. V první řadě uvedu stručný popis vybraných zásad, a pak popíšu vliv řízení proti uprchlému na aplikaci vybrané zásady. Ten vyplývá buď přímo z ustanovení trestního řádu, nebo je logickým vyústěním použití tohoto zvláštního způsobu řízení.

3.2.1 Zásada presumpce nevinny a zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností

Zásada presumpce nevinny vyplývá z čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 2. EÚLP. V rámci trestního procesu je uvedena v ustanovení § 2 odst. 2 trestního řádu.³⁷ Se zásadou presumpce nevinny souvisí rovněž procesní pravidlo *in dubio pro reo*³⁸. To se uplatní během řízení před soudem, jelikož pouze soud rozhoduje o vině a trestu.

Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností je uvedena v ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu. S touto zásadou souvisí i zásada vyhledávací (ustanovení § 2 odst. 4 trestního řádu).

³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 3. 2005, sp.zn. III. ÚS 686/04

³⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 633

³⁷ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 43

³⁸ V pochybnostech ve prospěch

V rámci řízení proti uprchlému je uvádím pouze okrajově. Považuji za důležité uvést, že ačkoli se obviněný vyhýbá trestnímu stíhání pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá, nemůže být tento fakt brán jako přiznání viny. Není tedy možné, aby orgány činné v trestním řízení dále rezignovaly na další prověřování, šetření či dokazování a obviněný by byl uznán vinným pouze na základě skutečnosti, že uprchl.

S tímto souvisí také aplikace polehčujících a přitěžujících okolností. Obecně není povinností obviněného, aby se k trestnému činu přiznal ani pomáhal k jeho objasnění. Ztrácí tím sice možnost aplikace těchto polehčujících okolností, zároveň to však nelze hodnotit v jeho neprospěch. S tím souvisí, že pokud je proti obviněnému vedené řízení proti uprchlému, nemůže být tato okolnost hodnocena ani za přitěžující. Výše zmíněné také uvedl v rámci jednoho ze svých usnesení Vrchní soud v Praze.³⁹ Jedná se o usnesení ze dne 13. 4. 2006, sp. zn. 2 To 124/2005.

3.2.2 Zásada ústnosti a bezprostřednosti

Zásada ústnosti vyplývá z čl. 96 odst. 2 Ústavy a je zakotvena v ustanovení § 2 odst.11 trestního řádu.⁴⁰ Ve vztahu k řízení proti uprchlému považuji za podstatnou skutečnost, že důkaz výpovědi obviněného se provádí zpravidla tak, že se tato osoba vyslýchá.

Pokud je vedené řízení proti uprchlému, existuje varianta, že se výslech obviněného v žádné fázi trestního řízení neuskuteční. I přesto může dojít k řádnému průběhu řízení, bez procesních vad, a obžalovaný může být následně pravomocně odsouzen.

Pokud však důvody pro zahájení řízení proti uprchlému nastaly až v průběhu trestního řízení, tedy po určitou dobu řízení obžalovaný byl přítomen, lze místo jeho výslechu přečíst protokol o dřívější výpovědi obviněného, a to v souladu s ustanovením § 207 odst. 2 trestního řádu. Dojde tedy v tomto případě k výjimce ze zásady ústnosti, podle které by se primárně měl důkaz

³⁹ REDAKCE. Ke znaleckému posudku. K právu obviněného na obhajobu. K posuzování polehčujících a přitěžujících okolností. *Trestněprávní revue* [online]. 2006, (8), s. 247 [cit. 2024-02-14]. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7hbpxgxzsgq3q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7hbpxgxzsgq3q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search). [cit. 2024-01-27].

⁴⁰ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 42

výpovědi obviněného provádět jeho výslechem před soudem.⁴¹ Nutno uvést, že ani v klasickém trestním řízení není povinností obviněného vypovídat, a to v souladu se zásadou *nemo tenetur prodere seipsum*⁴². Ta je obsažena již v čl. 40 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Stejně jako není povinností obviněného, aby vypovídal pravdu a nic nezamlčel (čímž se liší od výpovědi svědků). Obviněný se pouze nemůže svou výpovědí dopustit trestného činu křivého obvinění a pomluvy. Podstatné je, že mu musí být dána možnost, aby vypovídal a vyjádřil se ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu. O svých právech musí být obviněný náležitě poučen.⁴³ V případě řízení proti uprchlému se s ohledem na úmyslné vyhýbání se trestnímu stíhání či skrývání hledí na obviněného tak, že se dobrovolně vzdal možnosti ústního výslechu.⁴⁴ V neposlední řadě považují za podstatné uvést, že výpověď obviněného je součástí trestního řízení. Její obsah však sám o sobě není klíčový pro vynesení rozsudku. Vzhledem k zásadě vyhledávací je podstatné, aby orgány činné v trestním řízení postupovaly tak, aby byl zjištěn skutkový stav, o kterém nejsou důvodné pochybnosti (s ohledem na ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu).⁴⁵

K této zásadě dále považují za důležité zmínit publikované usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 4. 2001, sp.zn. 7 To 200/2001, které se týká výslechů svědků. Krajský soud deklaroval, že zákonnost výpovědi svědků není dána, pokud nebyly splněny podmínky pro vedení řízení proti uprchlému. Krajský soud v Plzni výslovně uvedl, že „*pokud byly výslechy svědků provedeny v době, kdy bylo vedeno řízení proti uprchlému, aniž by byly splněny pro tento postup zákonné podmínky § 302 a násl. tr. ř., nejsou procesně použitelné v řízení před soudem a je třeba je opakovat.*“⁴⁶

Zásada bezprostřednosti je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 12 trestního řádu. Zakotvuje povinnost, aby soud při rozhodování v hlavním líčení, veřejném, neveřejném i vazebním zasedání přihlížel pouze k důkazům, které byly při tomto

⁴¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁴² Nikdo není povinen sám sebe obviňovat

⁴³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁴⁴ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. Focus (Orac). ISBN 80-86199-57-6, s. 150

⁴⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁴⁶ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 4. 2001, sp.zn. 7 To 200/2001

jednání provedeny. Jedná se o tradiční zásadu trestního řízení, která je provázána se zásadou ústnosti a veřejnosti.⁴⁷

V souvislosti s touto zásadou jsou tradičně uváděny 2 požadavky. Jedná se o rozhodování na základě důkazů provedených před soudem (bezprostředního dojmu z nich), a také požadavek na čerpání důkazů z pramene nejbližšího zjišťované skutečnosti.⁴⁸

V rámci řízení proti uprchlému není možné výslech obviněného před soudem, tudíž soud nemůže vycházet z bezprostředního dojmu z jeho výslechu, tudíž první požadavek této zásady nelze splnit.

Co se týče druhého požadavku je nutné zdůraznit, že jeho splnění musí být fakticky možné. Soud by měl zjišťovat rozhodné skutečnosti z pramene nejbližšího ke zjištění pravdy, neboť ten se dá rovněž považovat za nejspolehlivější.⁴⁹ Jedná se především o výpovědi osob, které byly přímo svědky určité události, a tudíž rovněž i výpověď obviněného (samozřejmě musíme brát v potaz skutečnost, že není povinností obviněného vypovídat a ani vypovídat pravdu). Vzhledem k výše uvedenému se obecně nebere jako porušení této zásady skutečnost, kdy se například přečte protokol o výpovědi.⁵⁰ Při vedení řízení proti uprchlému je tedy možnost případného přečtení protokolu o výpovědi považována za splnění této zásady.

Se zmíněnými zásadami rovněž souvisí zásada volného hodnocení důkazů, která je uvedena v ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu. Samotné dokazování je stěžejní ústavněprávní oblast projednání věci.⁵¹ „*Hodnocením důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 TR se rozumí hodnocení věrohodnosti a pravdivosti důkazů, hodnocení jejich závažnosti, jakož i hodnocení jejich zákonnosti.*“⁵² Ve vztahu k řízení proti uprchlému považuji za důležité uvést, že žádný důkazní prostředek nemá a priori zákonem stanovenou důkazní sílu, a tudíž je úkolem soudce, aby vyložil důvody, na jejichž základě určitému důkazu přiřazuje vyšší váhu.⁵³ Uvedené

⁴⁷ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-387-2, s. 255

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 115-116

⁴⁹ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-387-2, s. 256

⁵⁰ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-387-2, s. 256

⁵¹ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-387-2, s. 215

⁵² Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2013, sp.zn. 1428/13

⁵³ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-387-2, s. 216

souvisí převážně s výpovědí obviněného, která v průběhu vedení řízení proti uprchlému nemusí být nikdy provedena.

3.2.3 Zásada zajištění práva na obhajobu a postavení obhájce v řízení proti uprchlému

Zásadu zajištění práva na obhajobu považují ve vztahu k řízení proti uprchlému za klíčovou.

Odborná literatura pamatuje na dvě alternativy práva na obhajobu. První je obhajoba materiální, tedy možnost hájit své zájmy sám. Druhou alternativou je obhajoba formální, která umožňuje volbu obhájce, se kterým se obviněný může radit o způsobu vedení obhajoby.⁵⁴ Co se týče řízení proti uprchlému, materiální obhajoba není reálná, dokud neodpadnou důvody pro vedení řízení proti uprchlému. Zmíněné je logické, neboť obviněný se neúčastní trestního řízení.

Jak vyplývá z ustanovení čl. 6 odst. 3. EÚLP, ustanovení čl. 37 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a z dikce ustanovení § 2 odst. 13 trestního řádu, musí být každý, proti kterému se řízení vede, vhodně a srozumitelně poučen o svých právech umožňující mu plné uplatnění obhajoby.⁵⁵ Poučen musí být rovněž o tom, že si může zvolit obhájce, a to v každém stádiu trestního řízení. Tato podmínka je zavazující pro každý orgán činný v trestním řízení. Zároveň trestní řád zná institut nutné obhajoby. Ta je pro řízení proti uprchlému neopomenutelná, neboť na základě ustanovení § 36 odst. 1 písm. c) trestního řádu a ustanovení § 304 trestního řádu musí mít obviněný, proti němuž je vedeno řízení proti uprchlému, obhájce již v přípravném řízení. Obhájce může být buď zvolen, nebo ustanoven.⁵⁶ Výše zmíněné se tedy vztahuje k obhajoby ve formálním pojetí.

Volba obhájce je v souladu s ustanovením § 37 odst. 1 trestního řádu. Sám obviněný práva na zvolení obhájce, z povahy uprchlého obviněného, využít nemůže. To však neznamená, že tak nemohou učinit ostatní oprávněné osoby. Jedná se o opatrovníka, příbuzného v pokolení přímém, sourozence, osvojitele, osvojence, manžela, partnera, druha, jakožto i zúčastněnou osobu. V případě, že tak osoby k tomu oprávněné neučiní, je obviněnému obhájce s ohledem

⁵⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-687-3, s. 194-196

⁵⁵ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 36

⁵⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

na § 38 trestního řádu ustanoven.⁵⁷ Oprávněným osobám se pro zvolení obhájce neposkytuje lhůta, pokud však některá osoba obhájce obviněnému zvolí, ustanovenému obhájci zanikne povinnost hájit klienta.⁵⁸

Obecně jsou práva a povinnosti obhájce vymezeny v ustanovení § 41 trestního řádu. Dá se říct, že v řízení proti uprchlému má obhájce silnější pozici, než je tomu během klasického trestního řízení. Toto lze dovodit z druhé věty ustanovení § 304 odst. 1 trestního řádu, který uvádí, že obhájce má stejná práva jako obviněný, který nemůže svá práva osobně vykonávat.⁵⁹ Tato formulace je poněkud nepřesná, neboť v např. přípravném řízení má obhájce i jiná práva než obviněný, tudíž v rámci řízení proti uprchlému disponuje obhájce širšími právy.⁶⁰ Důvodem je především zajištění práv uprchlého na obhajobu, řádného objasnění věci a následného spravedlivého rozhodnutí. To souvisí rovněž se zásadou presumpce nevinny, která je rozvedena výše, jelikož okolnost, že obviněný není přítomen během trestního řízení, nelze vnímat jako „přiznání viny“. Obhájce tedy nad svá práva a povinnosti, které mu ukládá zákon, využívá také práv, kterými disponuje obviněný.⁶¹ Ta specifikuje ustanovení § 33 trestního řádu.

Osobně v rámci tohoto institutu vnímám roli obhájce více také jako orgán dozoru, který dohlíží na to, aby proces vedený proti nepřítomné osobě proběhl zákonnou cestou.

Výjimku z pravidla tvoří právo obviněného uzavřít dohodu o vině a trestu, kterou obhájce nemůže za obviněného sjednat, jak uvádí ustanovení § 175a odst. 8 trestního řádu a § 304 odst. 2 trestního řádu.⁶² Zajímavostí je, že v rámci přípravy novely trestního řádu, kterou byl institut dohody o vině a trestu zaveden, se diskutovalo o rozsahu přípustnosti dohody o vině a trestu. Návrh zákona, který byl Poslanecké sněmovně předložen dne 15. 8. 2008 původně předpokládal, že dohodu o vině a trestu nebude možné uzavřít pouze u trestných činů, na které stanoví zákon trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje

⁵⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁵⁸ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praktická knihovna (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-457-5, s. 838

⁵⁹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-687-3, s. 540

⁶⁰ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0, s. 828

⁶¹ JELÍNEK, Jiří a Marta UHLÍŘOVÁ. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011. Teoretik. ISBN 978-80-87212-88-2, s. 118

⁶² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

5 let (jiné omezení uvedeno nebylo). V rámci následujících úprav a diskusí nakonec došlo k podstatné úpravě původního návrhu včetně omezení v rámci sjednávání dohody o vině a trestu při vedení řízení proti uprchlému.⁶³ Zmíněný § 304 odst. 2 trestního řádu zároveň uvádí, že obhájce rovněž nemůže za obviněného prohlásit vinu.⁶⁴

Tyto dva instituty (dohoda o vině a trestu a prohlášení viny) souvisí s přípravným řízením, a především počátkem hlavního líčení. Obžalovaný musí být poučen, že má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem uvedeným v obžalobě. Zejména, zda se cítí být vinen, zda má zájem uzavřít dohodu o vině trestu (pokud má předseda senátu za to, že by bylo vhodné její sjednání) či prohlásit vinu, zda souhlasí s popisem skutku, jeho právní kvalifikací, s navrženým trestem (ochranným opatřením), případně které skutečnosti považuje za nesporné. Toto poučení je obžalovanému sděleno při zahájení hlavního líčení, resp. před počátkem jeho výslechu. V rámci řízení proti uprchlému obhájce vstupuje do všech práv a povinností obviněného, tudíž i obhájce musí být poučen o svých právech a povinnostech, avšak v poměrně modifikované verzi. Trestní řád zakazuje pouze uzavření dohody o vině trestu a prohlášení viny, ostatními instituty se nezabývá, tudíž jsou povoleny.⁶⁵ Nutno zdůraznit, že spojení „do všech práv a povinností obviněného“ není zcela vyčerpávající. Zcela jistě se v tomto momentě myslí procesní postavení, nikoli materiální. Nepůjde bezpochyby za obviněného při odsouzení vykonat například trest odnětí svobody.⁶⁶

Nepřítomnost obviněného, klienta, má na práci obhájce poměrně silný vliv, neboť nemá pokyny, jakým způsobem obviněný chce vést obhajobu, zda se cítí být vinen či nevinen a další. Povinností obhájců je chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny, jak uvádí ustanovení § 16 zákona č. 85/ 1996 Sb., o advokacii (dále jen „zákon o advokacii“).⁶⁷ O to důležitější je věnovat případu stále maximální pozornost a péči, užít všechny zákonné prostředky k uplatnění zájmu klienta. Aplikovat vše, co obhájce pokládá

⁶³ LOBOTKA, Andrej. Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu. *Právní rozhledy* [online]. 2012, (19), s. 674 [cit. 2024-02-01]. Dostupné z www: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgbpxi4s7g5pxgxzsge2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

⁶⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁶⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁶⁶ Tato myšlenka je okrajově zmíněna Výkladovým stanoviskem Nejvyššího státního zastupitelství č. 13/2002 k účinkům usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu, ve znění novely účinné od 1. ledna 2002 z trestního práva procesního

⁶⁷ Zákon č. 85/ 1996 Sb., o advokacii

za prospěšné, neboť má obviněný i nadále právo na spravedlivý proces. Obhájce má v této chvíli zpřísněnou povinnost účelně využívat prostředky k hájení svého klienta a přispívat k adekvátnímu objasnění a rozhodnutí věci samé.⁶⁸

V rámci práva na obhajobu v řízení proti uprchlému by se měla věnovat zvýšená pozornost právu na účast obviněného a obhájce při průběhu vyšetřování (§ 165 odst. 1 a 2 trestního řádu), při jeho skončení, právo obviněného a obhájce prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování (§ 166 trestního řádu), právo obžalovaného vyjádřit se ke všem důkazům provedeným v hlavním líčení (§ 214 trestního řádu), součinnost stran při dokazování (§ 215 trestního řádu), právo závěrečných řečí (§ 216 trestního řádu) nebo právo posledního slova (§ 217 trestního řádu).⁶⁹

Právo obhájce na to, aby se vyjádřil ke všem důkazům provedeným v hlavním líčení, považuji za v praxi poměrně problematické. Obhájce nebyl přítomen při spáchání trestného činu, a tudíž se může vyjadřovat pouze k provázanosti jednotlivých důkazů a poukazovat na okolnosti a závěry z nich vyplývající.

Vzhledem k tomu, že obhájce vstupuje do všech práv a povinností obviněného, by na konci řízení před soudem prvního stupně zákonitě měla nastat situace, že obhájce obviněného dostane slovo hned třikrát. Aby pronesl závěrečnou řeč z pozice obhájce, závěrečnou řeč za obžalovaného, a navíc by měl mít možnost posledního slova. Z racionálního pohledu pravděpodobně každý obhájce si připraví svou závěrečnou řeč, ve které obsáhne vše, co pro obhajobu klienta považuje za klíčové.

3.2.4 Zásada kontradiktornosti trestního řízení

Zásada kontradiktornosti je jednou ze základních zásad moderního trestního řízení. Jedná se o pojem, který je vytyčený především rozhodovací praxí Evropského soudu pro lidská práva a je neopomenutelnou součástí tzv. fair trial dle čl. 6 EÚLP, ačkoli v něm definici zásady kontradiktornosti nenalezneme. Pojem zásady kontradiktornosti je velice složitý a existuje mnoho názorů, jak ho vykládat.⁷⁰

⁶⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 642

⁶⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁷⁰ MULÁK, Jiří. Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe. *Bulletin advokacie* [online]. 2019, (3), s. 674 [cit. 2023-11-07]. Dostupné z [www: www:](http://www.wolterskluwer.cz)

V českém prostředí existují dvě stěžejní pojetí této zásady. Dle prvního je kontradiktorní proces, když „soudní jednání má charakter sporu (soupeření, kontradikce) mezi žalobcem a obžalovaným (a jeho obhájcem), kteří mají postavení zásadně rovnoprávných procesních stran (zásada rovnosti stran). Úkolem nezávislého a nestranného soudu je pak spor řídit a rozhodnout otázku, zda byl trestný čin obžalovaným spáchán.“⁷¹ Druhé pojetí je vykládáno v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva. Jeho zastáncem je především profesor Fenyk, který kontradiktorní proces vnímá jako respektování přístupu stran ke všem důkazům a poznámkám, které byly předloženy soudu a mají vliv na projednávané řízení a následné soudní rozhodnutí.⁷² Doktor Kmec kontradiktornost trestního řízení vnímá jako možnost seznámení obou stran s předloženými důkazy a zároveň, aby měly možnost se k nim vyjádřit.⁷³ Tento závěr uvedl Evropský soud pro lidská práva uvedl v rozsudku Ziegler proti Švýcarsku. V něm zdůraznil, že se jedná zejména o skutečnost, aby subjekty měly důvěru v soudní systém. Ta musí být vyjádřena zajištěním možnosti obžalovaného vyjádřit se ke všem dokumentům.⁷⁴ Současný trestní řád uplatňuje zásadu kontradiktornosti pouze v řízení před soudem. Dochází ke zdůraznění role stran obžaloby a obhajoby, ukládá státnímu zástupci povinnost dokazovat vinu (v případě pochybností však i nevinu) obžalovaného.⁷⁵ Ve vztahu k řízení proti uprchlému je toto pojetí podstatnější.

V rozsudku Colozza proti Itálii Evropský soud pro lidská práva deklaroval, že není možné realizovat procesní práva zaručená čl. 6 EÚLP, pokud není při řízení přítomen obviněný. Nepřítomností obviněného se Evropský soud pro lidská práva několikrát zabýval, přičemž řízení proti uprchlému uvedl jako jednu ze skupin

<https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhfpweyk7gnpxgxztgm&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search>

⁷¹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník* [online]. 3., podstatně rozš. vyd. C.H. Beck, 2009 [cit. 2024-03-07]. ISBN 978-80-7400-059-1. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search)

⁷² FENYK, Jaroslav (ed.). *Poceta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. Praha: LexisNexis CZ, 2007. ISBN 978-80-86920-25-2, s. 16

⁷³ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-365-3, s. 1687

⁷⁴ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Ziegler proti Švýcarsku ze dne 21. 2. 2002, stížnost č. 33499/96

⁷⁵ JELÍNEK, Jiří (ed.). *Základní zásady trestního řízení - vůdčí ideje českého trestního procesu: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2016, trestní sekce*. Teoretik. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-155-7, s. 79

případů, kdy je umožněna výjimka. V těchto případech je možné konání hlavního líčení i bez přítomnosti obviněného.⁷⁶

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Colozza proti Itálii je v souvislosti s řízením proti uprchlému naprosto stěžejní. Evropský soud pro lidská práva uvedl, že v případě naprostého zákazu vedení soudního jednání bez přítomnosti obžalovaného by mohlo dojít k ochromení samotného trestního řízení. A to s ohledem na promlčení trestního stíhání či plynutí času, které může uvést případné důkazy do stavu, kdy nebudou pro trestní řízení dále relevantně použitelné.⁷⁷ V rozsudku Hermi proti Itálii Evropský soud pro lidská práva deklaroval, že není porušením EÚLP, pokud státy dají obviněnému možnost, aby se dobrovolně a jednoznačně vzdal práva na přítomnost při jednání soudu, a to i konkludentně (tzn. obviněný se nedostaví na jednání). Ohledně řízení proti uprchlému existují v souvislosti s EÚLP jisté pochybnosti o tom, zda vyhýbání se trestnímu stíhání je určité a dobrovolné vzdání se práva na přítomnost při soudním jednání. Dle Evropského soudu pro lidská práva nelze vyhýbání se trestnímu stíhání ztotožňovat se vzdáním se práva na osobní účast při jednání, a proto musí obviněný po odpadnutí důvodů pro vedení řízení proti uprchlému dostat příležitost uplatnit procesní práva v novém procesu. Evropský soud pro lidská práva považuje za důležité umožnit obviněnému vydání nového rozhodnutí, avšak až po jeho vyslechnutí soudem a pouze v případě, že obviněnému předvolání na jednání nebylo doručeno a orgány činné v trestním řízení nevytvořily potřebné úsilí ke zjištění nové adresy obviněného. V jiné věci Evropský soud v lidská práva dokonce uvedl, že v případě, kdy obviněný svou nepřítomnost zapříčiní sám, nedisponuje právem na nové řízení.⁷⁸

Evropský soud pro lidská práva tedy uvádí, že pokud osoba odsouzená v nepřítomnosti se práva na osobní přítomnost dobrovolně nevzdala, má nárok na nové řízení. Osoba se dobrovolně nevzdává možnosti být přítomna při řízení, buď pokud tato otázka nebyla řešena vůbec, nebo orgány činné v trestním řízení došly k závěru, že k tomuto vzdání se došlo, ačkoli pro to nebyly splněny podmínky

⁷⁶ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Colozza proti Itálii ze dne 12. 2. 1985, stížnost č. 9024/80

⁷⁷ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Colozza proti Itálii ze dne 12. 2. 1985, stížnost č. 9024/80

⁷⁸ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. Focus (Orac). ISBN 80-86199-57-6, s. 151

(řádné předvolání a prokázání, že se trestnímu řízení vyhýbá).⁷⁹ Tento závěr je uvedený především v rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Sejdovic proti Itálii.

Český trestní řád v tomto případě jde nad rámec požadavků EÚLP. V situaci, kdy odpadnou důvody pro vedení řízení proti uprchlému, má obviněný právo na znovupravení jím vybraných důkazů. V případě již pravomocného rozsudku může žádat o jeho zrušení, což čl. 6 EÚLP výslovně nevyžaduje. Následně dojde k novému hlavnímu líčení, jehož rozsudek musí být v souladu se zásadou zákazu reformace in peius, tedy zákazu rozhodnutí k horšímu. Podmínkou nového řízení je tedy žádost obviněného. Nemusí být prokazováno, že byl řádně a včas předvolán a řízení se vyhýbal, čímž bychom došli k závěru, že se svého práva na přítomnost u jednání dobrovolně vzdal.⁸⁰ Jak jsem vysvětlila výše, v těchto případech (dobrovolného vzdání se přítomnosti při trestním řízení) EÚLP nepožaduje nový proces, čím jde česká právní úprava, která ho umožňuje ve všech případech, nad rámec jejích požadavků. Výše uvedené podrobně popsal a odůvodnil Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 24. 10. 2007, sp.zn. I.ÚS 371/07.

3.3 Řízení proti uprchlému v různých fázích trestního řízení

3.3.1 Přípravné řízení

Řízení proti uprchlému může být zahájeno v každé fázi trestního procesu, tudíž i v přípravném řízení. Ještě před zahájením trestního stíhání se i v případě řízení proti uprchlému postupuje podle hlavy deváté trestního řádu, § 158 a násl. trestního řádu.

V případě, že pachatel je již před zahájením trestního stíhání na útěku a policejní orgán na základě prověřování dojde k závěru, že byl určitou osobou spáchán trestný čin, dojde k zahájení trestního stíhání v souladu s ustanovením § 160 odst. 1 trestního řádu. Osoba, která má být obviněna, je tedy již během prověřovací fáze nepřítomná. Z trestněprávního hlediska má tato skutečnost jedno specifikum.

Usnesení o zahájení trestního stíhání se za standartní situace doručuje obviněnému, a to do vlastních rukou, dále státnímu zástupci a obhájci. V případě

⁷⁹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Sejdovic proti Itálii ze dne 1. 3. 2006, stížnost č. 56581/00

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 10. 2007, sp.zn. I.ÚS 371/07

řízení proti uprchlému však z povahy věci nelze toto usnesení uprchlému doručit. Tuto problematiku upravuje ustanovení § 303 trestního řádu. Trestní stíhání se v případě řízení proti uprchlému zahajuje doručením písemného vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání obhájci obviněného.⁸¹ Jakmile dojde ke zvolení či ustanovení obhájce, je mu do vlastních rukou zasláno písemné vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání, jak ukládá § 64 odst. 1 trestního řádu, a to bez možnosti náhradního doručení dle § 64 odst. 5 písm. a) trestního řádu⁸² (viz též rozsudek Nejvyššího soudu, spz. zn. 4 Tz 245/2001 ze dne 23. 10. 2001). Na základě ustanovení § 160 odst. 2 trestního řádu se usnesení o zahájení trestního stíhání se doručuje jak obviněnému, tak i obhájci. Jelikož však obhájce v tomto případě vstupuje do pozice obviněného, není třeba doručit usnesení dvakrát.⁸³

Za situace, kdy obviněná osoba uprchne nebo se začne skrývat po zahájení trestního stíhání, ale ještě před podáním obžaloby, provede státní zástupce záznam o zahájení řízení proti uprchlému.⁸⁴ Jinými slovy obviněnému je ještě standardně doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání, ale ještě před podáním obžaloby a v řízení před soudem již přítomný není. V této fázi přípravného řízení, fázi vyšetřovací, ještě obviněný přítomen je, ale již není k dosažení před podáním obžaloby. Nastávají tak důvody pro zahájení řízení proti uprchlému.⁸⁵

V tomto případě zahájí řízení proti uprchlému státní zástupce, pokud k tomu shledá důvody. Učiní tak formou záznamu o konání řízení proti uprchlému. V záznamu je nutné přesně uvést den zahájení, čímž se z klasického trestního řízení stává zvláštní trestní řízení, které se začíná řídit specifickými ustanoveními trestního řádu. Proti tomuto záznamu není možné podat opravný prostředek a doručuje se opět obhájci. Stejně tak ostatní písemnosti se doručují výhradně obhájci, a to s ohledem na ustanovení § 306 odst. 1 trestního řádu a § 63 odst. 4 trestního řádu. Nemusí se však doručovat do vlastních rukou, pokud to z důležitých důvodů nenařídí předseda senátu nebo státní zástupce.⁸⁶ V rámci přípravného řízení může policejní orgán připustit, dle ustanovení

⁸¹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 639-640

⁸² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁸³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3459

⁸⁴ JELÍNEK, Jiří a Marta UHLÍŘOVÁ. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011. Teoretik. ISBN 978-80-87212-88-2, s. 117

⁸⁵ JELÍNEK, Jiří a Marta UHLÍŘOVÁ. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011. Teoretik. ISBN 978-80-87212-88-2, s. 118

⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3459-3460

§ 165 odst. 1 trestního řádu, účast obviněného při vyšetřovacích úkonech a klást otázky vyslychaným svědkům (zejména v případě, kdy obviněný nemá obhájce). V řízení proti uprchlému toto právo náleží obhájci.⁸⁷

Roli obhájce v řízení proti uprchlému jsem rozvedla výše.

3.3.2 Řízení proti uprchlému po podání obžaloby či návrhu na potrestání

Pokud je skončeno přípravného řízení, případně zkrácené přípravné řízení, a státní zástupce dojde k závěru, že obviněného je třeba předat soudu, podá obžalobu či návrh na potrestání. V této fázi řízení mohou nastat dvě situace, jak následně řízení před soudem proběhne.

Návrh na potrestání je možné podat, pokud bylo vedené zkrácené přípravné řízení. Jeho uskutečnění nebrání ani okolnost, že je vedeno řízení proti uprchlému. Není tedy obecně možné vyloučit podání návrhu na potrestání, ačkoli to v praxi není běžně se vyskytující jev.⁸⁸

Soud může rozhodnout rozsudkem (v určitých situacích usnesením) po provedeném hlavním líčení, nebo může být věc skončena vydáním trestního příkazu. Obě tyto situace níže popíšu.

Po podání obžaloby, případně návrhu na potrestání, se z přípravného řízení stává řízení před soudem. V případě, že je vedené řízení proti uprchlému v přípravném řízení a státní zástupce je připraven podat obžalobu, může již v obžalobě podat návrh na konání řízení proti uprchlému před soudem. V praxi má z logiky věci tento návrh vždy písemnou formu, ačkoli není soudem výslovně vyžadováno.⁸⁹ Soud v takovém případě přezkoumává důvodnost návrhu v rámci předběžného projednání obžaloby.⁹⁰ Tento závěr uvedl Nejvyšší soud ČSSR ve svém rozhodnutí ze dne 18. 8. 1970, sp.zn. Tzv 28/70: „*Pokud je návrh na řízení proti uprchlému podle § 305 tr.ř. učiněn v obžalobě, soud o něm nerozhoduje samostatně, ale přezkoumá jeho důvodnost v rámci předběžného projednání*

⁸⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁸⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 646

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel. Zamyšlení nad judikaturou k řízení proti uprchlému. *Soudní rozhledy* [online]. 1999, (10), s. 321 [cit. 2023-11-06]. Dostupné z www: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptcojzhfpxg4s7geyf6427gmzdc&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3462

obžaloby (§ 185 a násl. tr. ř.). Jestliže podmínky pro řízení proti uprchlému ve smyslu § 302 tr. ř. nejsou prokázány, soud vrátí věc prokurátoru k došetření podle § 188 odst. 1 písm.f) tr. ř.“⁹¹ Považuji na nutné uvést, že rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR je již z časového hlediska poměrně letité, avšak stále aktuální. Souhlasné stanovisko k tomu závěru uvedl rovněž Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 18. 3. 1998, sp.zn. 9 Tzn 5/98.

V návrhu je nutné uvést, v jakých okolnostech shledává státní zástupce důvody pro konání řízení proti uprchlému.⁹² Jinými slovy, proč je přesvědčen, že obviněný se vyhýbá trestnímu stíhání tím, že pobývá v cizině nebo se skrývá. Rozhodnout o konání řízení proti uprchlému může soud i bez návrhu státního zástupce, pokud sám shledá opodstatněné důvody pro jeho konání. Soud rozhodne o vedení řízení proti uprchlému v neveřejném zasedání nebo v hlavním líčení. Rozhodnutí má dle ustanovení § 119 odst.1 trestního řádu formu usnesení, proti kterému dle ustanovení § 141 odst. 2 trestního řádu není stížnost přípustná.⁹³

V případě, že by nebyly splněny podmínky pro zahájení řízení proti uprchlému nebo o konání soud nerozhodl, v důsledku čehož by bylo obviněnému znemožněno účastnit se hlavního líčení nebo veřejného zasedání, jedná se o vadu, která je důvodem pro podání dovolání dle ustanovení § 265b odst. 1 písm. d) trestního řádu (okolnost, že byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání). Zmíněný závěr podpořil Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 26. 5. 2004, sp.zn. 5 Tdo 479/2004.⁹⁴

Aby mohlo proběhnout hlavní líčení nebo veřejné zasedání, musí být předvolání uprchlého obviněného vhodným způsobem uveřejněno, a to v souladu s ustanovením § 306 odst. 2 trestního řádu. Pojem „vhodným způsobem“ je vnímán jako vyvěšení předvolání po stanovenou dobu na elektronické úřední desce příslušného soudu.⁹⁵ Dalším vhodným způsobem je uveřejnění předvolání ve veřejných sdělovacích prostředcích nebo prostřednictvím veřejně přístupné počítačové sítě, tzn. internetu.⁹⁶ Výraz „stanovená doba“ není nikde blíže

⁹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 8. 1970, sp.zn. Tzv 28/70

⁹² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3462

⁹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3462-3463

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2004, sp.zn. 5 Tdo 479/2004

⁹⁵ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 652

⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3465

specifikován. Dle odborníků z praxe, kterých jsem se na problematiku výkladu pojmu stanovené doby dotazovala, se dříve vycházelo z délky 15 dní, přičemž se jednalo o interní stanovení. Obecně se při uveřejnění dodržuje doba vyvěšení, která přesahuje 5 dní.

V případě vedení řízení proti uprchlému nelze přerušit řízení postupem dle ustanovení § 224 odst. 2 trestního řádu s odkazem, že obviněnému nelze doručit předvolání.⁹⁷

Uveřejnění předvolání je obligatorní podmínkou konání hlavního líčení či veřejného zasedání. Pokud by došlo ze strany soudu k nesplnění této podmínky, jedná se o závažnou procesní vadu řízení, která má stejné účinky, jako kdyby obžalovanému nebylo předvolání řádně doručeno. Tento závěr uvedl Nejvyšší soud České socialistické republiky v usnesení ze dne 28. 3. 1980, sp.zn. 6 To 4/80.⁹⁸ Závěry zmíněného unesení i po časovém odstupu cituje Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení ze dne 16. 8. 2023, sp.zn. 8 Tdo 731/2023. Zmíněný požadavek se rovněž opírá o zásadu veřejnosti řízení před soudem.⁹⁹

Předvolání musí být doručeno rovněž obhájci obžalovaného. S ohledem na skutečnost, že obhájce vstupuje do všech práv a povinností obviněného, mu musí být doručeno rovněž do vlastních rukou, a to v souladu s ustanovením § 64 odst. 1 písm. a), § 63 odst. 4 trestního řádu.¹⁰⁰ Následně je možné bez přítomnosti obviněného provést hlavní líčení nebo veřejné zasedání. Stane se tak bez ohledu na to, zda se o jejich konání obviněný dozvěděl.¹⁰¹

3.3.3 Řízení proti uprchlému před soudy

Jakmile se trestní řízení dostane do fáze před soudem, probíhá standardně dle trestního řádu, ovšem s několika výjimkami. Některé z nich již byly v práci popsány. K jejich ucelení a zorientování všechny anomálie níže popíšu a vysvětlím.

V následujících kapitolách se budu zabývat situací, kdy dojde k průběhu klasického hlavního líčení. Problematika vydání trestního příkazu bude popsána následně.

⁹⁷ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 652

⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 3. 1980, sp.zn. 6 To 4/80 z

⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3465

¹⁰⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁰¹ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-488-6, s. 415

3.3.3.1 Řízení před soudem prvního stupně

Nejprve předseda senátu zahájí hlavní líčení v souladu s ustanovením § 205 trestního řádu. Sdělí, jaká věc bude projednávána a zjistí, zda se dostavily předvolané či vyzooměné osoby, včetně stavu zachování lhůt pro přípravu k hlavnímu líčení. Následně dojde k přednesení obžaloby a vyjádření stanoviska poškozeného, který má před zahájením dokazování poslední možnost připojit se s nárokem na náhradu škody (dle ustanovení § 43 odst. 3 trestního řádu). Poté by standardně mělo dojít k vyjádření obžalovaného k projednáváné věci a k jeho výslechu. V řízení proti uprchlému toto však možné není. Nedochozí ke klasickému výslechu obžalovaného, pouze je jeho obhájce poučen o možnosti vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou obžalovanému kladeny za vinu. Dále může uvést, zda některé skutečnosti považuje za nesporné a zda souhlasí s popisem skutku tak, jak je uveden v obžalobě a s jeho právní kvalifikací.¹⁰²

Veškerými právy, která v řízení před soudem svědčí obviněnému, disponuje v řízení proti uprchlému jeho obhájce. Má nárok vyjadřovat se ke všem provedeným důkazům, žádat o bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu pro klienta, kdy ovšem musí prokázat, že obžalovaný nedisponuje dostatečným množstvím prostředků či má právo namítat protokolaci jednání. Bez souhlasu státního zástupce a obžalovaného nelze ve fázi dokazování číst úřední záznamy o vysvětlení osob a o provedení dalších úkonů, v řízení proti uprchlému tímto právem disponuje obhájce obžalovaného.¹⁰³

Po vyjádření obhájce uprchlého pokračuje hlavní líčení, kdy místo obžalovaného se může ke všem důkazům vyjadřovat jeho obhájce, resp. mu musí být dána možnost pro vyjádření. Po skončení dokazování má obhájce právo závěrečné řeči a posledního slova. Poté soud vynese rozsudek.¹⁰⁴

Odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně může v řízení proti uprchlému jménem obžalovaného podat obhájce, a to v zákonné lhůtě 8 dnů od doručení opisu rozsudku obhájci.¹⁰⁵

Nejvyšší soud České socialistické republiky ve svém rozhodnutí ze dne 21. 8. 1972, sp.zn. 11 Tz 52/72 uvedl: „*Obhájce obviněného nelze považovat za osobu oprávněnou podat proti rozhodnutí opravný prostředek ve smyslu*

¹⁰² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁰³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁰⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁰⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

ustanovení § 63 odst. 1 písm. b) tr. ř. Stačí mu proto doručit opis rozsudku způsobem uvedeným v § 62 odst. 3 tr. ř. (to se však netýká obhájce obviněného v řízení proti uprchlému a obhájce zemřelého obviněného).“¹⁰⁶ Tento názor po časovém odstupu a změně režimu potvrdil a odkázal na něj Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení ze dne 14.11.2011, sp.zn. 11 Tdo 1340/2011.

3.3.3.2 Řízení před odvolacím a dovolacím soudem

Odvolací soud rozhoduje ve veřejném či neveřejném zasedání, kdy může rozsudek soudu prvního stupně potvrdit, zrušit a vrátit soudu prvního stupně, případně sám ve věci rozhodnout. Pokud odvolací soud rozsudek potvrdí, nebo sám ve věci rozhodne, stává se rozsudek pravomocným.¹⁰⁷

V rámci problematiky řízení proti uprchlému nenastává v odvolacím řízení žádná specifická situace. Jako jedinou odlišnost lze vnímat aktivní legitimaci k podání odvolání, kterou jsem rozebrala výše. Následně proběhne řízení před odvolacím soudem, kdy se opět místo obžalovaného vyjadřuje obhájce.

Co se týče dovolacího řízení, tedy použití mimořádného opravného prostředku po nabytí právní moci rozsudku, rovněž neexistuje výrazné specifikum.

Nejvyšší soud se v usnesení ze dne 17. 8. 2006, sp.zn. 11 Tdo 952/2006 zabýval problematikou běhu lhůty pro podání dovolání, na kterou má vliv doručení opisu rozhodnutí odvolacího soudu obhájci. V řízení proti uprchlému se veškeré písemnosti doručují obhájci, a to dle ustanovení § 306 odst. 1 trestního řádu. *„Pro počátek běhu lhůty pro podání dovolání (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.) je významný toliko okamžik doručení opisu rozhodnutí odvolacího soudu obhájci obviněného, který je oprávněn podat za obviněného dovolání jen do dvou měsíců od tohoto doručení. Pozdější doručení opisu rozhodnutí odvolacího soudu obviněnému po uplynutí této lhůty poté, co pominuly důvody konání řízení proti uprchlému (např. v souvislosti s jeho oprávněním podle § 306a odst. 2 tr. ř.), nemá na její běh již žádný vliv.“¹⁰⁸*

Dovolání je rovněž rozhodováno ve veřejném či neveřejném zasedání, kdy může dojít k jeho odmítnutí, zamítnutí, zrušení napadeného rozsudku či jeho části, případně může Nejvyšší soud sám ve věci rozhodnout.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 21.8.1972, sp.zn. 11 Tz 52/72

¹⁰⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2006, sp.zn. 11 Tdo 952/2006

¹⁰⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Stručně bych opět zmínila problematiku aktivní legitimace k podání dovolání. Ustanovení § 265d odst. 1 trestního řádu uvádí osoby, které jsou oprávněny podat dovolání. Obhájce obviněného v tomto seznamu uveden není. Jelikož však obhájce vstupuje do všech práv a povinností obviněného, je oprávněn v řízení proti uprchlému podat dovolání, a to na základě ustanovení § 265d odst. 1 písm. c) trestního řádu, které je povinen podat do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému se dovolává, dle ustanovení § 265e odst. 1 trestního řádu. Ustanovení § 265e odst. 2 trestního řádu, které se týká běhu lhůty v případě, že se rozhodnutí odvolacího soudu zasílá obviněnému, obhájci a opatrovníku, se zde neuplatní.¹¹⁰

Jak jsem stručně uvedla v kapitole „*Řízení proti uprchlému po podání obžaloby či návrhu na potrestání*“, jedním z dovolacích důvodů může být skutečnost, že proti obviněnému bylo vedeno řízení proti uprchlému, ačkoli pro ně nebyly řádně splněny zákonné podmínky. Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 26. 5. 2004, sp.zn. 5 Tdo 479/2004 uvedl: „*Jestliže bylo ve věci konáno řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř., ač pro ně nebyly splněny zákonné podmínky nebo přesto, že soud o tom, že se bude takové řízení ve věci konat, nerozhodl podle § 305 tr. ř., a v důsledku tohoto procesního postupu byla obviněnému znemožněna účast na hlavním líčení nebo veřejném zasedání, je tato vada důvodem pro podání dovolání podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.*“¹¹¹

Jako zajímavost bych uvedla jednu v minulosti řešenou situaci, která se týkala problematiky pominutí důvodů pro řízení proti uprchlému ještě před uplynutím zákonné dovolací lhůty. Zákonná lhůta započne běžet od doručení rozhodnutí obhájci uprchlého odsouzeného, jak jsem vysvětlila výše. Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 15. 8. 2007, sp.zn. 3 Tdo 914/2007 uvedl, že pokud taková situace nastane „*je třeba doručit rozhodnutí soudu druhého stupně obviněnému, přičemž toto pozdější doručení má účinky na běh dovolací lhůty předpokládané ustanovením § 265e odst. 2 tr. ř., takže lhůta k podání dovolání počíná běžet až od tohoto pozdějšího doručení obviněnému.*“¹¹² Při doručení rozhodnutí, pravomocného rozsudku, musí být zároveň odsouzený poučen o právu,

¹¹⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2004, sp.zn. 5 Tdo 479/2004

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 8. 2007, sp.zn. 3 Tdo 914/2007

kteře vyplývá z ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu. Jedná se o možnost zrušení rozsudku a znovuprovedení hlavního líčení.¹¹³

3.3.3.3 Řízení před Ústavním soudem

Ústavní stížnost představuje zvláštní prostředek, který slouží k ochraně ústavně zaručených základních práv a svobod a je namířen proti zásahu veřejné moci. Je možné ji podat pouze za určitých okolností. Obecně musí dojít ke splnění 4 základních pojmových znaků, kterými jsou aktivní a pasivní legitimace, důvody pro podání ústavní stížnosti, hlediska posuzování stížnosti ze strany Ústavního soudu a důvody pro rozhodnutí ve věci.¹¹⁴

Ústavní soud je specifický originálně konstruovaný orgán, který je při svém rozhodování vázán zásadně ústavním pořádkem. Nemusí se však problematikou vždy věcně zabývat. Jelikož se nejedná o superrevizní instanci, nemá neomezené právo přezkumu. Zasahuje pouze v případech nerespektování ústavně zaručených základních práv a svobod.¹¹⁵

Jak je již naznačeno výše, Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů. Obecným soudům není nadřizen, nejedná se o další soudní instanci, nýbrž pouze o orgán ochrany ústavnosti.¹¹⁶ Tyto závěry vychází nejen z odborné literatury, ale především Ústavní soud je sám a opakovaně zdůrazňuje ve svých rozhodnutích.

Ústavní stížnost musí splňovat obecné náležitosti podání a náležitosti specifické, jež jsou uvedeny v ustanovení § 34 a § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (dále jen „zákon o Ústavním soudu“).¹¹⁷ Je možné ji využít až v momentě, kdy dojde k vyčerpání všech ostatních prostředků k nápravě, jedná se tedy o její subsidiární užití.¹¹⁸

Z hlediska vedení řízení proti uprchlému lze spatřovat jednu specifickou situaci. S ohledem na výše zmíněné 4 základní pojmové znaky ústavní stížnosti

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 8. 2007, sp.zn. 3 Tdo 914/2007

¹¹⁴ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-301-8, s. 73

¹¹⁵ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-301-8, s. 74

¹¹⁶ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-301-8, s. 73

¹¹⁷ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

¹¹⁸ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-301-8, s. 74

a zvláštní náležitosti ústavní stížnosti nastává problematika aktivní legitimace k jejímu podání.

Ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu uvádí, že ústavní stížnost je oprávněna podat fyzická osoba, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím, opatřením nebo jiným zásahem veřejného orgánu bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručená ústavním pořádkem. Jedná se v tomto případě o ústavní stížnost v souladu s čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ČR. Pro podání ústavní stížnosti musí být naplněny podmínky, které specifikují ustanovení § 30 a § 31 zákona o Ústavním soudu. Tedy o povinnost fyzických či právnických osob být při řízení před Ústavním soudem zastoupeny advokátem v rozsahu stanoveném zvláštní plnou mocí. V plné moci musí být výslovně uvedeno, že je udělena pro zastupování účastníka před Ústavním soudem.¹¹⁹

S ohledem vedení na řízení proti uprchlému není možné, aby uprchlá osoba (stěžovatel) udělila svému obhájci plnou moc pro její zastupování v řízení před Ústavním soudem.

V návaznosti na výše uvedené je však nutné zdůraznit, že zákonem je stanovena podmínka podání ústavní stížnosti ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí o posledním opravném prostředku, který je stěžovateli zákonem poskytován uplatnění svých práv, a to v souladu s ustanovením § 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu.¹²⁰

V praxi může nastat (a opakovaně také nastala) situace, kdy byl obhájce uprchlé osoby přesvědčen o porušení ústavně zaručených práv svého klienta ze strany orgánu veřejné moci (které lze zvrátit pouze podáním Ústavní stížnosti ve lhůtě dvou měsíců), avšak nedisponoval udělenou plnou mocí od klienta. Nepodáním ústavní stížnosti by došlo k promeškání lhůty k jejímu podání, jelikož lhůtu, s odkazem na ustanovení § 43 odst. 1 písm. b) zákona o Ústavním soudu, není možné prodloužit ani prominout (jedná se o tzv. lhůtu propadnou).¹²¹

Nastalou situaci již několikrát v minulosti řešil Ústavní soud ve svých usneseních (např. usnesení sp. zn. I. ÚS 411/02, III. ÚS 687/01, II. ÚS 3278/07).

Nejpodrobněji je tato problematika popsána a rozebrána v usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2009, sp.zn. II ÚS 2484/09. Ústavní soud v něm odmítl ústavní stížnost s odůvodněním, že byl návrh podán osobou zjevně

¹¹⁹ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

¹²⁰ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

¹²¹ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

neoprávněnou ve smyslu ustanovení § 43 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu. V tomto usnesení Ústavní soud uvádí, že advokát není pro nedostatek procesní legitimace oprávněn podat jménem klienta stížnost k Ústavnímu soudu.¹²²

V modelovém případě Ústavní soud po podání ústavní stížnosti vyzval podatele k předložení plné moci, která by prokazovala oprávnění advokáta zastupovat klienta v řízení před Ústavním soudem. Podatel Ústavnímu soudu předložil opatření obecného soudu, kterým byl, v souladu s ustanovením § 39 trestního řádu, ustanoven obhájcem obviněného z důvodu nutné obhajoby. Podatel takto odůvodnil, že zároveň vstoupil do všech práv a povinností obviněného (tudíž disponuje i právem na podání ústavní stížnosti), jelikož bylo zahájeno řízení proti uprchlému. Ústavní soud se v předmětném jednání tedy zabýval otázkou, zda je ústavní stížnost projednatelná. Ustanovení § 27 odst. 1 zákona o Ústavním soudu uvádí, že návrh je oprávněn podat pouze ten, komu zákon takové oprávnění přiznává. Jak je uvedeno výše, podat ústavní stížnost (ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ČR) může pouze fyzická osoba (v souladu s ustanovením § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu), která má za to, že pravomocným rozhodnutím, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její ústavně zaručené právo nebo svoboda. Z dikce těchto ustanovení je zřejmé, že podat ústavní stížnost může pouze ta konkrétní osoba, jejíž základní práva nebo svobody byly porušeny.¹²³

Ustanovení obhájce z důvodu nutné obhajoby není dle Ústavního soudu dostatečné, neboť zákon o Ústavním soudu vylučuje, aby stížnost za oprávněnou osobu podal třetí subjekt (v případech vedení řízení proti uprchlému ustanovený obhájce). Ústavní soud výslovně uvedl, že „*řízení před Ústavním soudem není pokračováním řízení trestního a stěžovatel v něm nemá postavení obviněného*“.¹²⁴ Povinná účast advokáta před Ústavním soudem je právní zastoupení osoby, nikoli její obhajoba. Z tohoto důvodu Ústavní soud uvedl, že nedostatek plné moci k zastupování nemůže být napraven opatřením obecného soudu, které bylo vydáno pro účely trestního řízení. K tomuto Ústavní soud nadále argumentuje ustanovením § 41 odst. 5 trestního řádu. V něm je výslovně stanoveno časové vymezení ustanovení obhájce. Dle zmíněného paragrafu ustanovení obhájce

¹²² Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2009, sp.zn. II ÚS 2484/09

¹²³ Tamtéž

¹²⁴ Tamtéž

zaniká při skončení trestního stíhání. Obhájce je následně oprávněn podat pouze dovolání, žádost o milost a žádost o odklad výkonu trestu.¹²⁵

Zároveň se Ústavní soud v tomto usnesení vypořádal i s otázkou možné nápravy porušení ústavně zaručených práv. S odkazem na usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2006, sp.zn. II. ÚS 685/05 uvedl, že existuje zvláštní prostředek ochrany tvrzeně dotčených práv již před obecnými soudy. V případě pominutí důvodů pro konání řízení proti uprchlému se *"tak může domáhat znovuprovedení důkazů, které byly prováděny v řízení, konaném proti němu jako proti uprchlému, a pro případ, že by řízení proti němu jako proti uprchlému skončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem, může se domáhat zrušení takového rozsudku a znovuprovedení hlavního líčení v celém rozsahu (srov. § 306a trestního řádu). Při novém provádění důkazů tak může plně uplatnit svá procesní práva, zvláště pak právo na obhajobu"*¹²⁶. Zavedením tohoto institutu, který je zakotven v § 306a trestního řádu, došlo k akceptaci požadavku EÚLP, aby měl obviněný zaručené právo na řádný proces.¹²⁷ Tento závěr jsem popsala výše v kapitole „Zásada kontradiktornosti“.

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 31. 3. 2004, sp.zn. I.ÚS 669/03, ve vztahu k ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu konstatoval, že se jedná o „*nově zakotvené ustanovení upravující možnost uprchlého podat návrh na zrušení předchozího pravomocného rozhodnutí, které bylo učiněno v jeho nepřítomnosti, má funkci opravného prostředku sui generis, i když to zákon výslovně neuvádí.*“¹²⁸ Tento závěr jen potvrzuje výše uvedenou podmínku, že pokud by tedy návrh dle ustanovení § 306 odst. 2 trestního řádu nebyl podán, nedošlo by tím k vyčerpání všech procesních prostředků, které zákon o ochraně ústavně zaručených práv poskytuje. V takovém případě by tedy došlo k odmítnutí ústavní stížnosti, jelikož by z tohoto důvodu byla shledána nepřipustnou.

Jinými slovy, pokud je osoba, jíž se napadený zásah orgánu veřejné moci týká, uprchlá, nelze využít prostřednictvím advokáta možnost podání ústavní stížnosti. Jakmile důvody pro konání řízení proti uprchlému pominou, musí být využita možnost znovuprovedení již provedených důkazů, případně zrušení pravomocného rozsudku a opakování hlavního líčení. Následně pak během

¹²⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2009, sp.zn. II ÚS 2484/09

¹²⁶ Tamtéž

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2004, sp.zn. I.ÚS 669/03

hlavního líčení může uplatnit svá procesní práva. Pokud by se jedinec domníval, že i tak došlo k porušení jeho ústavně zaručených práv a svobod, mohl by se následně domáhat ochrany před Ústavním soudem, jelikož již využil všechny zákonné prostředky.

Se závěry a argumenty Ústavního soudu nelze jinak než souhlasit, ačkoli z hlediska zásady právní jistoty pocítuji potřebu uvést, že čistě subjektivně vnímám problematiku vadného a zároveň nezměnitelného pravomocného rozhodnutí. Ačkoli v celém trestním procesu existuje hned několik možností, jak změnit či zrušit vadné rozhodnutí, může v praxi může nastat situace, kdy bude při vedení řízení proti uprchlému existovat pravomocné rozhodnutí, které bude skutečně vykazovat vadu v podobě porušení ústavně zaručených práv či svobod. Zároveň nebude možnost využít autority Ústavního soudu, který by zakročil. Takové rozhodnutí může tak být závazné i roky, dokud nepominou důvody pro vedení řízení proti uprchlému, kdy následně může k jeho zrušení dojít pouze způsobem dle ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu. Tím se však vadné rozhodnutí „pouze“ zruší. Nedojde tedy k autoritativnímu verdiktu ze strany oprávněného orgánu, který závazně prohlásí (a tím i jiné upozorní a varuje), že došlo k porušení ústavně zaručených práv.

3.3.3.4 Trestní příkaz

Trestním příkazem rozumíme rozhodnutí ve věci samé, které má povahu odsuzujícího rozsudku. Specifické je tím, že nebylo vydáno na základě důkazů, které byly provedeny v hlavním líčení, ale pouze na základě spisového materiálu, který měl samosoudce k dispozici. Trestní řád se touto problematikou zabývá v ustanovení § 314e-§ 314g trestního řádu.¹²⁹

Zavedení tohoto institutu lze vnímat jako snahu o zrychlení řízení ve skutkově a právně ne zcela komplikovaných případech. Trestní příkaz je řazen mezi jeden z odklonů trestního řízení, ve kterém mohou být uloženy pouze taxativně vyjmenované druhy trestů, které jsou uvedeny v ustanovení § 314e odst. 2 trestního řádu.¹³⁰

Ustanovení § 314e odst. 7 trestního řádu uvádí, v jakých případech nelze trestní příkaz vydat. Řízení proti uprchlému se mezi těmito případy nevyskytuje,

¹²⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹³⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3571

tudíž a *contrario* lze dovést, že vydání trestního příkazu v řízení proti uprchlému možné je. Po vydání trestního příkazu musí být, mimo jiné, doručen obviněnému, a to do vlastních rukou dle ustanovení § 314f odst. 2 trestního řádu.¹³¹ Opět se dostáváme ke skutečnosti, že v řízení proti uprchlému vstupuje obhájce do všech práv a povinností uprchlého, tudíž musí být trestní příkaz doručen obhájci do vlastních rukou, bez možnosti náhradního doručení. Následně má obhájce uprchlého (stejně jako osoby oprávněné podat odvolání ve prospěch obviněného a státní zástupce) právo podat odpor proti trestního příkazu ve lhůtě 8 dnů od jeho doručení. Pokud k podání odporu nedojde, stává se trestní příkaz pravomocným. V případě, že po nabytí právní moci trestního příkazu dojde k pomnutí důvodů, na jejichž základě je vedeno řízení proti uprchlému, má odsouzený možnost ve lhůtě 8 dnů od jeho doručení domáhat se zrušení trestního příkazu, a to na základě speciálního poučení dle ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu. Zmíněný paragraf uvádí slovní spojení „pravomocným odsuzujícím rozsudkem“, není zde tedy přesně uvedeno, že se toto týká rovněž trestního příkazu. Možnost domáhat se zrušení také trestního příkazu však lze odvodit z ustanovení § 314e odst. 8 trestního řádu, kde je uvedeno, že trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku.¹³²

3.4 Ukládání trestů uprchlým osobám

Trestní zákoník v ustanovení § 52 odst. 1 vyjmenovává druhy trestů, které mohou být pachateli uloženy. Jedná se o:

- a) odnětí svobody,
- b) domácí vězení,
- c) obecně prospěšné práce,
- d) propadnutí majetku,
- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz držení a chovu zvířat,
- i) zákaz pobytu,
- j) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,

¹³¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹³² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

- k) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- l) ztrátu vojenské hodnosti,
- m) vyhoštění.¹³³

U trestu odnětí svobody existují jeho 3 varianty. Jedná se nepodmíněný trest, podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem. Zvláštním druhem trestu odnětí svobody se rozumí výjimečný trest (§ 54 trestního zákoníku).¹³⁴

Trestní zákoník v rámci trestání uprchlých osob neuvádí žádné mantinely ani nezakazuje ukládání některých trestů. Je však patrné, že uprchlému není možné některé druhy trestů uložit, resp. uložení těchto trestů by nedávalo smysl.

Touto problematikou se zabýval JUDr. Jan Lata, Ph.D. ve svém článku „O trestání uprchlých“. Nutno uvést, že článek byl publikován v roce 2010, kdy následně došlo ke změnám v trestním řádu i trestním zákoníku, a tudíž dnes existuje několik odlišností. Ideje tohoto článku rozeberu níže. Nicméně závěry doktora Lata lze i v dnešní době brát za relevantní, neboť problematika ukládání trestů uprchlým osobám dodnes nebyla hloubkově řešena ani ze strany doktríny, ani ze strany judikatury.

V době sepisování tohoto článku nebylo možné uložit trest zákazu držení a chovu zvířat, tuto změnu promítnu do hodnocení článku doktora Lata, kdy trest zařadím do jedné z kategorií, které doktor Lata popsal. Novelu trestního řádu zmíním v závěru této kapitoly, a poté samostatně rozeberu v následující kapitole „promlčení výkonu trestu“.

Doktor Lata považoval za nemožné uložit uprchlému trest domácího vězení či obecně prospěšných prací. Nařízení výkonu těchto trestů a jejich kontrola by, vzhledem k nepřítomnosti odsouzeného, byla nemožná. S ohledem na subjektivní stránku trestného činu nepovažoval za racionální uložit uprchlému zákaz činnosti, zákaz pobytu či zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Jako nelogické se jeví i uložení podmíněného trestu odnětí svobody s dohledem. Nad nepřítomnou osobou vykonávat dohled nelze. Peněžitý trest, trest propadnutí věci, propadnutí majetku lze uložit pouze v momentě, kdy majetek obviněného je postihnutelný. Vyhoštění by bylo možné uložit v momentě, kdy uprchlý je informovaný o tom, jak probíhá trestní řízení. Je však žádoucí, aby tento trest nebyl ukládán samostatně, jelikož by nedošlo

¹³³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹³⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

k naplnění účelu trestního řízení. Pachatele by tento trest nijak citelně nepostihl, neboť ho v případě pobytu v cizině již sám a dobrovolně vykonává. Nedošlo by tedy ani k jeho potrestání, ani ke očekávané nápravě. Tresty ztráty čestných titulů nebo vyznamenání či ztráty vojenské hodnosti je možné uložit zcela standardně.¹³⁵

Jak jsem již zmínila, článek nezohledňuje trest zákazu držení a chovu zvířat, který v té době trestní zákoník neznal. Nebylo tedy možné ho v článku zohlednit a analyzovat. Co by jeden z dalších zákazových trestů by se však jeho uložení jevílo rovněž nelogickým, neboť případná kontrola tohoto trestu by nebyla ani tak problematická, jako spíše zcela nemožná.

Vzhledem k výše uvedenému se jako neúčinnější jevílo ukládat uprchlým podmíněné či nepodmíněné tresty odnětí svobody. Zda bude uložen trest podmíněný či nepodmíněný je podstatná především okolnost druhu spáchané trestné činnosti a její závažnost. Přísnější trest, tedy nepodmíněný, bývá v praxi ukládán především recidivistům a pachatelům závažné trestné činnosti, což se nijak výrazně neliší od rozhodovací praxe v případě běžných trestních řízení.¹³⁶

U podmíněných trestů se také nejevílo žádoucí ukládat přiměřená omezení či povinnosti, jak umožňuje ustanovení § 82 odst. 2 trestního zákoníku. Problematice podmíněného trestu se doktor Lata věnoval obšírně, neboť dával k diskusi samotnou relevantnost jeho uložení. Uváděl, že v případě nabytí právní moci rozsudku může v praxi nastat situace, kdy se uprchlá osoba o svém odsouzení vůbec nedozví a zároveň uplyne zkušební doba. Jelikož je v trestním řízení účelem způsobení „újm“ (sankce) pachateli trestné činnosti, bylo tedy nelogické takový trest uložit, neboť k požadavku způsobení újmy pachateli vůbec nedošlo. Uložení podmíněného trestu má být v praxi tzv. vykřičníkem či zdviženým prstem pro pachatele, který má předejít další trestné činnosti. Pachatel se ve zkušební době nesmí žádného dalšího trestného činu dopustit (pod pohrůzkou přeměny trestu na trest odnětí svobody, případně prodloužení zkušební doby).¹³⁷ „*Trvá-li tedy stav „uprchlosti“, pak pochopitelně případná další trestná činnost uprchlého nevyjde*

¹³⁵ LATA, Jan. O trestání uprchlých. *Trestněprávní revue* [online]. 2010, (7), s. 215 [cit. 2023-10-13]. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgbpxi4s7g5pxgxzsg2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgbpxi4s7g5pxgxzsg2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search)

¹³⁶ Tamtéž

¹³⁷ Tamtéž

najevo a tento se osvědčí jen z toho důvodu, že o jeho existenci a způsobu života soud ničeho nezjistí.“¹³⁸ Rovněž může nastat situace, kdy by uprchlý byl dopaden při páchání jiné trestné činnosti, aniž by věděl, že již byl pravomocným rozsudkem odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody, přičemž pak mohl a pravděpodobně by i požadoval, aby trest nebyl vykonán. O jeho uložení nevěděl a vědět ani nemohl, a tudíž nebylo jeho povinností žít „obzvlášť vzorným způsobem života“, tedy nad rámec v životě běžného řádného bezúhonného chování. V neposlední řadě může nastat skutečnost, že v případě, kdy je uprchlý dopaden a zároveň již uplynula zkušební doba podmíněného výkonu trestu odnětí svobody, by neměl uprchlý důvod podávat návrh dle § 306a odst. 2 trestního řádu. Odsouzený by tedy nemusel být adekvátně potrestán, jelikož touto cestou obešel spravedlivé potrestání.¹³⁹

Vzhledem k výše uvedenému doktor Lata zvažoval jako řešení ukládání především nepodmíněných trestů odnětí svobody, aby došlo k naplnění účelu trestního řízení. Ani tato varianta se však nejevila zcela bezproblémovou. Ukládání nepodmíněného trestu za méně závažný trestný čin, jinak zcela bezúhonnému pachateli, se ani dnes nezdá být spravedlivé řešení a v praxi se nevyskytuje. Zdůrazňoval, že sama uprchlost není a nemůže být chápána jako přitěžující okolnost (touto problematikou jsem se zabývala v kapitole popisující zásady trestního řízení). Ani nespolupráce s orgány činnými v trestním řízení či skutečnost, že obviněný nevypovídá, také nebyly a nejsou přitěžující okolnosti. Oproti tomu stavěl argument, že okolnost uprchlého pachatele sama o sobě vyvolávala důsledek v podobě nemožnosti uložení určitých druhů trestu, jak je rozebráno výše.¹⁴⁰

Uložení nepodmíněného trestu se jevílo jako tzv. fikce, neboť v případě pomínutí důvodů řízení proti uprchlému odsouzený mohl využít, a pravděpodobně většinou i využil možnosti dle ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu, tedy zrušení odsuzujícího rozsudku a následné znovuprovedení hlavního líčení. S tímto rovněž souvisela zásada zákazu reformace in peius, tedy zákaz rozhodnutí k horšímu. Bylo by tedy vysoce pravděpodobné, že v případě uložení

¹³⁸ LATA, Jan. O trestání uprchlých. *Trestněprávní revue* [online]. 2010, (7), s. 215 [cit. 2023-10-13]. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgbpxi4s7g5pxgxzsg2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgbpxi4s7g5pxgxzsg2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search)

¹³⁹ Tamtéž

¹⁴⁰ Tamtéž

nepodmíněného trestu jinak zcela bezúhonné osobě za méně závažnou trestnou činnost, by následně docházelo ke zrušení a změně tohoto rozsudku se současným uložením některého z alternativních trestů. Doktor Lata tedy uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody vnímal jako fixaci případu, dokud by nedošlo k pomnutí důvodů pro vedení řízení proti uprchlému. Nicméně ani tato možnost se nejevila a dodnes nejeví jako zcela bez problémů, jelikož by mohla nastat situace, kdy odsouzený by návrh dle ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu nepodal. Tímto by mohlo dojít k výkonu nepodmíněného trestu, který by byl nepřiměřeně přísný.¹⁴¹

V závěru uváděl, že alternativu ukládání pouze nepodmíněných trestů odnětí svobody lze označit jako spornou. Judikatura se tehdy, v roce 2010, nezabývala otázkou, jaké tresty mají být ukládány při vedení řízení proti uprchlému¹⁴². Tato situace se doposud nezměnila. Je však nutné zdůraznit, že neexistence judikatury na úrovni Ústavního soudu je zcela logickým vyústěním okolností, že řízení před Ústavním soudem je možné až po pomnutí důvodů pro vedení řízení proti uprchlému. Ústavní soud se touto problematikou zcela logicky nezabývá, neboť dojde vždy k odmítnutí ústavní stížnosti bez jejího věcného přezkoumání.

Doktor Lata následně dospěl k závěru, že řešení může spočívat v jednoduché změně právní úpravy. Vykonatelnost uloženého trestu by měla nastat až v momentě, kdy pomnou důvody pro vedení řízení proti uprchlému. Touto změnou by mohlo být umožněno uložit jakýkoli druh trestu a zároveň by došlo ke snížení počtu návrhů dle § 306a odst. 2 trestního řádu. Pravděpodobně ne vždy by odsouzení a priori žádali otevření svého případu, avšak tato možnost by jim i nadále zůstala otevřená, pokud by svůj alternativní trest i tak vnímali jako nepřiměřeně přísný.¹⁴³

Jedinou výjimkou, kdy se k problematice ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody se vyjádřil Nejvyšší soud, je jeho zpráva ze dne 12. 2. 2014, sp.zn. Ts 43/2012. Nejvyšší soud zdůraznil, že skutečnost, že je proti osobě vedené řízení proti uprchlému, nelze vnímat jako důvod pro uložení nepodmíněného trestu

¹⁴¹ LATA, Jan. O trestání uprchlých. *Trestněprávní revue* [online]. 2010, (7), s. 215 [cit. 2023-10-13]. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgbpxi4s7g5pxgxzsg2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgbpxi4s7g5pxgxzsg2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search)

¹⁴² Tamtéž

¹⁴³ Tamtéž

odnětí svobody, a to především ve spojení s trestnými činy, u nichž horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje 5 let. Ačkoli je soud dle ustanovení § 39 odst. 1 trestního zákoníku povinen při stanovení druhu a výměry trestu zohlednit rovněž chování pachatele po spáchání trestného činu, tuto skutečnost má aplikovat v rámci možnosti nápravy pachatele. Z tohoto důvodu nelze skutečnost vedení řízení proti uprchlému vést k závěru, že je takovému pachateli možné automaticky uložit nepodmíněný trest odnětí svobody.¹⁴⁴

Problematika trestání uprchlých osob je dle mého názoru jednou z nejkomplicovanějších oblastí řízení proti uprchlému. Ačkoli zákon neuvádí žádné mantinely ukládání trestů, tudíž je možné uložit pachateli v zásadě jakýkoli trest, absenci pozitivně právní úpravy vnímám jako mezeru v právu.

Je zcela zjevné, že některé druhy trestu uprchlému nelze uložit. Například pro uložení trestu obecně prospěšných prací není možné zjistit stanovisko pachatele (při ukládání trestu prostřednictvím trestního příkazu musí být dokonce soudem vyžádána zpráva probačního úředníka ohledně možnostech výkonu trestu, což je při vedení řízení proti uprchlému nereálné). Při ukládání trestu domácího vězení není možné, aby pachatel dal písemný slib, že se bude zdržovat na určité adrese (zde také platí podmínka zprávy od probačního úředníka při ukládání tohoto trestu trestním příkazem), při uložení peněžitého trestu je velmi pravděpodobné, že bude nedobytný. Z výše uvedeného vyplývá, že v rámci trestního příkazu, který je i při vedení řízení proti uprchlému možné vydat, se jako reálné uložení trestu jeví pouze trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu.

Dále stejně jako doktor Lata vnímám problematiku ukládání podmíněných trestů, kdy se pachatel o svém podmíněném odsouzení ve zkušební době vůbec nemusí dozvědět, tudíž zde shledávám absenci naplnění účelu trestního řízení, kdy pachatel bude de iure spravedlivě potrestán, avšak de facto k jeho potrestání nedojde.

3.5 Promlčení trestní odpovědnosti

V souvislosti v trestáním uprchlých je nezbytné popsat důležitou změnu trestního řádu. 1. 12. 2011 byla provedena novela zákonem č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších

¹⁴⁴ Zpráva Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp.zn. 43/2012

předpisů. Novelou došlo k doplnění odst. 3 ustanovení § 306a trestního řádu, které zní: *„Doba od právní moci odsuzujícího rozsudku do jeho zrušení podle odstavce 2 se do promlčecí doby nezapočítává.“*¹⁴⁵ Důvodová zpráva k této novele uvádí, že zavedením tohoto institutu se reaguje na případy, kdy byla osoba odsouzena v řízení proti uprchlému, ale k jejímu vydání nebo předání dojde až s odstupem několika let (což se v praxi poměrně často vyskytuje), následně dojde ke zrušení odsuzujícího rozsudku. V souvislosti s tímto hrozí, že nebude možné hlavní líčení provést znovu, neboť došlo k promlčení trestního stíhání, resp. trestní odpovědnosti.¹⁴⁶

Nezapočítávání promlčecí doby od právní moci odsuzujícího rozsudku do vyhlášení rozhodnutí, kterým se rozsudek zrušil dle ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu, stanovil již Nejvyšší soud ve stanovisku trestního kolegia ze dne 16. 6. 2011, sp.zn. Tpjn 300/2011. Nejvyšší soud se vyjádřil v tom smyslu, že pachatele nelze postavit před soud pro překážku *ne bis in idem*, která obecně platí při nabytí právní moci rozsudku. Pravomocný rozsudek vytváří zákonnou překážku, kdy tedy nelze pachatele pro týž skutek postavit znovu před soud (ustanovení § 11 odst. 1 písm. h) trestního řádu, dříve písm. f)). Z tohoto důvodu se promlčecí doba již dle judikatury Nejvyššího soudu stavěla do případného zrušení odsuzujícího rozsudku.¹⁴⁷ *„Dojde-li proto na návrh odsouzeného podle § 306a odst. 2 tr. ř. ke zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.), doba od právní moci odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému (§ 302a násl. tr. ř.) do vyhlášení rozhodnutí o jeho zrušení postupem podle § 306a odst. 2 tr. ř. se do promlčecí doby nezapočítává, neboť pachatele nebylo možno postavit před soud pro zákonnou překážku podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku spočívající v překážce ne bis in idem (srov. § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř.).“*¹⁴⁸

Výše zmíněnou novelou došlo k zavedení odstavce 3 do ustanovení § 306a trestního řádu, kdy se doba právní moci odsuzujícího rozsudku dle odstavce 2 do promlčecí doby nezapočítává. Jedná se o stavení promlčecí doby ve smyslu

¹⁴⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁴⁶ Důvodová zpráva k novele trestního řádu, která byla zákonem č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁷ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2011, sp.zn. Tpjn 300/2011

¹⁴⁸ Tamtéž

ustanovení § 34 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku. V zásadě jde o prodloužení promlčecí doby. Výše uvedené opětovně uvádí Nejvyšší soud ve svých usnesení, ku příkladu usnesení ze dne 29. 11. 2017, sp.zn. 5 Tdo 1208/2017.¹⁴⁹

3.6 Pominutí důvodů pro vedení řízení proti uprchlému

Postup, který nastane po pominutí důvodů pro konání řízení proti uprchlému, popisuje ustanovení § 306a trestního řádu. Ten byl zaveden rovněž na základě novely, která byla provedena zákonem č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2002.¹⁵⁰ Nezbytnost zavedení tohoto ustanovení byla odrazem mezinárodních dokumentů, především EÚLP, která požaduje zajištění práva na spravedlivý proces i v případě vedení řízení proti uprchlému. Z tohoto důvodu došlo k doplnění druhého oddílu dvacáté hlavy trestního řádu o pokračování v trestním řízení v případě, že důvody pro konání řízení proti uprchlému opadnou, a to i v momentě, kdy je rozsudek již pravomocný.¹⁵¹ Uvedený požadavek především EÚLP jsem popsala v kapitole, která se zabývá zásadou kontradiktornosti trestního řízení.

Požadavek nového procesu však některé státy vznášely ještě před jeho zakotvením. „*Již před zmiňovanou novelou trestního řádu se však v praxi stávalo, že při trestním řízení proti uprchlému, který byl v nepřítomnosti pravomocně odsouzen, a poté byl zatčen na základě vydaného zatýkacího rozkazu na území určitého státu, při vyřizování žádosti o vzájemné pomoci ve věcech trestních, tj. při rozhodování dožádaného státu, zda vyhoví žádosti ČR a k dalšímu trestnímu řízení tuto osobu vydá, anebo ne, dožádané státy byly ochotny vydat takovou osobu jedině s výhradou, že pokud rozsudek byl vyneset v její nepřítomnosti, bude vydána jen při splnění podmínky o provedení nového procesu, tj. konání nového hlavního líčení. Stávající právní úprava s konáním takového procesu nepočítala.*“¹⁵²

¹⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp.zn. 5 Tdo 1208/2017

¹⁵⁰ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 654

¹⁵¹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 654-655

¹⁵² ČEPLOVÁ, Veronika. Řízení proti uprchlému a účel zákona. *Trestněprávní revue* [online]. 2007, (4), s. 110 [cit. 2023-12-07]. Dostupné z www: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7grpxgxzrgeya&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-facets>

V případě, že pominou důvody pro vedení řízení proti uprchlému, má se postupovat dále v trestním řízení dle obecných ustanovení. Pokud obviněný o to požádá, budou v řízení před soudem opětovně provedeny důkazy, které byly provedeny při jeho absenci.

Provést lze pouze ty důkazy, jejichž povaha to připouští, případně tomu nebrání jiná závažná skutečnost. V opačném případě se obviněnému přečtou protokoly o provedení důkazů nebo se přehrají zvukové či obrazové záznamy, které byly pořízeny o úkonech provedených prostřednictvím videokonferenčního zařízení. K těmto důkazům se může obviněný vyjádřit, respektive mu musí být dán prostor k vyjádření.¹⁵³

Pokud řízení proti uprchlému skončí pravomocným odsuzujícím rozsudkem a až následně pominou důvody pro konání řízení proti uprchlému, může dojít ke zrušení pravomocného rozsudku. To zajistí soud prvního stupně, a sice na základě návrhu podaného odsouzeným ve lhůtě osmi dnů od doručení rozsudku. Hlavní líčení je následně provedeno znovu v rozsahu, které stanovuje ustanovení § 306a odst. 1 trestního řádu, který jsem popsala v předchozím odstavci. O možnosti podání návrhu na zrušení pravomocného rozsudku musí být obviněný poučen při doručování samotného rozsudku.¹⁵⁴ V případě zrušení pravomocného rozsudku je provedeno znovu hlavní líčení, kdy následné rozhodnutí nemůže být v neprospěch obviněného. Jedná tedy o již několikrát zmíněnou zásadu zákazu reformace in peius¹⁵⁵.¹⁵⁶ Je důležité zdůraznit, že tato zásada se týká pouze výsledku (vyneseného rozsudku) opětovně provedeného hlavního líčení, nikoli jeho samotného řízení. Je tedy samozřejmě možné v rámci řízení zvažovat změnu právní kvalifikace, která bude ve své podstatě přísnější.¹⁵⁷

Pokud tato zásada nebude dodržena (v samotném výsledku řízení), jedná se o dovolací důvod dle ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) trestního řádu. Zavedení zásady zákazu reformace in peius je logickým vyústěním požadavku práva

¹⁵³ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 655

¹⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3468-3469

¹⁵⁵ Zákaz změny k horšímu

¹⁵⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 662

¹⁵⁷ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 662

na spravedlivý proces. Obviněný by neměl být ovlivněn obavou ze zhoršení svého postavení v novém řízení.¹⁵⁸

Podoba tohoto paragrafu byla v minulosti lehce upravena s ohledem na jeho zdárné užití v praxi. Jedinou výraznou změnou bylo doplnění odstavce o promlčení trestní odpovědnosti, které jsem popsala v předchozí kapitole.

Pro použití ustanovení tohoto paragrafu není rozhodující, v jaké fázi trestního řízení důvody pro jeho vedení pominuly (ačkoli odst. 2 počítá jen s provedením hlavního líčení a rozsudku soudu prvního stupně jako řízení proti uprchlému).¹⁵⁹ Jak jsem uvedla na samotném začátku této práce, řízení proti uprchlému může nastat v jakékoli fázi trestního řízení. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 24. 10. 2007, sp.zn. I. ÚS 371/07 uvedl, že pokud: „část řízení neprobíhá v režimu proti uprchlému, a obviněný tedy tímto způsobem není ze strany orgánů činných v trestním řízení omezen na svém právu na obhajobu, není ani žádného důvodu, proč by tato část řízení měla být bez dalšího opakována.“¹⁶⁰

Co se týče zrušení pravomocného rozsudku, v případě, že důvody pro konání řízení proti uprchlému nastaly až po vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně, tedy až při následném odvolacím řízení, může být následně při pominutí těchto důvodů zrušen pouze rozsudek odvolacího soudu. Poté dojde ke znovuprovedení pouze odvolacího řízení.¹⁶¹ Tento závěr uvedl Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 8. 4. 2009, sp.zn. 4 Tz 116/2008. „*Jestliže důvody podle § 302 tr. ř. nastaly až po vydání rozsudku soudu prvního stupně a vedlo-li se řízení proti uprchlému jen před odvolacím soudem, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, činí úkony podle § 306a odst. 2 tr. ř. poté, co pominuly důvody k řízení proti uprchlému, soud prvního stupně, který v takovém případě k návrhu obviněného zruší jen rozhodnutí odvolacího soudu a předloží mu věc k novému rozhodnutí o odvolání.*“¹⁶²

V minulosti se vedly spory o tom, zda použití ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2002 je možné i v případech, kdy řízení proti uprchlému bylo skončeno odsuzujícím pravomocným rozsudkem

¹⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3471

¹⁵⁹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 656

¹⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 24.10.2007, sp.zn. I. ÚS 371/07

¹⁶¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3468

¹⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2009, sp.zn. 4 Tz 116/2008

do 31. 12. 2001 (před účinností popsané novely). Ke zcela odlišným stanoviskům tehdy dospěly Nejvyšší soud a Ústavní soud. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2002, sp.zn. 6 Tdo 672/2002 tuto možnost vylučovalo. Ústavní soud v svých nálezech naopak použití tohoto institutu umožnil. Naposledy v nálezu ze dne 15. 9. 2005, sp.zn. III. ÚS 304/05 konstatoval, že není rozhodné, kdy rozsudek při vedení řízení proti uprchlému nabyl právní moci.¹⁶³

Výše jsem stručně rozebrala ustanovení § 306a trestního řádu. Nejdůležitější body tohoto paragrafu podrobněji rozepíšu následovně.

3.6.1 Znovuprovedení důkazů

Znovuprovedením důkazů se rozumí naplnění procesního práva obviněného, především práva na obhajobu.¹⁶⁴

V praxi může nastat situace, kdy byl vyhlášen rozsudek soudu prvního stupně, a následně pominuly důvody pro konání řízení proti uprchlému, resp. uprchlý byl zadržen a vydán do České republiky nebo byl nalezen na území České republiky. V této chvíli nastane otázka, jak se vypořádat se situací, kdy bylo podáno blanketní odvolání.

Dle odborné literatury je v tomto případě možné uplatnit právo na znovuprovedení důkazů v rámci opravného prostředku. Orgán, který je příslušný k rozhodnutí o podaném opravném prostředku, rozhodne, zda se bude postupovat podle uvedeného paragrafu v opravném řízení, případně, zda se rozhodnutí zruší.¹⁶⁵ Jinými slovy, v případě odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, rozhodne odvolací soud o tom, zda sám znovu provede důkazy, které obviněný požaduje, nebo zda rozsudek zruší a vrátí soudu prvního stupně. Soud prvního stupně navrhané důkazy znovu provede sám. V případě, že by sám znovu provedl požadované důkazy, jednalo by se o postup dle ustanovení § 263 odst. 6 trestního řádu.¹⁶⁶

¹⁶³KYBIC, Petr. K problematice řízení proti uprchlému (§306a odst. 2 TrŘ). *Trestněprávní revue*[online]. 2006, (2), s. 63 [cit. 2024-1-31]. Dostupné z www: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7gjpwxzswgm&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

¹⁶⁴ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3468

¹⁶⁵ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3468

¹⁶⁶ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3468

Výše zmíněné znovupravení důkazů je však možné pouze, pokud tomu nebrání povaha důkazů či jiná závažná skutečnost. V opačném případě znovupravení důkazů není možné a neprovádí se. Jinou závažnou skutečností může být smrt, vážná duševní choroba, prohlášení za nezvěstného či zemřelého svědka nebo spoluobviněného, kdy nelze opětovně provést jejich výsledky. Povahou důkazů, které nemohou být opětovně provedeny, se myslí například ohledání místa činu, ohledání těla či pitva mrtvoly (tedy především neopakovatelné úkony).¹⁶⁷ V případě, že nelze důkazy provést znovu, musí být nově provedeny přečtením protokolu o jejich provedení. Případně také přehráním obrazových či zvukových záznamů, které byly provedeny prostřednictvím videokonferenčního zařízení. Pokud by důkazy provedeny nebyly, ať již jejich nové provedení před soudem či přečtení nebo přehraní, nelze k nim v novém trestním řízení přihlížet.¹⁶⁸ Neopomenutelnou součástí znovupravení důkazu je možnost obviněného, aby se k nim vyjádřil. Obviněný tedy může k důkazům zaujmout postoj, který interpretuje soudu. Tímto postupem je zaručeno především právo obviněného na obhajobu.¹⁶⁹

3.6.2 Pominutí důvodů po pravomocném rozsudku

V případě, že pominou důvody pro vedení řízení proti uprchlému až po pravomocném rozhodnutí věci, musí být obviněnému doručen pravomocný odsuzující rozsudek do vlastních rukou bez možnosti náhradního doručení. Před zmíněnou novelou trestního řádu byl, po pominutí důvodů pro konání řízení proti uprchlému, odsouzený dodán do výkonu trestu (v případě nepodmíněného trestu odnětí svobody) bez možnosti seznámení se s rozsudkem a možnosti vyjádřit se k němu.¹⁷⁰

Spolu s doručeným rozsudkem musí být odsouzený zvláště poučen o možnosti navrhnout do 8 dnů od doručení rozsudku zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku a následnému znovupravení hlavního líčení. V případě,

¹⁶⁷ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 661

¹⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3470

¹⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3470

¹⁷⁰ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 658

že obviněný danou lhůtu promešká, soud mu opatřením sdělí, že návrh byl podán opožděně, a tudíž se k němu nepřihlíží.¹⁷¹

Dále je nutné obviněného poučit o možnosti právního zastoupení, a to na základě ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva, který absenci tohoto poučení považuje za zásah do práva na právní pomoc dle čl. 6 odst. 3 písm. c) EÚLP.¹⁷² Tento požadavek trestní řád konkrétně neuvádí, avšak musí tak být učiněno, a to s odkazem na ustanovení § 33 odst. 5 trestního řádu, kde je zakotvena poučovací povinnost orgánů činných v trestním řízení. Tyto závěry uvádí Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 31. 3.2004, sp.zn. I. ÚS 669/03. V něm konstatuje, že právní pomoc zaručená dle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a na něj navazující právo na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, náleží nejen obviněnému či obžalovanému, ale rovněž také odsouzenému. Dále uvádí, že „přestože trestní řád nepředvídá v případě § 306a odst. 2 trestního řádu povinné právní zastoupení, soud má dostát své obecné poučovací povinnosti vyplývající mu z ustanovení § 33 odst. 5 trestního řádu a poučit odsouzeného o jeho právech a poskytnout možnost mu jejich uplatnění.“¹⁷³

V případě, že obviněný podá návrh na zrušení pravomocného rozsudku, rozhoduje o něm soud prvního stupně v neveřejném zasedání ve formě usnesení, proti kterému není přípustná stížnost. Pokud je návrh podán v zákonné osmidenní lhůtě, musí soud rozhodnout o zrušení pravomocného rozhodnutí obligatorně.¹⁷⁴ Po zrušení pravomocného rozsudku dojde k novému projednání věci v hlavním líčení. Může tak dojít buď v plném rozsahu, nebo pouze v rozsahu vedení části řízení proti uprchlému, kdy následně je případ opětovně rozhodnutý za současného respektování zásady zákazu reformace in peius.¹⁷⁵

¹⁷¹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 658-659

¹⁷² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3469

¹⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3.2004, sp.zn. I. ÚS 669/03

¹⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3470

¹⁷⁵ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 611

3.6.3 Zásada zákazu reformace in peius

Zásadu zákazu reformace in peius jsem ve své práci již několikrát zmínila. Jedná se o zákaz změny k horšímu, který má v případě vedení řízení proti uprchlému zvláštní postavení.

Obecně jde o zákaz zpřísnění sankce v případě odvolání proti rozsudku o vině a trestu v momentě, kdy odvolání podal pouze obviněný (osoba oprávněná k podání odvolání), nikoli státní zástupce. V případě řízení proti uprchlému se tato zásada projevuje v momentě provedení nového hlavního líčení. Dá se říct, že v tomto případě již pravomocně odsouzená osoba „nemá, co ztratit“. Výsledek nového řízení může dopadnout buď shodně jako při prvním projednání věci, nebo pro obviněného příznivěji.¹⁷⁶ Obviněného, stejně jako v případě odvolání, nelze odrazovat od užití tohoto prostředku obavou z toho, že výsledek v rámci nového procesu zhorší jeho postavení.¹⁷⁷

Opětovně zdůrazňuji, že tato zásada se týká pouze výsledku samotného řízení, nikoli jeho procedury.

3.6.4 Obnovená řízení dle ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu

V rámci studia této problematiky jsem vyhledala výkazy o pohybu trestní agendy u všech krajských soudů v České republice, a také u okresních soudů v rámci Plzeňského kraje, následně jsem sestavila tabulky ohledně počtu zrušených rozsudků po podání návrhu dle ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu.¹⁷⁸

Krajský soud	Rok 2023	Rok 2022	Rok 2021	Rok 2020	Rok 2019	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016	Rok 2015
Brno	2	4	0	0	2	0	0	0	0
České Budějovice	0	0	0	0	0	0	1	0	0

¹⁷⁶ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

¹⁷⁷ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-488-6, s. 416

¹⁷⁸ Statistické údaje dostupné z [www: <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>](https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html)

Hradec Králové	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Ostrava	1	2	0	1	0	1	1	0	0
Plzeň	0	0	1	0	0	0	0	0	0
KS Praha	2	0	1	1	1	0	0	0	0
Ústí nad Labem	1	1	0	0	1	0	0	0	0
MS Praha	3	4	2	1	5	0	1	0	0

Tabulka č. 1 – přehled počtu obnovených řízení u krajských soudů České republiky

Okresní soud	Rok 2023	Rok 2022	Rok 2021	Rok 2020	Rok 2019	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016	Rok 2015
Plzeň-jih	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Plzeň-město	0	0	0	2	1	0	0	1	0
Plzeň-sever	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Domažlice	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Klatovy	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Rokycany	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tachov	0	0	0	0	1	0	0	0	1

Tabulka č. 2 – přehled počtu obnovených řízení u okresních soudů v Plzeňském kraji

Z uvedených tabulek je zřejmé, že využití ustanovení § 306a odst. 2 není časté. Vyšší míra koncentrace se jeví pouze u Městského soudu v Praze.

Při porovnání obou těchto tabulek je očividné, že častěji je tento institut využíván u krajských soudů, které jsou věcně příslušné v I. stupni. U 4 okresních

soudů v Plzeňském kraji dokonce nedošlo ani jednou k využití ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu.

Vysvětlení se dá spatřovat ve skutečnosti, že krajské soudy jednají o závažnější trestné činnosti, přičemž zcela běžně jsou v jejich působnosti ukládány nepodmíněné tresty odnětí svobody. To je odlišné od věcné příslušnosti okresních soudů v I. stupni, kde se nepodmíněné tresty odnětí svobody samozřejmě také ukládají, ale nikoli v hojném počtu. Častěji jsou ukládány alternativní tresty či jsou pachatelé podmíněně odsouzeni k trestu odnětí svobody (případně také s dohledem). V praxi se tak nezřídka může stát, že odsouzená osoba bude s podmíněným trestem spokojena (a nebude žádat o zrušení pravomocného rozsudku), případně dojde k uplynutí stanovené doby před pominutím důvodů pro vedení řízení proti uprchlému.

3.7 Řízení proti uprchlému ve věcech mladistvých

V případě trestního řízení vedeného proti mladistvému pachateli postupují orgány činné v trestním řízení podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který je v poměru speciality k trestnímu řádu. Mladistvým se pro účely tohoto zákona rozumí osoba, která dovršila patnáctý rok, ale nepřekročila osmnáctý rok svého věku.¹⁷⁹

Řízení proti mladistvému uprchlému bylo umožněno na základě novely provedené zákonem č. 265/2001 Sb. zákonem č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, který nabyl účinnosti dne 1.1.2002.¹⁸⁰

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže neuvádí žádné specifické anomálie v případech uplatnění řízení proti uprchlému ve vztahu k mladistvým osobám. Jelikož je zákon o soudnictví ve věcech mládeže speciální úpravou vůči trestnímu řádu, avšak neobsahuje (až na dvě výjimky) jakoukoli zmínku o řízení proti uprchlému ve svých ustanoveních, natož nějakou specifickou úpravu,

¹⁷⁹ SOTOLÁŘ, Alexandr. K některým specifickým uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue* [online]. 2004, (3), s. 65 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgrpxi4s7gnpxgxzwgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgrpxi4s7gnpxgxzwgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search)

¹⁸⁰ Tamtéž

postupuje se v případě vedení řízení proti uprchlému mladistvému dle ustanovení § 302 až § 306a trestního řádu.

Jediné dvě zmínky tohoto institutu se týkají povinnosti přítomnosti mladistvého při hlavním líčení či veřejném zasedání. Na základě zákona o soudnictví ve věcech mládeže je obligatorní podmínka přítomnosti mladistvého při hlavním líčení či veřejném zasedání. K prolomení této klauzule došlo právě v případě zahájení řízení proti uprchlému mladistvému.¹⁸¹ Ustanovení § 64 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže výslovně uvádí, že pouze v případě řízení proti uprchlému lze konat hlavní líčení či veřejné zasedání bez přítomnosti mladistvého.¹⁸²

3.8 Omezení osobní svobody obviněného v cizině jako důvod nezákonného vedení řízení proti uprchlému

V minulosti i současnosti byly řešeny případy, kdy obviněný namítal nezákonnost vedení řízení proti uprchlému, jelikož je v cizím státě omezen na osobní svobodě.

Osoby, vůči nimž je vedené řízení proti uprchlému, tyto své námitky často opírají o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2003, sp.zn. 4 Tz 82/2002, kde Nejvyšší soud uvedl: „*Jestliže obviněný po určitou dobu nemůže v cizině svobodně rozhodovat o svém pobytu (např. nachází se ve výkonu vazby či ve výkonu trestu odnětí svobody), pak nelze dovodit, že se takovým pobytům v cizině vyhýbá trestnímu řízení vedenému českými orgány činnými v trestním řízení. Po tuto dobu nelze proti němu konat řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř.*“.¹⁸³

V návaznosti na tento rozsudek je nutné uvést kontext celého případu. V tomto případě obviněný spáchal trestný čin vraždy na území České republiky, přičemž bezprostředně po činu opustil území České republiky. Následně byl pro trestný čin, který spáchal na území Polské republiky, odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, o čemž byly orgány činné v trestním řízení spolehlivě informovány. Trestní stíhání obviněného na území České

¹⁸¹ SOTOLÁŘ, Alexandr. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue* [online]. 2004, (3), s. 65 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgrpxi4s7gnpxgxzwgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgrpxi4s7gnpxgxzwgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search)

¹⁸² Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

¹⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 1. 2003, sp.zn. 4 Tz 82/2002

republiky bylo zahájeno až v době, kdy se již nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody v Polské republice.¹⁸⁴ Nejvyšší soud v tomto případě konstatoval, že ustanovení § 302 trestního řádu lze využít pouze v případě, že se obviněný zdržuje v cizině v úmyslu vyhnout se trestnímu stíhání.¹⁸⁵ Z uvedeného vyplývá, že pachatel trestného činu musí mít možnost vlastním jednáním ovlivňovat svůj pobyt v cizině. Pokud tomu tak není, je vyloučené, aby se svým pobytem v cizině trestnímu řízení vyhýbal.

Námitkou, kterou se obviněný opíral o výše uvedený rozsudek, se zabýval Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení ze dne 27.3.2019, sp.zn. 4 Tdo 113/2019. V něm konstatoval, že nezbytným předpokladem pro vedení řízení proti uprchlému je spolehlivé zjištění, že se pachatel zdržuje na cizím území právě v úmyslu se konkrétnímu trestnímu stíhání vyhnout. Tedy samotný pobyt v cizině nelze a priori vnímat jako důvod pro vedení řízení proti uprchlému. Jako vyhýbání se trestnímu stíhání lze vnímat takové maření průběhu trestního řízení, kdy se pachatel na území cizího státu zdržuje v úmyslu zmařit trestní stíhání. Takto lze nahlížet i na obviněného, který je v cizině omezen na osobní svobodě, a nemůže proto svobodně rozhodovat o svém pobytu. Zmíněné však lze aplikovat pouze za přihlídnutí ke konkrétním okolnostem případu.¹⁸⁶

Nejvyšší soud zdůraznil, že takový postup je možný pouze ve chvíli, kdy je zjištěno, že se obviněný již před omezením osobní svobody ze strany cizího státu vyhýbal trestnímu stíhání v České republice a jeho subjektivní postoj je i po nastalých okolnostech neměnný. Nejvyšší soud označil postavení orgánů činných v trestním řízení, i po omezení osobní svobody obviněného v cizím státu, za neměnné a vztah vůči obviněnému se takovým jevem nijak neoslabí.¹⁸⁷ Ústavní soud, který přezkoumával okolnosti výše uvedeného případu, kdy stěžovatel i v rámci ústavní stížnosti opětovně namítal nezákonné vedení řízení proti uprchlému, se ztotožnil se závěry Nejvyššího soudu, kdy svým usnesením ze dne 4. 9. 2019, sp.zn. I. ÚS 2037/19 ústavní stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

¹⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 1. 2003, sp.zn. 4 Tz 82/2002

¹⁸⁵ Tamtéž

¹⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.3.2019, sp.zn. 4 Tdo 113/2019

¹⁸⁷ Tamtéž

3.9 Omezení osobní svobody jako důvod pro pominutí důvodů pro vedení řízení proti uprchlému

V nedávné době byl ze strany Městského soudu v Praze řešen z hlediska problematiky řízení proti uprchlému zajímavý případ. Rozhodla jsem se ho v této práci podrobněji popsat, jelikož se jedná o situaci, která není ani v zákoně, ani v odborné literatuře řešena.

Odsouzená osoba žádala zrušení pravomocného rozsudku a znovuprovedení hlavního líčení dle ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu. Svou žádost odsouzený odůvodnil argumentací, že důvody pro vedení řízení proti uprchlému již pominuly. Specifickým problémem v tomto případě je však skutečnost, že odsouzený se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody v Jihoafrické republice.¹⁸⁸

K osvědčení skutečnosti, že již není uprchlou osobou, předložil soudu, prostřednictvím svého obhájce, vlastnoručně podepsané prohlášení, že není uprchlou osobou, neboť se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody, a nemůže tedy o svém pobytu sám rozhodovat. Dále uvedl, že na adrese věznice je k dispozici pro orgány činné v trestním řízení a rádně si zde přebírá poštu.¹⁸⁹

Městský soud v Praze v odůvodnění svého rozhodnutí odkazoval rovněž na názory a závěry Nejvyššího soudu či Ústavního soudu, neboť tyto se případem odsouzeného v minulosti také zabývaly v rámci probíhajícího trestního řízení. Nejednalo se sice o řešení otázky návrhu na zrušení rozsudku, avšak obě tyto instance se vyjadřovaly k důvodům vedení řízení proti uprchlému a jejich trvání, neboť i v průběhu samotného řízení obhajoba jejich naplnění zpochybňovala.¹⁹⁰

Soud se vypořádal s otázkou, zda je v současné době reálná realizace žádosti odsouzeného o vydání do České republiky. Sdělení Ministerstva spravedlnosti České republiky, konkrétně mezinárodního odboru trestního, uvádí, že ministerstvo nebylo doposud ze strany Jihoafrické republiky informováno, zda ministr spravedlnosti Jihoafrické republiky rozhodl o vydání odsouzeného do České republiky. Dále uvedlo, že však v současné či blízké době nelze očekávat vydání odsouzeného pro výkon pravomocně uloženého trestu na území České republiky. Svůj závěr odůvodnilo především čl. 11 extradičního zákona Jihoafrické republiky č. 67 z roku 1962, který dává ministru spravedlnosti možnost, aby vydání

¹⁸⁸ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 7. 2023, sp.zn. 57 T 1/2013

¹⁸⁹ Tamtéž

¹⁹⁰ Tamtéž

osoby nepovolil až do doby, kdy na území Jihoafrické republiky nebude skončeno trestní stíhání, případně osoba nevykoná trest odnětí svobody jí uložený.¹⁹¹

Městský soud v Praze se poté zabýval důvody pro vedení řízení proti uprchlému a jejich trváním. Tyto dvě otázky (důvody pro vedení řízení a trvání těchto důvodů) nelze od sebe oddělit, jelikož v tomto případě se od sebe odvíjí.

K důvodům pro vedení řízení proti uprchlému soud uvedl, že jsou spatřovány ve skutečnosti, že výkon trestu odnětí svobody v Jihoafrické republice je důsledkem prvotního záměru odsouzeného. Odsouzený měl v úmyslu vyhýbat se trestnímu řízení v České republice pobytem v cizině. Před orgány činnými v trestním řízení uprchl při domovní prohlídce. Po útěku se uchýlil na Seychelské ostrovy, kde byl vypátrán, a proto následně odcestoval do Jihoafrické republiky. Odsouzený byl následně na základě mezinárodního zatýkacího rozkazu zatčen policií a v probíhajícím extradičním řízení se usilovně bránil vydání do České republiky. Během této doby byl rovněž v Jihoafrické republice odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání celkem 35 let. Soud konstatoval, že odsouzený v době probíhajícího extradičního řízení mohl svým postojem dát najevo, že se nevyhýbá trestnímu stíhání, což však neučinil. K argumentaci odsouzeného, že žádost o azyl vzal zpět (tudíž chtěl být pro orgány činné v trestním řízení k dosažení) soud uvedl, že zpětvzetí žádosti proběhlo až v době, kdy bylo zřejmé, že v Jihoafrické republice odsouzenému hrozí mnohem přísnější trest než v České republice. Ze strany odsouzeného se tedy jednalo o čistě účelové jednání.¹⁹²

K otázce trvání důvodů pro vedení řízení proti uprchlému soud uvedl, že rozhodující je právě původní záměr uprchnout, tedy uprchnout do ciziny. Skutečnost, že byl v cizině vypátrán, vehementně se bránil vydání do České republiky a před vydáním byl i na území cizího státu souzen za páčání trestné činnosti, nemá na trvání důvodů žádný vliv. Jinými slovy soud konstatoval, že pokud byly splněny důvody pro vedení řízení proti uprchlému, a sice záměr odsouzeného vyhýbání se trestnímu stíhání, následná změna okolností v podobě trestu odnětí svobody pro jejich trvání nemá význam.¹⁹³

¹⁹¹ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 7. 2023, sp.zn. 57 T 1/2013

¹⁹² Tamtéž

¹⁹³ Tamtéž

Závěrem soud sdělil, že ačkoli je současný pobyt odsouzeného znám, není pro orgány činné v trestním řízení dostupný, což odůvodnil především závěry sdělení Ministerstva spravedlnosti, které jsem popsala výše. Soud dodal, že plně respektuje právo odsouzeného žádat o zrušení pravomocného rozsudku, jelikož ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu vnímá jako institut, kterým dojde k vyrovnání práv odsouzeného v jinak specifickém řízení proti uprchlému. Zároveň však dodává, že k tomuto institutu nelze přistupovat formálně a rušit pravomocné rozsudky vždy, když o to odsouzený v zákonné lhůtě 8 dnů od jejich doručení požádá. Musí vždy bezpodmínečně dojít k naplnění i druhé z podmínek, tedy pominutí důvodů řízení proti uprchlému. Druhou z podmínek nepovažoval soud za splněnou. Na základě výše uvedeného došlo dle § 306a odst. 2 trestního řádu a contrario k zamítnutí návrhu odsouzeného na zrušení rozhodnutí vydaných ve smyslu § 302 a násl. trestního řádu proti odsouzenému jako uprchlému. Městský soud v Praze rozhodl ve formě usnesení, proti kterému není přípustné podání stížnosti.¹⁹⁴

Vzhledem k absenci opravného prostředku proti usnesení Městského soudu v Praze podal odsouzený stížnost k Ústavnímu soudu.

V rámci ústavní stížnosti namítal stěžovatel porušení čl. 1, čl. 36, čl. 38 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Stěžovatel argumentoval především tím, že rozhodnutí Městského soudu v Praze je postaveno na premise „jednou uprchlý-navždy uprchlý“. Zopakoval, že orgány činné v trestním řízení znají adresu věznice, kde se v současné době stěžovatel nachází a poukázal na možnost vedení nového hlavního líčení prostřednictvím videokonference. Ve spojení s ostatními okolnostmi případu má stěžovatel za to, že nastoupením výkonu trestu odnětí svobody přestal být uprchlým.¹⁹⁵

Ústavní soud stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou. Uvedl, že má prostor pro přezkum značně omezen. Co by orgán ochrany ústavnosti je oprávněn posoudit pouze ústavně konformní způsob odůvodnění závěrů Městského soudu. Ústavní soud v souvislosti se závěry Městského soudu v Praze konstatoval, že jeho závěry jsou ústavně konformní a nelze jim nic vytýkat. Důvody vedení řízení proti uprchlému i možnosti vydání stěžovatele do České republiky jsou v usnesení Městského soudu řádně vysvětleny a odůvodněny. Ústavní soud

¹⁹⁴ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 7. 2023, sp.zn. 57 T 1/2013

¹⁹⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2023, sp.zn. I.ÚS 2809/23

se dále zabýval také šetřením práv stěžovatele. V souvislosti s tímto uvedl, že porušení práv stěžovatele může nastat nepřítomností obviněného, která má závažné následky v možnosti využití opravných prostředků. V návaznosti na tento konkrétní případ Ústavní soud konstatoval, že stěžovatel se mohl k řízení vyjadřovat i podávat opravné prostředky a této možnosti prostřednictvím svého obhájce využíval. Z tohoto důvodu je zřejmé, že bylo šetřeno práv stěžovatele.¹⁹⁶

Závěrem Ústavní soud konstatoval, že stěžovatel není navždy zbaven možnosti podat návrh dle ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu. V případě, že bude v budoucnu dostupný pro orgány činné v trestním řízení, bude moci znovu argumentovat, že již nejsou dány důvody pro vedení řízení proti uprchlému.¹⁹⁷

Při studování této problematiky a názorů soudů jsem se zabývala tím, jak bych danou situaci řešila. S popsanou argumentací nejde nesouhlasit, avšak jsem chtěla přijít s jiným (širším) pohledem. Analogické užití ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku se jevilo jako jedna z možností. To zní: „*Nikdo nesmí těžít ze svého nepoctivého nebo protiprávní činu. Nikdo nesmí těžít ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.*“¹⁹⁸ Využití tohoto zákona v rámci trestněprávní problematiky je jistě odvážné, avšak jsem tohoto názoru, že může poskytnout opět trochu jiný náhled. S ohledem na uvedené se nabízí následující, po sobě jdoucí, závěry. Odsouzený neměl páchat trestnou činnost. V případě páchání trestné činnosti se neměl vyhýbat trestnímu stíhání útekem ze země. Kdyby v zemi, kam přesto uprchl, opětovně nepáchal trestnou činnost, nebyl by odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Nastala situace, kterou lze přičítat k tíži odsouzeného, neboť ji sám vyvolal a zároveň z ní chce těžít, což nelze akceptovat.

3.10 Započítání vazby a trestu vykonaných v cizině

V praxi mohou nastat případy, kdy je uprchlá osoba zadržena v cizině, a následně vydána do České republiky. V České republice poté žádá, aby jí doba strávená ve vazbě nebo vykonaný trest byly započítány do trestu uloženého soudem České republiky.

¹⁹⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2023, sp.zn. I.ÚS 2809/23

¹⁹⁷ Tamtéž

¹⁹⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

V tomto případě se hmotněprávní úprava řídí ustanovením § 93 odst. 1 trestního zákoníku a postup dle ustanovení § 334 odst. 1 trestního řádu.¹⁹⁹

Dle § 93 odst. 1 trestního zákoníku, jestliže byl pro týž skutek pachatel v cizině ve vazbě nebo potrestán orgánem cizího státu či mezinárodním soudním orgánem, může mu být tato doba započítána do trestu uloženého soudem České republiky. K započítání dojde, pokud je to vzhledem k druhu uloženého trestu možné. Obdobně postupuje soud, pokud pachateli uložil trest úhrnný, souhrnný nebo společný.²⁰⁰ Smyslem započítání vazby a trestu dle § 93 trestního zákoníku je obdobný postup jako v případě započítání vazby a trestu vykonaných v České republice dle § 92 trestního zákoníku.²⁰¹

Cizinou se v tomto případě rozumí státy celého světa, přičemž členství k Evropské unii nehraje žádnou roli. Orgánem cizího státu nemusí být nutně soud, může se jednat také o policejní či administrativní orgán. Mezinárodní soudní orgán je mezinárodní trestní soud ustavený mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána, a mezinárodní trestní tribunál ustavený rezolucí Rady bezpečnosti Organizace spojených národů. Pro účely započtení není rozhodné, zda orgán cizího státu posoudil skutek spáchaný v České republice jako soudní delikt nebo delikt jiné povahy. Nezáleží ani na tom, zda se jednalo o soudní, správní či jiné řízení.²⁰²

Vzhledem ke skutečnosti, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje speciální úpravu problematiky započítání, postupuje se v případě mladistvého obdobně.²⁰³

Pojmem vazba se v tomto případě rozumí jakékoli omezení osobní svobody v cizině, které souvisí s trestním stíháním pro určitý skutek. Jedná se tedy o zadržení, uvěznění, ale také předběžnou vazbu dle ustanovení § 81 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (dále jen „ZMJS“). Započítání vazby se vztahuje k trestněprávní úpravě České republiky, ale musí se v těchto případech přihlížet k právním úpravám v cizině.

¹⁹⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

²⁰⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

²⁰¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1, s. 1461

²⁰² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1, s. 1461

²⁰³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1, s. 1462

Vazba může být vnímána jako újma na svobodě, i když se jedná o zajišťovací prostředek. Má tedy podobné účinky jako uložený trest, tedy především zabránění pachateli v páchání trestné činnosti a ochrana společnosti před pachatelem. Je však bezpodmínečně nutné tento účel vazby, rovný účelu uloženého trestu, odlišovat od vlastních důvodů vazby, např. zabránění útěku pachatele. Pro započítání vazby není podstatné, jaké konkrétní důvody v ní orgány cizího státu spatřovaly. Pokud jsou splněny zákonné podmínky, započte soud České republiky dobu jejího trvání do uloženého trestu.²⁰⁴

Výše uvedené je rovněž zakotveno na úrovni Evropské unie, konkrétně v čl. 26 Rámcového rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. 6. 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (dále jen „*rámcové rozhodnutí*“), které se týká započtení doby vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody ve vykonávacím členském státě.

Čl. 26 rámcového rozhodnutí ukládá členským státům započítání doby vazby nebo trestu odnětí svobody. Započítání má nastat v souvislosti s výkonem evropského zatýkacího rozkazu do celkové doby odnětí svobody, které má být vykonána ve vystavujícím členském státě, v důsledku uložení trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody. Zároveň ukládá justičním či ústředním orgánům (blíže je definuje v čl. 6 a čl. 7 rámcového rozhodnutí), aby poskytly vystavujícímu státu veškeré informace o délce trvání vazby nebo trestu odnětí svobody, který vykonala předávaná osoby na základě vydaného evropského zatýkacího rozkazu.²⁰⁵

Soudní dvůr Evropské unie tuto problematiku rozebírá ve svém rozsudku ve věci C-294/16 PPU JZ v. Prokuratura Rejonowa Łódź–Śródmieście ze dne 28. 7. 2016. V tomto případě se soud členského státu dotazoval Soudního dvora, zda pojem „vazba“ zahrnuje také opatření, které spočívalo v trestu domácího vězení spojeného s elektronickým sledováním místa pobytu osoby. Tato otázka vyvstala s ohledem na řešení žádosti obviněného o započítání doby tohoto opatření do doby výkonu trestu odnětí svobody.²⁰⁶

²⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1, s. 1462

²⁰⁵ Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (Úř. věst. 2002, L 190, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 34).

²⁰⁶ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 28. 7. 2016 ve věci C-294/16 PPU JZ v. Prokuratura Rejonowa Łódź–Śródmieście

Soudní dvůr Evropské unie k tomuto uvádí, že pojem „vazba“ musí být vykládán tak, že: „vedle uvěznění zahrnuje každé opatření nebo každý soubor opatření uložených dotyčné osobě, která z důvodu jejich druhu, délky, účinků a podmínek jejich výkonu zbavují dotyčnou osobu svobody způsobem srovnatelným s uvězněním.“²⁰⁷ S ohledem na výše uvedené Soudní dvůr Evropské unie stanovil, že justiční orgány členského státu, které vystavují zatýkácí rozkaz, jsou povinny zkoumat, zda opatření, která byla přijata vůči osobě ve vykonávacím členském státě, jsou postavena na roveň zbavení osobní svobody, a jedná se tedy o vazbu. V případě, kdy justiční orgán dospěje k závěru, že daná opatření byla vazbou ve smyslu čl. 26 rámcového rozhodnutí, jsou povinny započít celou dobu výkonu těchto opatření do doby trestu odnětí svobody.²⁰⁸

V tomto konkrétním případě Soudní dvůr Evropské unie uvedl, že ačkoli opatření přijatá vůči žadateli byla omezujícího charakteru, nebyla natolik omezující, aby jej zbavovala osobní svobody, a mohla být tudíž kvalifikována pojmem „vazba“. Zároveň však v tomto rozhodnutí zdůraznil, že čl. 26 odst. 1 rámcového rozhodnutí stanovuje minimální úroveň ochrany základních práv osoby. Nelze ho tedy vykládat tak, že zakazuje orgánu členského státu, který vystavil zatýkácí rozkaz, aby dle své vnitrostátní úpravy započítal do celé doby odnětí svobody také dobu, po kterou byla osoba pouze omezena osobní svobody, nikoli vyloženě zbavena.²⁰⁹

Potrestáním je uložení či částečný výkon trestu, který byl stanoven pravomocným rozhodnutím orgánu cizího státu nebo mezinárodního soudního orgánu. Může se jednat o jakýkoli druh trestu, nikoli pouze o odnětí svobody. Obdobné platí pro pojem „vykonaný trest“, kdy je rozhodné pouze, zda je započítání uloženého trestu možné. Ve velkém množství případů půjde o započítání trestů, které mají v zahraničí obdobu trestů jako česká úprava. Důležitá je toliko skutečnost, že trest byl alespoň z části vykonán. Není tedy možné přihlížet k případné fikci cizozemského práva, kdy podle některých států lze za určitých podmínek pohlížet na trest jako na vykonaný v plném rozsahu, ačkoli ve skutečnosti byl vykonán jen zčásti. Taková ustanovení cizího práva nejsou pro české soudy závazná. Pokud v cizině předcházela trestu vazba a orgán

²⁰⁷ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 28. 7. 2016 ve věci C-294/16 PPU JZ v. Prokuratura Rejonowa Łódź–Śródmieście

²⁰⁸ Tamtéž

²⁰⁹ Tamtéž

cizího státu ji do trestu započítal, je český soud povinen znovu započíst vazbu a skutečně vykonanou část trestu zvlášť.²¹⁰

Co se týče druhu trestu, není rozhodné, jak je daný trest označován v trestním zákoníku České republiky a v právních předpisech cizích států. Pro započtení daného trestu je rozhodná obsahová shoda. Jako příklady lze uvést označení trestu názvem „pokuta“, který lze dle českého právní řádu srovnávat s peněžitým trestem. „Odnětí oprávnění“ lze započítat do trestu zákazu činnosti.²¹¹ V případě, kdy ani název, ani obsah trestu uloženého a alespoň z části vykonaného v cizině, neodpovídá žádnému z trestů, které lze uložit dle trestního zákoníku, postupuje se subsidiárně dle ustanovení § 93 odst. 2 trestního zákoníku.²¹²

Nemožnost započítání vazby nebo trestu, které byly vykonané v cizině, však spočívá rovněž ve skutečnosti, kdy byl pachatel v cizině uložen určitý druh trestu, zatímco soudy České republiky pachatel jako trest uložili zcela odlišný, tedy nezapočitatelný druh trestu.²¹³ Jako příklad lze uvést uložení obecně prospěšných prací soudem České republiky, zatímco v cizím státě by byla obviněnému uložena pokuta.

Český soud tedy k vykonání trestu v cizině přihlédně při stanovení druhu, případně výměry trestu, který je možný uložit dle trestního zákoníku.

Jedním z podstatných podmínek pro započítání je okolnost, že musí jít o odsouzení soudem České republiky pro týž skutek, za který byl pachatel ve vazbě, nebo za který mu byl uložen trest v cizině. Skutkem se rozumí trestný čin, kterým byl pachatel uznán vinným a byl mu uložen trest, do kterého se má výkon vazby nebo uloženého trestu v cizině započítat. Před započítáním vazby nebo trestu, které byly vykonány v cizině, musí dojít k nabytí právní moci rozsudku českého soudu, kterým byl pachatel odsouzen.²¹⁴

Z procesního hlediska se problematikou započítání vazby a trestu zabývá ustanovení § 334 odst. 1 trestního řádu.²¹⁵

²¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1, s. 1462

²¹¹ ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. ISBN 978-80-7400-807-8, s. 1016

²¹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

²¹³ ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. ISBN 978-80-7400-807-8, s. 1017

²¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1, s. 1463

²¹⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

O započítání rozhodne předseda senátu (samosoudce), který rozhodl v prvním stupni. Předseda senátu (samosoudce) vydá takové rozhodnutí, aniž by nařídil jednání. Rozhodnutí má formu usnesení, proti kterému je přípustná stížnost v souladu s ustanovením § 334 odst. 2 trestního řádu.²¹⁶ Stížnost a contrario k ustanovení § 140 trestního řádu nemá odkladný účinek.²¹⁷

Krajský soud v Plzni ve svém publikovaném usnesení ze dne 31. 3. 1998, sp.zn. 7 To 206/98 uvedl, že „*při rozhodování o zápočtu vazby u odsouzeného k nepodmíněnému trestu odnětí svobody (§ 38 odst. 1 tr. zák.), jehož vazbě na území České republiky předcházela vazba, popřípadě jiné omezení na svobodě pro týž skutek v cizině, je třeba opatřit podklady pro zjištění, po jakou dobu byla osobní svoboda odsouzeného v cizině omezena, a tuto dobu podle § 22 odst. 1 tr. zák. do uloženého trestu započítat.*“²¹⁸ Tento závěr potvrzuje rovněž Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 29. 5. 2007, sp.zn. 11 Tz 153/2006. Nutno uvést, že uvedené rozhodnutí odkazuje na ustanovení paragrafů zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „trestní zákon“), který byl k 1. 1. 2010 zrušen a nahrazen trestním zákoníkem. Uvedená ustanovení § 38 odst. 1 a § 22 odst. 1 trestního zákona se rovněž týkala započítání vazby a trestu, jejichž znění je v dnešní úpravě v jádru totožné, a proto na ně, i přes okolnost v podobě nové právní úpravy, odkazují.

V rámci studia problematiky řízení proti uprchlému jsem v médiích objevila případ, kdy byla uprchlá osoba v cizině zadržena a vydána do České republiky. Zde následně požádala o započítání doby odnětí svobody v zahraničí do uloženého trestu v České republice. S ohledem na zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím jsem zažádala o zaslání anonymizovaného usnesení Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně ze dne 5. 10. 2023 č.j. 68 T 1/2014-7035, kterým byla odsouzenému započtena doba strávená v imigrační vazbě do nepodmíněného trestu odnětí svobody v délce trvání 7 let a 6 měsíců. Tento trest byl obviněnému uložen v rámci vedení řízení proti uprchlému, které bylo vedeno tímto způsobem již od přípravného řízení.

V průběhu trestního řízení byl zjišťován pobyt obviněného, přičemž následně došlo k jeho zadržení filipínskými orgány. Poté byl předán

²¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3822-3823

²¹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

²¹⁸ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 3. 1998, sp.zn. 7 To 206/98

imigračnímu úřadu, konkrétně hlavní kanceláři pro deportační řízení pro porušení článku 37 písm. a) odst. 7 zákona č. 613 (the Philippine Immigration Act of 1940)²¹⁹, a to vzhledem k okolnosti, že nebyl na Filipínách řádně registrován, a dále pro porušení ustanovení § 69 zákona č. 2711 (Revizet Administrative code) na tom skutkovém základě, že představuje ohrožení veřejných zájmů, jelikož jde o uprchlíka před zákonem.²²⁰

Obviněný se následně nacházel v imigrační vazbě až do srpna roku 2023, kdy byl vyhoštěn do České republiky.²²¹ Jen pro úplnost uvádím, že ve věci byl sice vydán také mezinárodní zatýkáací rozkaz, ale jelikož mezi Českou republikou a Filipínami neexistovala a dále neexistuje žádná mezinárodní smlouva, na jejímž základě by mohlo dojít k vydání, nedošlo v této věci ke standartnímu extradičnímu řízení.

Toto usnesení považuji za zajímavé vzhledem k okolnosti, že zde soud poměrně obsáhle a komplikovaně musel vysvětlit, z jakých důvodů spatřuje podmínku „týž skutku“, pro který byl obviněný ve vazbě.

Důvodem pro omezení osobní svobody dotyčného filipínskými orgány nebyla převážně skutečnost, že proti němu bylo v České republice vedené trestní stíhání, nýbrž pro to, že porušil ustanovení vnitřních předpisů Filipínské republiky. Z tohoto důvodu byl držen v imigrační vazbě a jelikož nedošlo ke klasickému extradičnímu řízení, nemohl být odsouzený omezen na osobní svobodě pro tytéž skutky, pro které byl pravomocně odsouzen v České republice. Na základě trestního příkazu zvláštního prokurátora v Manile soud zjistil, že zadržený byl v České republice odsouzen pro zvlášť závažný zločin a je cizincem bez dokladů. Žádost o status uprchlíka byla zamítnuta.²²²

Podstatným dokumentem pro omezení osobní svobody odsouzeného byl deportační příkaz, který vydala Rada soudců z důvodu porušení zákona Společenství č. 613, jelikož odsouzený nebyl řádně registrován. Dále pro porušení zákona o uprchlících. Soud extenzivním výkladem ustanovení § 93 odst. 1 trestního zákoníku následně dospěl k přesvědčení, že došlo k omezení osobní svobody odsouzeného i z důvodu, že filipínská strana byla informována o probíhajícím trestním řízení v České republice pro zvlášť závažný zločin. Soud ve svém usnesení

²¹⁹ Tento článek filipínského zákona se týká zatčení a deportování cizinců, kteří se nelegálně zdržují na území Filipín

²²⁰ Usnesení Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně ze dne 5. 10. 2023, sp.zn. 68 T 1/2014

²²¹ Tamtéž

²²² Tamtéž

uvedl, že ačkoli nebyl odsouzený omezen na osobní svobodě pro týž skutek, jak vyžaduje ustanovení § 93 odst. 1 trestního zákoníku, dospěl i přes to k závěru, že je nutné zohlednit újmu, které byl odsouzený podroben v souvislosti s proběhlým trestním řízením na území České republiky.²²³

Nad rámec uvedeného soud zdůraznil, že ačkoli odsouzený ve své žádosti jako jeden z argumentů uváděl nepříznivé podmínky vězeňského zařízení na Filipínách a nezákonnosti vedení řízení proti uprchlému, právě jednání odsouzeného, kterým se snažil všemi dostupnými prostředky zabránit jeho vydání do České republiky (žádosti o přiznání statutu uprchlíka z důvodu údajné perzekuce ze strany České republiky pro své náboženské přesvědčení, opakovaná odvolání proti zamítnutí žádosti o přiznání statutu uprchlíka, žádosti o zastavení procesu deportace a další), mělo za důsledek takto dlouhý pobyt v imigrační vazbě. Tímto také došlo k naplnění podmínek pro vedení řízení proti uprchlému. Odsouzený mohl být již v roce 2015 vydán do České republiky, avšak sám svým přičiněním vydání zmařil. Argumenty odsouzeného, že pobyt v zařízení byl nepřiměřený a tvrdý a vedení řízení proti uprchlému označil za nezákonné, považoval soud za naprosto liché. Ve svém usnesení odkazoval na rozhodnutí Nejvyššího i Ústavního soudu, jejichž argumentaci jsem popsala v předchozí kapitole²²⁴

3.11 Přehled vedených řízení proti uprchlému u Krajského soudu v Plzni

V rámci opakovaných stáží a dlouhodobé spolupráce s Krajským soudem v Plzni mi bylo umožněno vytvořit statistiku vedených řízení proti uprchlému, které byly v prvním stupni v rámci věcné příslušnosti krajského soudu. Z dostupných informací jsem vytvořila tabulku, do které jsem zahrнула informace ohledně roku zahájení řízení, původu uprchlé osoby, pohlaví, případně specifika, zajímavosti, týkající se těchto řízení.

²²³ Usnesení Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně ze dne 5. 10. 2023, sp.zn. 68 T 1/2014

²²⁴ Tamtéž

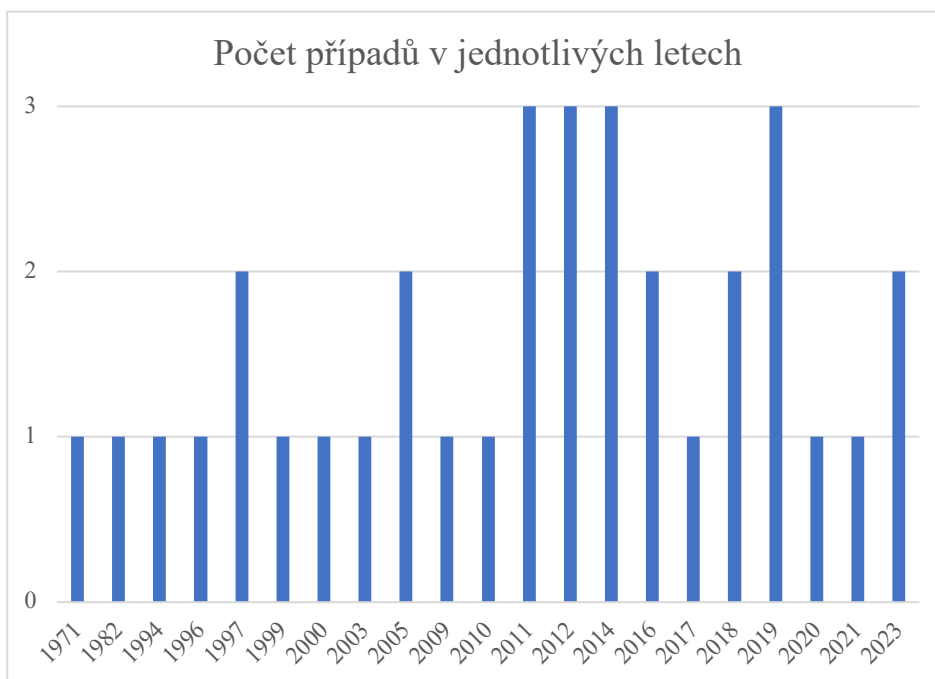
Rok	Cizinec/ Čech	Pohlaví	Informace
1971	Čech	Muž	Vedeno řízení proti uprchlému
1971	Čech	Žena	Vedeno řízení proti uprchlému
1971	Čech	Muž	Vedeno řízení proti uprchlému
1971	Čech	Žena	Vedeno řízení proti uprchlému
1971	Čech	Muž	Vydán příkaz k dodání do výkonu trestu, bude podána žádost o milost
1971	Čech	Žena	Vedeno řízení proti uprchlému
1971	Čech	Muž	Vedeno řízení proti uprchlému
1971	Čech	Žena	Vedeno řízení proti uprchlému
1982	Čech	Muž	Vedeno řízení proti uprchlému
1982	Čech	Žena	Nerealizovaný EZR
1982	Čech	Muž	Udělena milost
1994	Čech	Muž	Nerealizovaný EZR
1996	Čech	Muž	Nerealizovaný EZR
1997	Čech	Žena	Nerealizovaný EZR
1997	Čech	Muž	Nerealizovaný EZR
1999	Čech	Muž	Nerealizovaný EZR
2000	Čech	Muž	Postup dle § 306a odst. 2 trestního řádu
2003	Čech	Muž	Zadržen v Kostarice, postup dle § 306a trestního řádu
2005	Čech	Muž	Nerealizovaný EZR
2005	Čech	Muž	Zadržen ve Španělsku, postup dle § 306a odst. 2 trestního řádu (případ z roku 2021 dle tabulky uvedené v kapitole „Obnovená řízení“)
2009	Cizinec – Evropan	Muž	Zadržen ve Velké Británii, postup dle § 306a odst. 2 trestního řádu
2010	Čech	Muž	Zadržen ve Španělsku, postup dle § 306a odst. 2 trestního řádu
2011	Cizinec – Asiat	Muž	Nerealizovaný EZR

2011	Cizinec – Asiat	Muž	Nerealizovaný EZR
2012	Cizinec – Asiat	Muž	Nerealizovaný EZR
2012	Cizinec – Asiat	Muž	Nerealizovaný EZR
2012	Čech	Muž	Zadržen ve Španělsku
2014	Cizinec – Evropan	Muž	Zadržen ve Velké Británii
2014	Cizinec – Evropan	Muž	Zadržen ve Velké Británii
2014	Čech	Muž	Nerealizovaný EZR
2014	Cizinec – Asiat	Muž	Nerealizovaný EZR
2016	Cizinec – Asiat	Muž	Nerealizovaný EZR
2016	Cizinec – Asiat	Muž	Zproštěn obžaloby
2016	Cizinec – Asiat	Muž	Nerealizovaný EZR
2017	Cizinec – Asiat	Muž	Nerealizovaný EZR
2018	Cizinec – východní Evropan	Muž	Nerealizovaný EZR
2018	Cizinec – Asiat	Muž	Nerealizovaný EZR
2019	Cizinec – východní Evropan	Muž	Nerealizovaný EZR
2019	Cizinec – Asiat	Muž	Nerealizovaný EZR
2019	Cizinec – východní Evropan	Muž	Nerealizovaný EZR
2020	Cizinec – Asiat	Muž	Nerealizovaný EZR
2021	Čech	Muž	Věc není skončena
2023	Cizinec – východní Evropan	Muž	Zemřel
2023	Cizinec – Asiat	Muž	Věc není skončena

Tabulka č. 3 – přehled vedených řízení proti uprchlému u Krajského soudu v Plzni

Obecná statistika

Statistika je vedená v období roků 1971-2023. V rozmezí těchto let bylo na krajském soudě v Plzni zaznamenáno 34 případů vedení řízení proti uprchlému, přičemž uprchlých osob bylo celkem 45. V rámci 4 vedených případů (v letech 1971, 1982, 2014 a 2016) uprchlo více osob.

Graf č. 1 – počet případů vedení proti uprchlému v letech 1971-2023

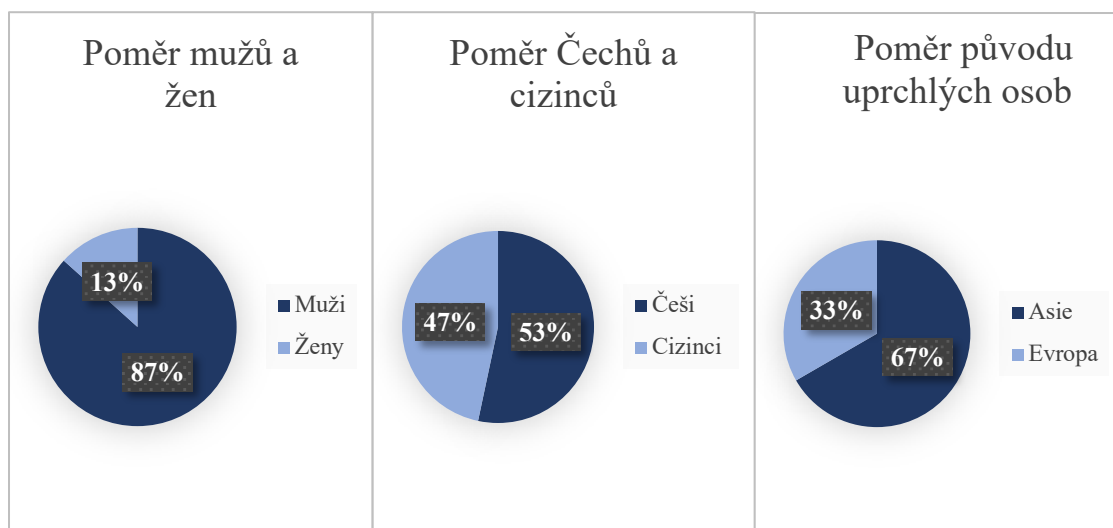
Graf č. 2 – počet uprchlých osob v letech 1971-2023

Z uvedených grafů je zřejmé, že se nejedná o vysoká čísla počtu případů vedení řízení proti uprchlému. Pouze v letech 2011, 2012, 2014 a 2019 bylo číslo počtu vedených řízení poněkud vyšší, a sice se jednalo o 3 případy takto vedených řízení. Zajímavé je, že v roce 1971 v rámci jednoho vedeného řízení uprchlo celkem

8 osob, přičemž dle mně dostupných informací se jednalo o osoby sobě blízké. Podobný případ byl veden v roce 1982, kdy v rámci jednoho vedeného řízení uprchly celkem 3 osoby. V letech 2014 a 2016 uprchly v rámci jednoho řízení 2 osoby. U Krajského soudu v Plzni je v současné době celkem 6 senátů, přičemž průměrné číslo nápadu případů jednotlivých senátů je 12 (přibližně 1 případ měsíčně). Celkem se ročně u Krajského soudu v Plzni soudí tedy přibližně 72 případů.

Uprchlé osoby

Ze 45 uprchlých osob bylo 21 cizinců, přičemž 14 z těchto uprchlých cizinců pocházelo původem z Asie a 7 z Evropy. Z hlediska pohlaví ze 45 uprchlých osob bylo celkem 6 žen a 39 mužů.

Grafy č. 3, 4, 5 – poměry jednotlivých skupin osob

Na základě prvního grafu je zřejmé, že v poměru uprchlých mužů a žen silně převládají muži. Poměr uprchlých osob cizinců a Čechů je poměrně vyrovnaný, mírně převládají uprchlé osoby české národnosti. V případě cizinců jsou početnější cizinci asijského původu.

Tímto se dostávám k myšlence, že v případě přezkoumávání vazebních důvodů je poměrně důležitou otázkou také národnost obviněného, a především jeho vazby ke svému domovskému státu. Na základě těchto skutečností následně lze spatřovat jeden z důvodů pro uvalení útekové vazby na obviněného, a to v souladu s ustanovením § 67 písm. a) trestního řádu. V případě útěku osoby do cizího státu

je následně komplikované ji vydat do České republiky, z některých států lze vydání označit dokonce nemožné.

Uprchlých cizinců evropského původu bylo celkem 7 přičemž 4 z nich, tedy více než polovina, pocházeli z východní Evropy.

Zajímavé bylo zjištění, že mezi lety 1971-2005 byly uprchlé osoby pouze české národnosti. Prvním cizincem, proti kterému bylo vedené řízení proti uprchlému byl Evropan, který byl následně zadržen ve Velké Británii. Rok 2005 se z pohledu vedení řízení proti uprchlému zdá být zlomovým, neboť od té doby bylo toto řízení vedeno proti 24 osobám a pouze 3 z těchto osob byly České národnosti. O příčinách tohoto jevu se dá diskutovat, nicméně vstup České republiky do Evropské unie, a s tím spojený volný pohyb osob, se zdá být jedním z možných důvodů. 3 obvinění byli zadrženi ve Španělsku, 3 ve Velké Británii, jeden uprchlý byl zadržen v Kostarice. Všichni zadrženi byli následně zdárně vydáni a převezeni do České republiky. Vzhledem k totožné spisové značce případů 2 osob zadržných ve Velké Británii lze dovodit, že se jednalo o stejné případy. Osoby zadržené ve Španělsku neměli žádnou souvislost.

V 5 případech, kdy pominuly důvody pro vedení řízení proti uprchlému, požadovali odsouzení postup dle ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu, tedy došlo ke zrušení pravomocného rozsudku, a následně se opakovalo celé hlavní líčení. Z dostupných informací jsem zjistila, že hlavní líčení již byla opětovně provedena, realizována, a všech 5 řízení bylo pravomocně rozhodnuto. Věci jsou tedy definitivně skončeny.

Dvě z nyní probíhajících řízení proti uprchlému nebyla skončena. První z těchto řízení bylo zahájeno v roce 2021 a byl již opakovaně vynesena rozsudek soudu prvního stupně, který byl následně odvolacím soudem zrušen a soudu prvního stupně vrácen. Ve druhém z těchto dvou neskončených případů bylo zahájeno řízení v červnu roku 2023, proběhlo již několik hlavních líčení, řízení stále probíhá.

Statistiku mi poskytl Krajský soud v Plzni, který vykonává působnost i pro Karlovarský kraj. 36 případů se jeví jako poměrně nízké číslo, je však nutné podotknout, jak jsem výše uvedla, že Krajský soud v Plzni ročně řeší v průměru 72 případů.

V rámci tvorby této statistiky jsem oslovila také několik okresních soudů, aby mohlo dojít k porovnání náporu krajského a okresního osudu. Tyto mi však nebyly schopné poskytnout údaje, které jsem požadovala,

a proto k porovnání údajů okresního soudu s krajským soudem v této práci nebylo možné zrealizovat.

4 PROBLEMATIKA VYHLEDÁVÁNÍ A VYDÁVÁNÍ/ PŘEDÁVÁNÍ UPRCHLÝCH OSOB

4.1 Pojem extradice

Extradicí (vydáním) se rozumí opatření státu, jímž odevzdává osobu, která se nachází na jeho území, k trestnímu stíhání, výkonu trestu nebo výkonu ochranného opatření, které je spojené s odnětím svobody. V rámci tohoto procesu jsou důležité tři základní pojmy. Jedná se o dožadující stát, dožádaný stát a vyžádanou osobu.²²⁵ Pachatel (vyžádaná osoba) se vyskytuje v jurisdikci daného státu (stát dožádaný), resp. na jeho území tato osoba uprchla. K upřesnění stručně definuji pojem „jurisdikce“, jímž rozumíme moc stanovit nebo nalézat právo, kterou stát svěřuje svým orgánům za tím účelem, aby ji vykonávaly jeho jménem a podle zákona.²²⁶ Následně je daná osoba vydána státu, který je příslušný ji trestně stíhat, případně na ní vykonat trest (stát dožadující).²²⁷

Účelem vydání je zmaření možnosti, aby pachatel trestného činu unikl před spravedlností opuštěním státu, kde trestný čin spáchal. Extradiciční právo lze dělit v první řadě na kategorii materiální, které se vyznačuje naplněním vůle obou stran osobu vydat. Na druhé straně kategorií formálního extradicičního práva rozumíme souhrn procesních opatření, která slouží ke vzniku jednání o vydání a jeho vlastním uskutečnění.²²⁸

Extradiciční řízení zahrnuje dvě oblasti. První oblastí se rozumí vydání, druhou oblast označujeme jako předávání osob mezi členskými státy EU na základně evropského zatýkacího rozkazu (dále jen „EZR“). Mezi těmito dvěma postupy lze nalézt tři druhy odlišností. Jedná se o:

- a) *právní úpravu,*
- b) *styk příslušných orgánů,*
- c) *uplatnění principů těchto postupů.*²²⁹

²²⁵ HUCLOVÁ, Helena. *Extradice v mezinárodním právu: formální aspekty*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-857-7, s. 6

²²⁶ KLOUČKOVÁ, Světlana a FENYK, Jaroslav. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-527-3, s. 15

²²⁷ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 872

²²⁸ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 872 s.

²²⁹ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 941

V případně právní úpravy je vydávací procedura upravena především mezinárodními smlouvami (§ 3 odst. 2 ZMJS). Předávání na základě EZR je procedura upravena výlučně implementační legislativou vytvořenou na základě Rámcového rozhodnutí Rady EU 2002/584/SVV, o evropském zatýkacím rozkazu a postupech při předávání mezi členskými státy, ze dne 13. 6. 2002 (v této práci jsem ho již nadefinovala jako „rámcové rozhodnutí“), v České republice se jedná především o hlavu II části III ZMJS.²³⁰

Styk příslušných orgánů České republiky a jiných států v případě vydávání je zprostředkován ústředními orgány, pokud není mezinárodní smlouvou stanoven jejich přímý styk. Pokud dochází k předávání na základě EZR, jedná se o zásadně přímý styk orgánů, které jsou v daných státech příslušné k výkonu EZR.²³¹ Zpravidla se právní styk se zahraničím realizuje prostřednictvím Nejvyššího státního zastupitelství (pokud se trestní proces nachází ve fázi přípravného řízení), Ministerstva spravedlnosti (v případě řízení před soudem a extradice), přímým stykem justičních orgánů (předávání v rámci Evropské unie), ve výjimečných případech při absenci pozitivní právní úpravy se může také angažovat Ministerstvo zahraničí.²³²

Mezi extradiční principy řadíme:

- 1) *Princip nepřipustnosti vydávání vlastních státních občanů.* Výjimku tvoří vydání státních občanů České republiky do členských států EU, které je umožněno na základě EZR.
- 2) *Princip oboustranné soudní trestnosti činu.*
- 3) *Princip reciprocity (vzájemnosti).* V rámci této zásady je nepřipustné, aby jeden stát druhému pachatele vydával, zatímco druhý stát vydávání neumožňoval.
- 4) *Princip speciality,* spočívající v nepřipustnosti stíhání vydané/předané osoby pro jiný trestný čin, než pro který byla vydána/předána.
- 5) *Zákaz reextradice* (vydání třetímu státu bez souhlasu původního vydávajícího státu).

²³⁰ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní.* 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 941

²³¹ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní.* 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 941

²³² KLOUČKOVÁ, Světlana a FENYK, Jaroslav. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech.* 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-527-3, s. 45

- 6) *Princip nepřipustnosti vydání pro rozpor se zájmy vydávajícího, resp. předávajícího státu*
- 7) *Princip subsidiarity*, vyplývající ze zásady přiměřenosti zásahu do ústavně zaručených práv osoby, která se pro účely předání/ vydání. Uplatňuje se ve stanovení pouze závažných trestných činů, které mají být předmětem vydání/ předání.
- 8) *Princip aut dedere aut iudicare*. Tento princip vyplývá z odpovědnosti státu, který nepředal nebo nevydal osobu nacházející se na jeho území, vůči této osobě vést trestní řízení či přezkoumat podmínky pro vedení trestního řízení.²³³

4.1.1 Vydávací řízení

Vydání osoby pro účely trestního stíhání, případně výkonu trestu odnětí svobody je možné bez smluvního podkladu, nebo na základě uzavřené mezinárodní smlouvy.²³⁴

V případě mimosmluvního vydání se postupuje dle vnitrostátní právní úpravy vydání a mezinárodních zvyklostí. Rozdíl můžeme vnímat i v rámci různých právních kultur.²³⁵ Anglosaský systém se vyznačuje vydáváním osob pouze na podkladě mezinárodních smluv, případně ujednání tzv. ad hoc.²³⁶ V rámci kontinentální právní kultury nemusí absence pozitivní úpravy znamenat, že pachatel nebude vydán, státy jsou v této oblasti poněkud flexibilnější. V těchto případech se státy řídí dle svých vnitrostátních právních úprav, a především mezinárodních zvyklostí týkajících se vydání.²³⁷

Mezinárodní smlouvy mohou být dvoustranné či vícestranné. Mezinárodní smlouvy se mohou týkat výlučně vydávání, nebo se jedná o smlouvy ohledně vzájemné pomoci, kde je vydávání jedna ze součástí smlouvy. V těchto

²³³ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 942

²³⁴ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 872

²³⁵ HUCLOVÁ, Helena. *Extradice v mezinárodním právu: formální aspekty*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-857-7, s. 37

²³⁶ KLOUČKOVÁ, Světlana a FENYK, Jaroslav. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-527-3, s. 45

²³⁷ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 873

případech hovoříme o tzv. extradičních doložkách.²³⁸ Smlouvami o vydávání státy omezují svou volnost, která se vyznačuje možností odmítnout vydat osobu, naopak přebírá povinnost vydávat jinému státu pachatele trestného činu za současného splnění podmínek, které jsou stanoveny v uzavřené smlouvě.²³⁹

Za nejdůležitější vícestranné mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána, lze považovat:

- *Evropskou úmluvu o vydávání ze dne 13. 12. 1957 (č. 549/1992 Sb.)*
- *Dodatkový protokol k Evropské úmluvě o vydání ze dne 15. 10. 1975 (č. 29/1997 Sb.)*
- *Druhý dodatkový protokol k Evropské úmluvě o vydání 17. 3. 1978 (č. 3/1997 Sb.)*
- *Třetí dodatkový protokol k Evropské úmluvě o vydání ze dne 10. 11. 2010 (č. 34/2013 Sb.m.s.)*
- *Čtvrtý dodatkový protokol k Evropské úmluvě o vydání ze dne 20. 9. 2012 – nebyl ze strany České republiky podepsán*
- *Evropská úmluva o potlačování terorismu ze dne 27. 1. 1977 (č. 665/1992 Sb.).*

V rámci OSN mezi ně může řadit

- *Úmluvu proti nadnárodnímu organizovanému zločinu ze dne 15. 11. 2000 (č. 75/2013 Sb.m.s.)*
- *Úmluvu proti mučení a jinému krutému nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání ze dne 10. 12. 1984 (č. 143/1988 Sb.).²⁴⁰*

Druhou možnost prezentuje vydávání na základě dvoustranných mezinárodních smluv. Tyto smlouvy představují možnost, aby si smluvní strany, státy, upravily postup pro vydávání pachatelů mezi sebou. V rámci tohoto procesu mohou vzít v potaz specifické požadavky svých vnitrostátních právních předpisů. Dvoustranné smlouvy se vyznačují větší mírou flexibility než smlouvy vícestranné, zároveň je však jejich sjednávání časově a finančně náročné. Z tohoto důvodu existují státy, které se vyznačují vysokým počtem takto uzavřených smluv

²³⁸ HUCLOVÁ, Helena. *Extradice v mezinárodním právu: formální aspekty*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-857-7, s. 33

²³⁹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 873

²⁴⁰ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 872-875

(např. Spojené státy americké) a naopak státy, které jejichž počet sjednaných smluv je naopak velice nízký (např. Japonsko, které má uzavřené pouze 2 smlouvy).²⁴¹

V České republice je kompletní seznam uzavřených dvoustranných mezinárodních smluv veden Ministerstvem spravedlnosti a je dostupný na jeho oficiálních stránkách.

Česká právní úprava obsahuje popis procesu vydávání v ustanovení § 78-104 ZMJS. Zde jsou upraveny postupy pro vyžádání hledané osoby z ciziny a také vydání z České republiky do ciziny.²⁴² Problematikou vydávání osob z České republiky do ciziny se v rámci této diplomové práce nebudu zabývat.

Základem zahájení procesu vydávání je vydání příkazu k zatčení (§ 69 trestního řádu), příkazu k zadržení (§ 76a trestního řádu) nebo příkazu k dodání do výkonu trestu nebo ochranného opatření, které je spojeno se zbavením osobní svobody. Pokud se realizace uvedených institutů nepodaří do 1 roku od jejich vydání, požádá Ministerstvo spravedlnosti o provedení opatření nezbytných pro jejich vydání z cizího státu. Výjimkou jsou případy, kdy existují důvodná podezření, že se osoba zdržuje na území státu mimo EU. V takových případech se lhůta 1 roku neuplatňuje.²⁴³ Před účinností ZMJS se v rámci této problematiky rozlišoval vnitrostátní zatýkácí rozkaz a mezinárodní zatýkácí rozkaz.

244

Vyžadovací řízení pro účely trestního stíhání může být zahájeno v kterémkoli stádiu trestního stíhání, od jeho zahájení až do právní moci rozsudku. K podání žádosti Ministerstvu spravedlnosti je v rámci přípravného řízení příslušný okresní soud, v jehož obvodně je činný státní zástupce, který podal návrh. V řízení před soudem je žádost podávána předsedou senátu soudu, u kterého je řízení vedeno. V případě vyžádání osoby k výkonu trestu je příslušný předseda senátu soudu, který rozhodoval v rámci řízení v prvním stupni.²⁴⁵ Žádost musí splňovat náležitosti a přílohy, které stanovuje ustanovení § 79 odst. 2 až 8 ZMJS. Žádost o vydání z ciziny podává Ministerstvo spravedlnosti, přičemž nutná podmínka

²⁴¹ HUCLOVÁ, Helena. *Extradice v mezinárodním právu: formální aspekty*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-857-7, s. 49-50

²⁴² Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestní

²⁴³ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 876

²⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 944

²⁴⁵ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 876

k vyžádání je zjištění údajů o tom, kde se uprchlá osoba nachází. Vydání může být realizováno pouze ze státu, na jehož území se osoba skutečně zdržuje.²⁴⁶

Vyhlášení mezinárodního pátrání obvykle předchází vydání vnitrostátního zatýkacího rozkazu. Pokud není osoba vypátrána na území státu, který vnitrostátní zatýkací rozkaz vydal, vyhlásí se po osobě mezinárodní pátrání, které je obvykle zajišťováno ústřednou Interpolu, která uskutečňuje zápis osoby do pátrací databáze. Po zapsání údajů konkrétní osoby dojde k jejich předání do ústředí Interpolu v Lyonu. Po zveřejnění zápisu v systému jsou všem členským státům rozeslány tzv. difuze neboli oznámení o vyhlášení mezinárodního pátrání po určité osobě. Jakmile jsou difuze rozeslány, členské státy jsou povinny provést prověrku, zda se tato osoba nenachází na jejich území. Obvykle se tak děje prostřednictvím kontroly vnitřních databází (žadatelů o trvalý pobyt, hotelové informace apod.).²⁴⁷

V případě vypátrání hledané osoby, musí dojít ze strany dožádaného státu k povolení jejího vydání. Následně je na řadě samotná jeho realizace. Hledaná osoba je po povolení jejího vydání obvykle vzata do tzv. vydávací vazby (pokud ve vazbě nebyla ještě před rozhodnutím o povolení). Účelem vazby je tedy zajištění realizace vydání.²⁴⁸ Ta probíhá dle konkrétní dohody mezi dožádaným a dožadujícím státem. Dle mezinárodních smluv má být předání dohodnuto v rámci působnosti ústředních orgánů, avšak technické detaily se běžně domlouvají prostřednictvím Interpolu, který se státy dohodne především datum, číslo letu, údaje pasažérů a čas realizace předávání.²⁴⁹

Mezinárodní smlouvou nebo vnitrostátním právem dožádaného státu (v případě bezesmluvního základu) může být stanovena lhůta, kdy musí být realizováno vydání osoby. Pokud ke splnění této lhůty nedojde, musí být osoba propuštěna z vydávací vazby, a dožádaný stát následně disponuje právem odmítnout vydání osoby pro stejný skutek. Řada mezinárodních smluv i vnitrostátních právních předpisů pro tyto případy stanovuje možnost prodloužení

²⁴⁶ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 877

²⁴⁷ HUCLOVÁ, Helena. *Extradice v mezinárodním právu: formální aspekty*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-857-7, s. 86

²⁴⁸ HUCLOVÁ, Helena. *Extradice v mezinárodním právu: formální aspekty*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-857-7, s. 138

²⁴⁹ HUCLOVÁ, Helena. *Extradice v mezinárodním právu: formální aspekty*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-857-7, s. 139

předmětné lhůty, a to především s vyskytujícími neočekávanými situacemi, které mohou způsobit prodlení v rámci přípravy realizace předávání.²⁵⁰

Realizace je obvykle zajišťována pověřenými osobami ze strany dožadujícího státu. Zpravidla se jedná o příslušníky policie či jiných ozbrojených složek. Samotný proces předání osoby není formalizován, řídí se především na základě domluvy dotčených států. Nejčastěji dochází k předání poblíž mezinárodních letišť na území dožádaného státu, obvykle v blízkosti věznice, kde byla osoba držena v extradiční vazbě. V případě nutnosti letecké dopravy se obvykle hledá spojení s co nejmenším počtem přestupů v jiných státech, pokud neexistuje přímé spojení. V případě nutnosti přestupu je nezbytné zajistit povolení průvozu eskorty územím tohoto státu. Pokud není nutné využít leteckou dopravu, dochází k předání obvykle v blízkosti státních hranic sousedících států.²⁵¹

4.1.2 Předávací řízení a evropský zatýkací rozkaz

V rámci přijetí rámcového rozhodnutí došlo významné změně vydávacího řízení mezi členskými státy Evropské unie.²⁵²

Tímto rámcovým rozhodnutím došlo k celkovému nahrazení následujících mezinárodních předpisů:

- *Evropské úmluvy o vydávání ze dne 13. 12. 1957 a její dva dodatkové protokoly,*
- *Evropské úmluvy o potlačování terorismu ze dne 27. 1. 1977,*
- *Dohody mezi 12 členskými státy Evropských společenství ze dne 26. 5. 1989 o zjednodušení a modernizaci způsobů doručování žádostí o vydání,*
- *Úmluvy ze dne 10. 3. 1995 o zjednodušeném postupu vydávání mezi členskými státy Evropské unie, a*
- *hlavy III kapitoly 4 Úmluvy ze dne 19. 6. 1990, kterou se provádí Schengenská dohoda ze dne 14. 6. 1985 o postupném zrušení kontrol na společných hranicích.*²⁵³

²⁵⁰ HUCLOVÁ, Helena. *Extradice v mezinárodním právu: formální aspekty*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-857-7, s. 139

²⁵¹ HUCLOVÁ, Helena. *Extradice v mezinárodním právu: formální aspekty*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-857-7, s. 140-141

²⁵² FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 880

²⁵³ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 880

Rámcové rozhodnutí bylo v souvislosti s přistoupením České republiky k Evropské unii do českého právního řádu implementováno 2 opatřeními. Jedná se o přijetí novely trestního zákona a trestního řádu. V současné době je právní úprava EZR upravena v ustanovení § 189-221 ZMJS. Druhým opatřením bylo prohlášení dle čl. 28 odst. 3 Evropské úmluvy o vydávání z roku 1957 (č. 549/1992 Sb.).²⁵⁴

Pro upřesnění rozdílu mezi vydávacím a předávacím řízením lze uvést následující body:

- *odstranění administrativní fáze*, která je součástí vydávacího řízení (o předání rozhodují pouze soudy),
- *přímý právní styk justičních orgánů*,
- *stanovení lhůt pro rozhodování* (lhůty jsou specifikovány v ustanovení § 209 ZMJS),
- *až na určité výjimky, povinnost osobu předat* (výjimky jsou uvedeny v ustanovení § 205 odst. 2 ZMJS),
- *povinnost předávat vlastní občany*,
- *odstranění principu přezkoumávání oboustranné trestnosti u vybraných kategorií trestných činů*.²⁵⁵

Dle článku 1 rámcového rozhodnutí může justiční orgán vydat evropský zatýkací rozkaz ze dvou důvodů. Buď za účelem trestního stíhání, nebo za účelem výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody.²⁵⁶ Evropský zatýkací rozkaz (dále jen „EZR“) je definovaný jako rozhodnutí vydané členským státem Evropské unie. Jeho cílem je, aby jiný členský stát zatkl a *předal* (nikoli vydal) tomuto státu hledanou osobu za účelem trestního stíhání, výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření, které je spojené s výkonem trestu odnětí svobody. Rozhodnutí o výkonu EZR podléhá kontrole ze strany soudu členského státu, ve kterém byla hledaná osoba nalezena a zatčena.²⁵⁷ Jinými slovy musí příslušný soud členského státu, který hledanou osobu zatkl, vždy přijmout rozhodnutí o jejím předání.

²⁵⁴ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 881

²⁵⁵ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 881

²⁵⁶ Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy

²⁵⁷ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 881

Definice EZR v ustanovení § 190 ZMJS se rozpadá do 2 relativně samostatných jednotek. Obě tyto části popisují rozhodnutí o zatčení hledané osoby a její předání.²⁵⁸

Ustanovení § 190 ZMJS zní:

„Evropským zatýkacím rozkazem se rozumí rozhodnutí

- a) soudu České republiky vydané za účelem zatčení a předání osoby z jiného členského státu do České republiky k trestnímu stíhání nebo k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody, nebo*
- b) justičního orgánu jiného členského státu vydané za účelem zatčení a předání osoby do tohoto členského státu k trestnímu stíhání nebo k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody.“²⁵⁹*

V České republice je k vydání EZR oprávněn výlučně soud, jiné členské státy EU mohou toto opatření svěřit i jinému orgánu, např. státnímu zástupci.²⁶⁰

Ministerstvo spravedlnosti a Nejvyšší státní zastupitelství jsou povinny poskytovat soudcům a státním zástupcům součinnost především v souvislosti se zjišťováním informací z jiných členských států, které jsou potřebné pro vydání EZR, a s podáním návrhu na vydání EZR.²⁶¹

Vydání EZR je omezeno pro skutky dle ustanovení § 193 odst. 2 ZMJS.²⁶² Jedná se tedy o vázanost na závažnost trestného činu, která je specifikována délkou hrozícího nebo uloženého trestu odnětí svobody (případně ochranného opatření).²⁶³ Zaprvé se jedná o trestné činy, ze které lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 1 rok nebo ochranné opatření spojené se zbavením osobní svobody s délkou trvání nejméně 1 rok. Druhou možností

²⁵⁸ KUBÍČEK, Miroslav. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-389-0, s. 596

²⁵⁹ Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

²⁶⁰ KUBÍČEK, Miroslav. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-389-0, s. 596

²⁶¹ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 950

²⁶² FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 882

²⁶³ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-488-6, s. 493

je vykonání nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody v délce nejméně 4 měsíců.²⁶⁴

Základní podmínkou pro vydání EZR je předchozí vydání příkazu k zatčení (ustanovení § 69 trestního řádu), příkazu k zadržení (ustanovení § 76a trestního řádu) v případě, kdy se podezřelému nepodařilo doručit usnesení o zahájení trestního stíhání, nebo příkazu k dodání do výkonu trestu, případně ochranného opatření, které je spojené se zbavením osobní svobody. Vydání EZR je povinné v momentě, kdy se do 6 měsíců od vydání příslušných institutů nepodařilo danou osobu zatknout, zadržení nebo dodat do výkonu trestu. V případě existence důvodného podezření, že se osoba zdržuje v členském státě EU, může soud vydat EZR i před uplynutím této lhůty.²⁶⁵

K urychlení výkonu EZR napomáhá zapojení Schengenského informačního systému (SIS). Jedná se o společný informační systém států, které jsou zahrnuty do schengenské spolupráce.²⁶⁶ Tento systém podporuje fungování pohraniční stráže, policie, celních orgánů, orgánů, které jsou odpovědné za odhalování, prevenci a vyšetřování či stíhání trestných činů. Zapojeným státům umožňuje sdílet záznamy o osobách a realizovat požadovaná opatření.²⁶⁷ Každý stát, který využívá SIS, musí zřídit vnitrostátní centrálu SIRENE. Národní centrála SIRENE České republiky je komunikačním centrem, které zajišťuje předávání EZR a informací, které jsou nezbytné pro výkon EZR. Dále také zajišťuje koordinaci postupu orgánů České republiky a ostatních států EU.²⁶⁸

EZR je vydáván na formuláři, který je přílohou rámcového rozhodnutí. Po vydání EZR musí dojít k jeho překladu do úředního jazyka státu, na jehož území se obviněný pravděpodobně vyskytuje, případně může být přeložen i do jiného jazyka, pokud to předávající stát umožňuje.²⁶⁹

²⁶⁴ Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestní

²⁶⁵ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 882

²⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 950

²⁶⁷ KUBÍČEK, Miroslav. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-389-0, s. 97

²⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 950

²⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 950

Při doručování EZR je poměrně zásadní, zda je místo pobytu hledané osoby známé či nikoli. „EZR je adresován přímo justičnímu orgánu, je-li tedy známo místo pobytu hledané osoby, může dožadující (vyžadující) justiční orgán zatykač doručit přímo vykonávajícímu soudnímu orgánu“²⁷⁰. V případě, že není zřejmé, kde se osoba nachází, doručí EZR soud Policejnímu prezidiu ČR spolu s žádostí, aby byl pořízen záznam v SIS. Zároveň zažádá o vyhlášení pátrání po této osobě i v členských státech Evropské unie, které k SIS připojeny nejsou, čímž dojde k doručení EZR všem členským státům Evropské unie. V případě, že je známé místo pobytu hledané osoby, doručí EZR přímo orgánu tohoto státu.²⁷¹

Po ohlášení oznámení, že bude hledaná osoba předána, musí dojít k nezbytným procedurálním opatřením ke zdárnému převzetí předávané osoby.

V první řadě jsou dané lhůty pro vydání rozhodnutí o EZR, které jsou obsaženy v čl.17 odst. 2, 3 a 4 rámcového rozhodnutí. V případě, že se svým předáním zatčená osoba souhlasí, dojde do 10 dní od vyslovení souhlasu k vydání pravomocné rozhodnutí o EZR. Pokud svůj souhlas nevysloví, je dána lhůta 60 dní od zatčení osoby k vydání daného rozhodnutí. V případě nedodržení těchto lhůt mohou být prodlouženy o dalších 30 dní. K tomu může dojít za podmínky, že o prodloužení je justiční orgán bez zbytečných odkladů vyrozuměn a zároveň je informován o důvodech tohoto prodloužení.²⁷²

Čl. 23 rámcové rozhodnutí dále stanovuje, aby k uskutečnění předání došlo nejpozději ve lhůtě 10 dnů po přijetí pravomocného rozhodnutí o EZR. V případě okolností, které není možné ze strany členských států ovlivnit, si státy stanoví nové datum předání.²⁷³ Při procesu realizace předávání osoby čl. 25 rámcového rozhodnutí stanoví, že každý členský stát je povinen povolit průvoz předávané osoby přes své území.²⁷⁴ V případě, že předávaná osoba je státním příslušníkem členského státu průvozu nebo zde má trvalé bydliště, může být v rámci souhlasu s průvozem uvedena podmínka, aby po výsledku byla vrácena do členského státu průvozu za účelem výkonu trestu odnětí svobody

²⁷⁰ PIKNA, Bohumil. Moderní nástroje evropského práva v oblasti policejní a justiční spolupráce. Evropský zatykácký rozkaz. *Trestní právo*, 2004, č. 9, s. 10.

²⁷¹ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 951

²⁷² Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatykáckém rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy

²⁷³ Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatykáckém rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy

²⁷⁴ Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatykáckém rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy

nebo ochranného opatření, které je spojené s výkonem trestu odnětí svobody a bylo uloženo vystavujícím státem.²⁷⁵

4.2 Mezinárodní odbor trestní

V rámci studia problematiky vyhledávání a vydávání uprchlých osob jsem kontaktovala Ministerstvo spravedlnosti, konkrétně mezinárodní odbor trestní. Požádala jsem o spolupráci a kooperaci v souladu se zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Konkrétně o odpovědi na mé dotazy a zaslání statistiky.

a) Odpovědi na dotazy

1) Existuje formalizovaný postup při jednání o vydání osoby, která byla zadržena v cizím státě? Jakým způsobem bude dopravena do České republiky, na jaké místo? Je na domluvě se státy, zda zadrženého ony dopraví na území České republiky nebo si převoz musí kompletně zajistit Česká republika?

Formalizovaný postup v tomto případě spočívá především v podání formální žádosti o vydání osoby do České republiky k trestnímu stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody. Obsah a forma žádosti o vydání, jakož i jejích příloh, vychází především z právního základu, na kterém je o vydání žádáno, požadavků cizího státu a praktických zkušeností Ministerstva spravedlnosti vyplývajících z předchozí spolupráce s dotčeným cizím státem. Poté, co je žádost o vydání osoby do České republiky doručena příslušnému orgánu cizího státu, tento cizí stát zahájí řízení o vydání takové osoby z daného státu do České republiky, které je upraveno vždy právem státu, který řízení o vydání osoby vede. Převoz osoby, jejíž vydání do České republiky bylo povoleno příslušným orgánem cizího státu, zajišťuje Policie České republiky, a to v souladu s ust. § 83 ZMJS.

2) Vnímáte veliký rozdíl mezi předáním osoby ze státu Evropské unie a vydáním ze třetích zemí? Z hlediska náročnosti samotného postupu a časové? Dá se říct, že z některých států či kontinentů je vydávání osob velmi problematické až nemožné a z jiných naopak poměrně snadné?

²⁷⁵ Oznámení komise ze dne 28. 9. 2017, příručka k vydávání a výkonu evropského zatýkacího rozkazu

Mezi řízením o předání na základě evropského zatýkacího rozkazu a řízením o vydání je celá řada zásadních odlišností. Oproti klasickému extradičnímu řízení je řízením o předání na základě evropského zatýkacího rozkazu výrazně jednodušší a časově méně náročné. V rámci řízení o předání osoby na základě evropského zatýkacího rozkazu spolu příslušné justiční orgány členských zemí komunikují přímo, nikoliv prostřednictvím ústředních orgánů a Ministerstvo spravedlnosti se na tomto postupu formálně nijak nepodílí (s výhradou podání žádosti o povolení průvozu osoby přes území dalšího státu).

Obecně platí, že spolupráce se zeměmi, jejichž právní řády je možné zařadit do systému tzv. anglo-amerického práva (např. Kanada, Austrálie a další), je poměrně náročná, a to především s ohledem na nutnost zpracování specifických extradičních materiálů a vysokých nároků uvedených států na formální i obsahovou stránku extradičních materiálů, včetně detailního shrnutí dané trestní věci a důkazů, na kterých je trestní řízení podloženo. Četná specifika má též spolupráce s arabskými zeměmi (např. Spojené arabské emiráty).

3) Jakým způsobem jednáte se státem, který není v Evropské unii a se kterým Česká republika nemá ani smlouvu o vydávání? Dá se říct, že k vydání osoby nikdy nedojde nebo existuje nějaká cesta pro vydání?

Ustanovení § 4 ZMJS umožňuje Ministerstvu spravedlnosti požádat o vydání osoby do České republiky pro účely trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody na základě ujištění o vzájemnosti poskytnutém ministrem spravedlnosti. Podání extradiční žádosti na bezesmluvním základě je však možné pouze tehdy, pokud právní řád dotčeného cizího státu nevyžaduje pro vydání osoby do ciziny smluvní základ, a tedy umožňuje tuto formu spolupráce na základě ujištění o vzájemnosti.

Současně je třeba vždy v konkrétním případě posoudit, zda je možné cizímu státu ujištění o vzájemnosti poskytnout, a to zejména s ohledem na jeho právní systém, dodržování vlády práva, včetně dodržování lidských práv a základních svobod v takovém cizím státu. Samotné podání žádosti o vydání žádným způsobem nepresumuje, zda bude vydání osoby do České republiky cizím státem povoleno. To je až předmětem řízení o vydání osoby, které v cizím státě proběhne na základě podané žádosti o vydání.

4) Dá se nějakým způsobem určit časové rozmezí vydání osob?

Je to otázka dnů, týdnů, let, než dojde k vlastnímu vydání?

Určit obecnou délku trvání řízení o vydání osoby do České republiky není možné. Časová náročnost extradičního řízení je ovlivňována celou řadou faktorů (povaha a složitost dané trestní věci, úprava řízení o vydání do ciziny v právním řádu dožadovaného státu, počet opravných prostředků, které má vyžádaná osoba k dispozici podle právního řádu dožadovaného státu a které skutečně využije atd.). V jednotlivých konkrétních případech se délka extradičního řízení pohybuje od několika měsíců až po několik let.

5) Jaký vliv měl podle Vás BREXIT na extradiční řízení?

Po vystoupení Spojeného království (UK) z EU se v současné době předávání osob mezi ČR a UK uskutečňuje na základě zatýkacího rozkazu dle čl. 596 a násl. Dohody o spolupráci mezi EU a UK (též známá jako TCA), jehož obsah a forma (včetně formuláře) jsou však obdobné jako u evropského zatýkacího rozkazu (viz též § 225a ZMJS). Pokud byl evropský zatýkací rozkaz vydán před koncem přechodného období, tj. před 1. 1. 2021, uskuteční se předání osoby z UK na základě něho.

Po Brexitu se tak změnil právní základ pro předání, nicméně nadále platí, že UK musí předat vyžádanou osobu, byť by byla britské státní příslušnosti. U vydávacího řízení, tedy „klasického“ extradičního řízení je naopak zcela běžné, že cizí stát nevydává své vlastní občany do ciziny. V případě spolupráce s UK taktéž stále platí, že vše probíhá v přímém styku, tedy Ministerstvo spravedlnosti ČR se nijak nepodílí na postupu směřujícím k předávání osoby z UK do České republiky (s výhradou případného zajištění povolení průvozu ve třetím státu).

V praxi mělo a má na předávání osoby z UK do ČR významný vliv to, že po uplynutí přechodného období ztratila UK přístup do databáze Schengenského informačního systému (SIS II), UK smazala většinu záznamů o vydaných EZR, a proto primárním zdrojem informací o tom, že určitá osoba je hledána za účelem jejího předání do některého z členských států EU, je databáze hledaných osob vedená Interpolem.

6) Kolik nyní evidujete uprchlých osob?

K otázce ohledně počtu hledaných osob bohužel není možné poskytnout jednoznačnou odpověď, a to s ohledem na omezené technické možnosti systému

elektronické evidence spisů. Lze však uvést, že řádově se jedná o nižší tisíce hledaných osob.

7) Jaké největší slabiny z hlediska právní úpravy vnímáte v extradičním řízení? Existuje nějaká úprava, kterou byste pro usnadnění extradice uvítali?

Právní úprava extradičního řízení se sestává nejen z příslušných právních předpisů České republiky (zejména ZMJS), ale též z řady mezinárodních smluv, ať už mnohostranných či dvoustranných, jimiž je Česká republika vázána. Z Vašeho dotazu nelze určit, zda směřuje na jednotlivé prameny práva (a tedy je dotaz směřován například na jednotlivé mezinárodní smlouvy) nebo zda máte na mysli všechny uvedené prameny práva ve svém souhrnu. Dle praktických zkušeností Ministerstva spravedlnosti je jedním z problematických bodů úprava týkající se lhůty pro doručení extradičních materiálů v případech, kdy je vyžadováno doručení originálů extradičních materiálů.

V situaci, kdy se jedná o vydání osoby pro účely výkonu trestu odnětí svobody, je třeba k žádosti o vydání přiložit též odsuzující rozhodnutí ukládající trest odnětí svobody. V některých případech je přitom překlad těchto odsuzujících rozhodnutí časově velmi náročný. V případě, že se originál extradiční žádosti a jejích přílohy nepodaří doručit příslušnému orgánu cizího státu v rámci shora uvedené lhůty, musí být vyžádaná osoba propuštěna z předběžné vazby na svobodu, což může zmařit účel extradičního řízení tím, že hledaná osoba opustí území dotčeného cizího státu.

8) Pátrá se po uprchlé osobě navždy, resp. existuje nějaká lhůta, po které dojde k ukončení pátrání? Až v momentě, kdy je zřejmé, že osoba již není naživu nebo je nějaké jiné kritérium? Jakou nejdelší dobu pátrání po uprchlé nyní zaznamenáváte?

Mezinárodní pátrání není omezeno žádnou vlastní specifickou lhůtou, která by upravovala jeho maximální možnou dobu trvání. V podstatě jedinými omezeními jsou tudíž obecné instituty trestního práva hmotného, a to promlčení trestní odpovědnosti a promlčení výkonu trestu.

K otázce ohledně nejdelší zaznamenané doby pátrání bohužel není možné poskytnout jednoznačnou odpověď, a to s ohledem na omezené technické systému elektronické evidence spisů, může se však jednat i o desítky let.

b) Statistika

Dále jsem zažádala o zaslání statistických údajů ohledně počtu hledaných osob a také států, kam se uprchlé osoby nejčastěji odebírají. Dostalo se mi následující odpovědi:

Ministerstvo spravedlnosti bohužel nemá k dispozici přesné statistické údaje ohledně aktuálního počtu hledaných osob. Dle interní statistiky Ministerstva spravedlnosti bylo za posledních 5 let do České republiky vydáno celkem 52 osob (ze států mimo Evropskou unie a UK).

Z interních statistik Ministerstva spravedlnosti vyplývá, že nejvyšší počty žádosti o vydání osoby do České republiky ze států mimo EU a UK jsou evidovány ve vztahu k následujícím zemím: USA, Ukrajina, Ruská federace (v tomto pořadí). V této souvislosti si pouze dovoluujeme připomenout, že tyto údaje se týkají pouze řízení o vydání, nikoliv řízení o předání osoby na základě evropského zatýkacího rozkazu (neboť ohledně předávání osob na základě evropského zatýkacího rozkazu nemá Ministerstvo spravedlnosti k dispozici žádné statistické údaje, a to s ohledem na přímý styk justičních orgánů členských států).

5 ÚVAHY DE LEGE FERENDA

V rámci této diplomové práce jsem několikrát uvedla svůj názor na uvedenou problematiku, včetně možnosti její nápravy. V této kapitole dojde k jejich ucelení.

Právní úprava řízení proti uprchlému je poměrně stručná a jsem toho názoru, že neobsahuje několik důležitých bodů. Jako nejproblematictější vnímám dvě oblasti.

V první řadě se jedná o problematiku ukládání trestů uprchlým osobám. Jak jsem uvedla, domnívám se, že absence jakékoli právní úpravy ve vztahu k ukládání trestů uprchlým osobám není vhodné řešení. Některé tresty z povahy úpravy jejich ukládání není možné uložit, uložení podmíněného trestu odnětí svobody se v kombinaci s pachatelovou nevědomostí o svém odsouzení dá považovat za nevhodné, jelikož nedojde k naplnění účelu trestního řízení a existuje mnoho dalších úskalí. Východiskem by se dalo považovat doplnění pozitivně právní úpravy o ustanovení, kterým dojde k odložení vykonatelnosti uloženého trestu do doby, kdy dojde k pominutí důvodů pro vedení řízení proti uprchlému. Trestání pachatelů trestné činnosti je jádrem samotného trestního procesu, přičemž v rámci řízení proti uprchlému nejsou jednotné názory na způsoby a možnosti jejich ukládání, a proto se domnívám, že by mělo dojít alespoň ze strany judikatury k nějakému ucelení.

Dále jsem se poměrně podrobně zabývala problematikou podání ústavní stížnosti. Obhájce obviněného není oprávněn podat ústavní stížnost za svého klienta. Jako hlavní důvody lze uvést absenci plné moci a také skutečnost, že ustanovený obhájce je pouze pro trestní řízení. Jak jsem již uvedla, v tomto případě vnímám problematiku zjevně protiústavního rozhodnutí, které vzhledem k nepřítomnosti pachatele může pravomocně existovat i řadu let nebo také navždy, pokud nedojde k pominutí vedení řízení proti uprchlému. Následné zrušení pravomocného rozsudku, kterým dojde de facto k jeho „vymazání“, nepovažuji za zcela uspokojivé, neboť nedojde k autoritativnímu prohlášení ze strany oprávněného orgánu, kterým dojde k vyslovení skutečnosti, že došlo k pochybení a porušení ústavně zaručených práv a svobod. V tomto případě se nabízí úprava ustanovení § 41 odst. 5 trestního řádu, kdy by došlo k doplnění možnosti podat ústavní stížnost za obviněného také ústavní stížnost, případně doplnit opatření, kterým se obhájce obviněnému ustanovuje, o možnost podání ústavní stížnosti,

příčemž by samozřejmě muselo také dojít k úpravě zákona o Ústavním soudu, kde by došlo k doplnění možnosti zastoupení stěžovatele a základě opatření, kterým byl obhájce obviněnému ustanoven.

Již při shromažďování materiálů pro svou diplomovou práci jsem byla překvapena, že neexistuje odborná literatura, která by se zabývala výhradně a pouze touto problematikou. Důvod shledávám především ve skutečnosti, že řízení proti uprchlému není zcela běžně se vyskytující způsob řízení, jak jsem demonstrovala v uvedených statistikách. Nicméně pokud nastanou podmínky pro vedení tohoto řízení, musí být naplněna práva obviněného a vedeno řízení dle trestního řádu jako v kterémkoli klasickém trestním řízení.

V průběhu studia tohoto zvláštního způsobu vedení řízení jsem na stránkách Ministerstva spravedlnosti vyhledala aktuální verzi návrhu nového trestního řádu, která samozřejmě není z právního hlediska závazná, ale ukazuje směr, jakým by se řízení proti uprchlému mohlo pravděpodobně ubírat. Aktuální verze nepočítá s úpravami, které jsem v této práci popsala. Nynější verze nového trestního řádu je v zásadě shodná s platným trestním řádem, pouze doplňuje jednotlivá ustanovení o závěry, ke kterým došla odborná literatura nebo judikatura a které jsem v této práci popsala. Nejvýraznější změnou se jeví podrobnější úprava formalizovaného postupu ohledně zahájení řízení proti uprchlému, která je již nyní ze strany orgánů činných v trestním řízení dodržována a respektována, jelikož k ní dospěla judikatura.

Řízení proti uprchlému považuji v praxi za poměrně podceňovanou problematiku, která by si ze své podstaty, kdy se dotýká především ústavně zaručených práv a svobod jedince, zasloužila více pozornosti.

6 ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo popsat a přiblížit jeden ze zvláštních způsobů řízení. Při výběru tématu práce jsem vycházela především ze skutečnosti, že bych se chtěla podrobněji zabývat ne zcela běžnou problematikou, která je však ve své podstatě v rámci trestního procesu neopomenutelná. Ač se na první pohled může zdát, že se jedná o poněkud zbytkový institut, který v rámci teoretických znalostí není zcela nezbytné podrobně znát, opak je pravdou.

V závěru své práce bych chtěla popsat stěžejní body a závěry z nich vyplývající.

Řízení proti uprchlému disponuje specifickou úpravou, která se promítá do celého trestního řízení, přičemž se zde objevuje i možnost mezinárodního přesahu, který je prezentovaný vydáváním či předáváním uprchlých osob, které byly zajištěny na území cizího státu. Právě problematika vydávání, případně předávání uprchlých osob, je jedna z nejspecifičtějších a zároveň nejsložitějších disciplín, které v rámci procesu ohledně uprchlé osoby mohou nastat.

Trestní řád problematice řízení proti uprchlému věnuje pouze několik málo paragrafů. O to větší pozornost je při řešení konkrétních nastalých situací třeba věnovat judikatorním rozhodnutím. Jak jsem v rámci této práce několikrát prezentovala, dodnes vyvstávají otázky, které musí být řešeny a musí se na ně tedy poněkud pružně reagovat.

Jako klíčový bod bych při vedení řízení proti uprchlému uvedla zcela nezbytné zajištění práva na obhajobu, jelikož v rámci tohoto zvláštního druhu řízení má obhájce poněkud odlišnou, posílenou roli, kdy vstupuje do všech práv a povinností obviněného. Za další stěžejní bod bych uvedla problematiku ukládání trestů uprchlým osobám. Ačkoli zákon žádné omezení neukládá, z logiky věci je uložení některých trestů buď obtížně proveditelné, případně dokonce nemožné. V tomto případě je na každém jednotlivém soudci, aby při ukládání trestu zvolil cestu, kterou bude naplněn účel samotného trestního řízení v podobě individuální a generální prevence. Přikláním se k názoru některých odborníků z praxe, kteří vnímají problematiku ukládání podmíněných trestů, jejichž zkušební doba může uplynout ještě před samotným dopadením uprchlé osoby. Další neopomenutelnou součástí je situace, kdy pominou důvody pro vedení řízení proti uprchlému a s tím spojená možnost znovuprovedení některých důkazů, případně zrušení

pravomocného rozhodnutí a znovuprovedení hlavního líčení. V tomto případě je zcela klíčové, zda znovuprovedení důkazů bude skutečně reálně proveditelné a zároveň, zda plynutím času důkazní síla jednotlivých důkazů neslábne.

Problematika vydávání či předávání zajištěných osob byla pro mě jedna z nejzajímavějších částí, která je velice komplikovaná, co se týče procesních otázek. Z tohoto důvodu jsem se v této práci snažila přehledně popsat její základ a vysvětlit základní úpravu. Vzhledem k obsáhlosti, komplikovanosti a rozmanitosti této problematiky jsem se rozhodla ji stručně popsat a praktické dotazy následně zodpovědět v rámci spolupráce s Ministerstvem vnitra, konkrétně mezinárodním odborem trestním.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

Knižní zdroje

DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

DRAŠTÍK, Antonín a HASCH, Karel. *Souhrnný rejstřík Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ve věcech trestních 1962-2010*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-696-7.

FENYK, Jaroslav (ed.). *Poceta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. Praha: LexisNexis CZ, 2007. ISBN 978-80-86920-25-2.

FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník* [online]. 3., podstatně rozšř. vyd. C.H. Beck, 2009 [cit. 2023-12-07]. ISBN 978-80-7400-059-1. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfpw64zrgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfpw64zrgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search)

HUCLOVÁ, Helena. *Extradice v mezinárodním právu: formální aspekty*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-857-7.

CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-488-6.

JELÍNEK, Jiří (ed.). *Základní zásady trestního řízení - vůdčí ideje českého trestního procesu: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2016, trestní sekce*. Teoretik. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-155-7.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-687-3.

JELÍNEK, Jiří a Marta UHLÍŘOVÁ. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011. Teoretik. ISBN 978-80-87212-88-2.

KLOUČKOVÁ, Světlana a FENYK, Jaroslav. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-527 3.

KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-365-3.

KUBÍČEK, Miroslav. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-389-0.

MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-387-2.

NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4.

REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. Focus (Orac). ISBN 80-86199-57-6.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1.

ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUCHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.

ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. ISBN 978-80-7400-807-8.

ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-301-8.

VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-321-9.

VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praktická knihovna (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-457-5.

Právní předpisy

Vnitrostátní

Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

Zákon č. 85/1996 Sb. o advokacii

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestní

Mezinárodní dokumenty

Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy

Oznámení komise ze dne 28. 9. 2017, příručka k vydávání a výkonu evropského zatýkacího rozkazu

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Řím, 4. 11. 1950

Filipínský imigrační zákon č. 613 (The Philippine Immigration Act of 1940) ze dne 26. 8. 1940. Dostupné z www:

<https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/1940/en/18148>

Judikatura

Evropský soud pro lidská práva

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Colozza proti Itálii ze dne 12. 2. 1985, stížnost č. 9024/80

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Ziegler proti Švýcarsku ze dne 21. 2. 2002, stížnost č. 33499/96

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Hermi proti Itálii ze dne 18. 10. 2006, stížnost č. 18114/02

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Sejdovic proti Itálii ze dne 1. 3. 2006, stížnost č. 56581/00

Rozhodnutí získána z databáze HUDOC. [online]. HUDOC European Court of Human Rights. Dostupné z www: <http://hudoc.echr.coe.int/>

Soudní dvůr Evropské unie

Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 28. 7. 2016 ve věci C-294/16 PPU JZ v. Prokuratura Rejonowa Łódź–Śródmieście

Rozhodnutí získána z databáze EUR-Lex. [online]. EUR.Lex. Dostupné z www: <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/eu-case-law/reports.html?locale=cs>

Ústavní soud České republiky

Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2002, sp.zn. III. ÚS 687/01

Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2002, sp.zn. I. ÚS 411/02

Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2004, sp.zn. I. ÚS 669/03

Nález Ústavního soudu ze dne 3. 3. 2005, sp.zn. III. ÚS 686/04

Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2006, sp.zn. II. ÚS 685/05

Nález Ústavního soudu ze dne 24. 10. 2007, sp.zn. I. ÚS 371/07

Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2008, sp.zn. II. ÚS 3278/07

Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2009, sp.zn. II ÚS 2484/09

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2013, sp.zn. 1428/13

Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 2037/19

Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2023, sp.zn. I.ÚS 2809/23

Rozhodnutí získána z databáze NALUS. [online]. NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky. Dostupné z www: <https://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>

Nejvyšší soud

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 18. 8. 1970, sp.zn. Tzv 28/70

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 21. 8. 1972, sp.zn. 11 Tz 52/72

Usnesení Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 3. 1980, sp.zn. 6 To 4/80

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 4. 1995, sp.zn. 8 To 10/94

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 7. 1997, sp.zn. 2 Tzn 32/97

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 3. 1998, sp.zn. 9 Tzn 5/98

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 10. 2001, sp. zn. 4 Tz 245/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 5. 2002, sp.zn. 4 Tz 34/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 1. 2003, sp.zn. 4 Tz 82/2002

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 12. 2003,
sp.zn. 6 Tdo 1426/2003

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 5. 2004,
sp.zn. 5 Tdo 479/2004

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 8. 2006,
sp.zn. 11 Tdo 952/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 5. 2007,
sp.zn. 11 Tz 153/2006

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. 8. 2007,
sp.zn. 3 Tdo 914/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8. 4. 2009,
sp.zn. 4 Tz 116/2008

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2011,
sp.zn. Tpjn 300/2011

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 11. 2011,
sp.zn. 11 Tdo 1340/2011

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 11. 2017,
sp.zn. 5 Tdo 1208/2017

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 3. 2019,
sp.zn. 4 Tdo 113/2019

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 8. 2023,
sp.zn. 8 Tdo 731/2023

Rozhodnutí získána z databáze programu beck-online.

Rozhodnutí nižších soudů

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 3. 1998, sp.zn. 7 To 206/98

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 4. 2001, sp.zn. 7 To 200/2001

Rozhodnutí získána z databáze programu beck-online.

Usnesení Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně ze dne 5. 10. 2023,
sp.zn. 68 T 1/2014

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 7. 2023, sp.zn. 57 T 1/2013

Rozhodnutí získána od příslušných soudů, na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Odborné články

ČEPLOVÁ, Veronika. Řízení proti uprchlému a účel zákona. *Trestněprávní revue* [online]. 2007, (4), s. 110 [cit. 2023-12-07]. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7grpxgzrgeya&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-facets](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7grpxgzrgeya&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-facets)

KYBIC, Petr. K problematice řízení proti uprchlému (§306a odst. 2 TrŘ). *Trestněprávní revue*[online]. 2006, (2), s. 63 [cit. 2024-1-31]. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7gipxgzwgm&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7gipxgzwgm&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search)

LATA, Jan. O trestání uprchlých. *Trestněprávní revue* [online]. 2010, (7), s. 215 [cit. 2023-10-13]. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgbpxi4s7g5pxgzszge2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgbpxi4s7g5pxgzszge2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search)

LOBOTKA, Andrej. Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu. *Právní rozhledy* [online]. 2012, (19), s. 674 [cit. 2024-02-01]. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgbpxi4s7g5pxgzszge2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgbpxi4s7g5pxgzszge2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search)

MULÁK, Jiří. Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe. *Bulletin advokacie* [online]. 2019, (3), s. 674 [cit. 2023-11-07]. Dostupné z [www: https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhfpweyk7gnpxgzxtgm&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhfpweyk7gnpxgzxtgm&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search)

PÁCAL, Jiří. K pojmu vyhýbání se trestnímu řízení jako předpokladu řízení proti uprchlému podle § 302 TrŘ. *Právní zpravodaj* [online]. 2003, (4), s. 15 [cit. 2024-02-14]. Dostupné z www: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhfpweyk7gnpxgxztgm&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search>

PIKNA, Bohumil. Moderní nástroje evropského práva v oblasti policejní a justiční spolupráce. Evropský zatýkácí rozkaz. *Trestní právo*, 2004, č. 9, s. 10.

REDAKCE. Ke znaleckému posudku. K právu obviněného na obhajobu. K posuzování polehčujících a přitěžujících okolností. *Trestněprávní revue* [online]. 2006, (8), s. 247 [cit. 2024-02-14]. Dostupné z www: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7hbpxgxzsgq3q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>. [cit. 2024-01-27].

SOTOLÁŘ, Alexandr. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue* [online]. 2004, (3), s. 65 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z www: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgrpxi4s7gnpxgxzwgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

ŠÁMAL, Pavel. Zamyšlení nad judikaturou k řízení proti uprchlému. *Soudní rozhledy* [online]. 1999, (10), s. 321 [cit. 2023-11-06]. Dostupné z www: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptcojzhfpxg4s7geyf6427gmzdc&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

Jiné

Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 13/2002 k účinkům usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu, ve znění novely účinné od 1. ledna 2002 z trestního práva procesního. Dostupné z www: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/stanovisko-13-2002.pdf>

Zpráva Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp.zn. 43/2012. Dostupné z www: <https://app.beck-online.cz/bo/documentview.seam?documentId=njuwexzsgaytix3sl44v65ds&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

Statistické údaje obnovy řízení dle ustanovení § 306a odst. 2 trestního řádu. Dostupné z www: <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>

Aktuální verze návrhu nového trestního řádu. Dostupné z www: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

RESUMÉ

The aim of this thesis was to describe one of the special methods of conducting criminal proceedings. When choosing the topic of the thesis, I based it primarily on the fact that I wanted to deal in detail with a not quite common issue, which is, however, in its essence, unremarkable in the framework of criminal procedure. Although at first glance it may seem that it is a somewhat residual institution, which is not absolutely necessary to know in detail within the framework of theoretical knowledge, the opposite is true.

In the conclusion of my thesis, I would like to describe the key points and the conclusions drawn from them.

The fugitive procedure has a specific regulation that is reflected in the entire criminal procedure, with the possibility of international overlap, which is presented by the extradition or surrender of fugitives who have been seized on the territory of a foreign state. It is the issue of extradition or surrender of fugitive persons that is one of the most specific and at the same time the most complex disciplines that can arise in the context of a trial concerning a fugitive person.

The Criminal Procedure Code devotes only a few sections to the issue of proceedings against a fugitive. This makes it all the more important to pay attention to the jurisprudential decisions when dealing with specific situations that arise. As I have presented several times in the course of this thesis, issues still arise today that must be addressed and thus must be responded to in a somewhat flexible manner.

In the conduct of proceedings against a fugitive, I would cite as a key point the absolutely essential safeguarding of the right to a defence, since in this particular type of proceedings the defence counsel has a somewhat different, and above all enhanced role, where he enters into all the rights and obligations of the accused. Another key point is the issue of sentencing fugitives. Although the law does not impose any restrictions, the logic of the matter makes the imposition of certain punishments either difficult or even impossible. In this case, it is up to each individual judge, when imposing a sentence, to choose the way in which the purpose of the criminal procedure itself, in the form of individual and general prevention, will be fulfilled. I am inclined to the opinion of some practitioners who see the problem of imposing suspended sentences, the probationary period of which

may expire before the fugitive is actually apprehended. Another unmentionable element is the situation when the grounds for conducting proceedings against the fugitive pass away and the possibility of reopening certain evidence, or possibly annulling the final decision and reopening the main trial. In this case, it is crucial whether the reintroduction of evidence is actually feasible and whether the strength of the evidence does not diminish with the passage of time.

The issue of extradition or transfer of detainees was one of the most interesting parts for me, which is very complicated in terms of procedural issues. For this reason I have tried in this thesis to describe its basis clearly and to explain the basic arrangements. Due to the volume, complexity and diversity of this issue, I decided to describe it briefly and then answer practical questions in cooperation with the Ministry of the Interior, specifically the International Criminal Division.